

STATISTIKA & MY

- 05 Reorganizace ČSÚ: krajské správy pod novým vedením
- 08 Rozhovor s Markem Rojíčkem o makroekonomických statistikách
- 10 **Téma: Národní účty a jejich revize**
- 22 Eva Kislingerová: Zadlužení evropských států je neudržitelné
- 26 Už je nás 7 miliard – infografika v příloze
- 37 Do vědy směřují miliardy

číslo 10

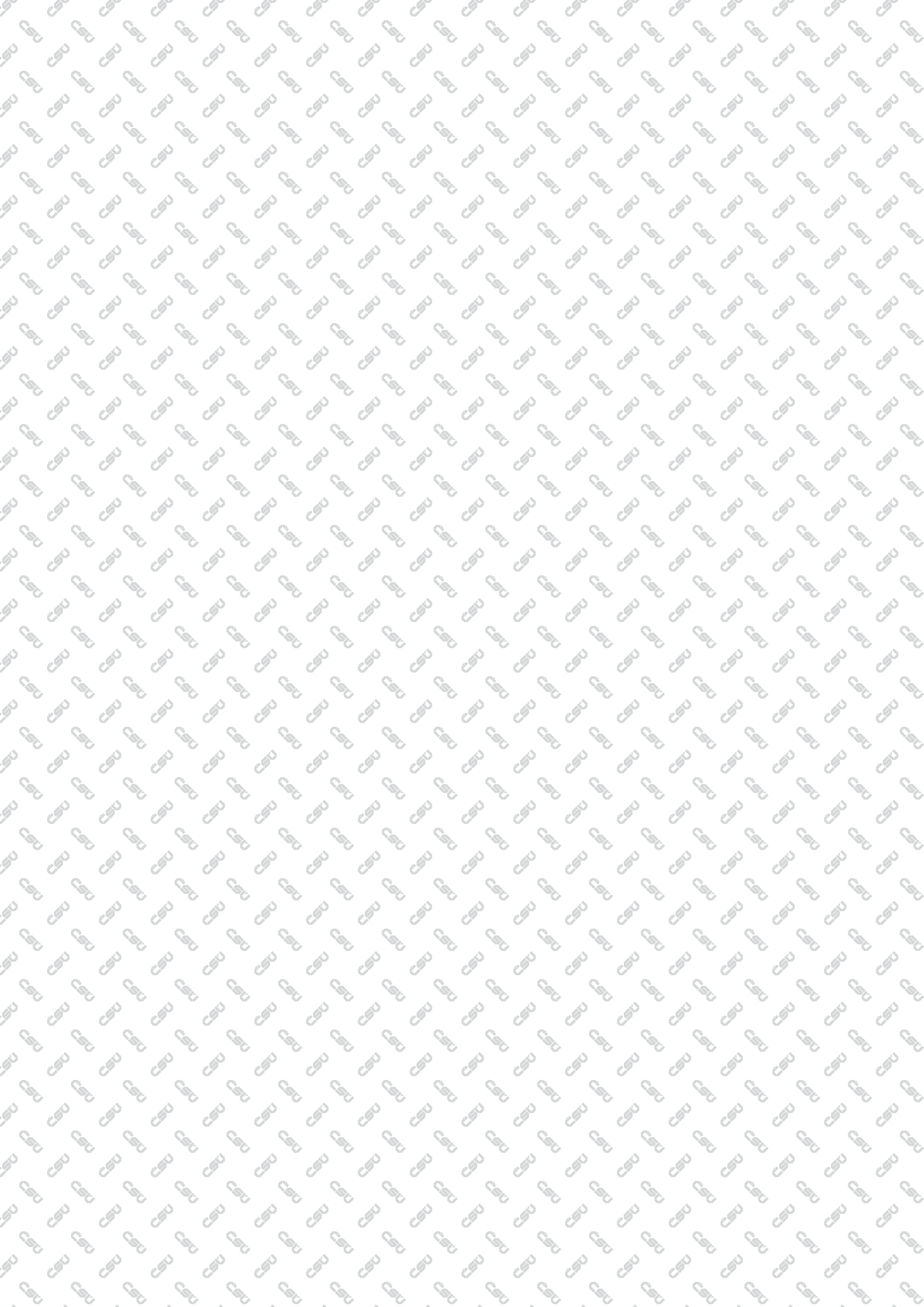
rok 2011

ročník 01

web CZSO.CZ

ČSÚ

Obsah

05	Změna od příštího roku: nové krajské správy ČSÚ
06	Požadavky uživatelů dat rostou
06	K čemu je statistika o „neziskovkách“?
07	V Reykjavíku o cestovním ruchu
07	Věděli jste, že v EU27...
08	Makroekonomie je obor, kterému se chci věnovat
10	Národní účty mají ve statistice integrující úlohu
14	Nejrozsáhlejší mimořádná revize národních účtů v ČR
18	Česká ekonomika: riziko růste
22	Zadlužení evropských států je neudržitelné
24	Co je přesné, nemusí být spolehlivé
25	Právě vychází Statistická ročenka České republiky 2011
26	Už je nás 7 miliard!
27	Výsledky ze sčítání budou koncem roku
28	Vzdělávání v hledáčku statistiků
29	Senioři mají chuť pracovat
30	Od sedmdesátých let ubývá v ČR sebevražd
32	Mají odborníci na IT na různých ustláno?
34	Energetika v 21. století
36	Čištění odpadních vod je ekologickým hitem
37	Do vědy směřují miliardy
38	Badatelé, kteří nepublikují, jako by ani neexistovali
42	S vodou se virtuálně obchoduje
42	O čem jednala Voorburg skupina
43	Proč se změnilly názvy krajů
44	Vývoj cen pohonných hmot
45	Očekávané události ČSÚ v listopadu 2011

Vážené čtenářky,
vážení čtenáři,

patřím mezi ty, kteří se občas podívají na pořad „Nikdo není dokonalý“. Někdy jsem příjemně překvapena z reakce lidí na těžkou otázku, jindy mne udiví, že na jednoduchou otázku nenajdou správnou odpověď. Souhlasím s Markem Rojíčkem, že by bylo zajímavé položit v tomto pořadu otázku „Co to je HDP?“. To by asi bylo zajímavých odpovědí. A co teprve, když otázka zní: „Víte, co je to systém národních účtů?“ Naši redaktori tuto otázku dali studentům Vysoké školy ekonomické v Praze. A pravdou je, že byli občas zaskočení a jen obtížně vzpomínali, co jim kdo kdy na toto téma přednášel. Věřím ale, že toto číslo časopisu Statistika & My pomůže problematiku národních účtů čtenářům přiblížit.

V září byly zveřejněny výsledky největší revize národních účtů v historii ČSÚ. Je tedy logické, že jsou hlavním tématem tohoto vydání. Články statistických profesionálů jako jsou Štefan Schlosser a Vítězslav Ondruš objasní čtenářům řadu detailů spojených s národními účty. Analytička Drahomíra Dubská podává velmi zajímavý pohled na rizika vývoje české ekonomiky a Eva Kislingerová se pak lehce kriticky zamýšlí nad úlohou a reálnými možnostmi statistiky. Jsem velmi ráda, že si žijící nestor české statistiky Lubomír Cyhelský našel na nás čas, aby se podělil se čtenáři Statistika & My o své celoživotní zkušenosti. V tomto vydání naleznete základní milníky ze života pana profesora a jeho pohled na přesnost a spolehlivost. V rubrice věnované demografii se dozvíte, že na přelomu října a listopadu žilo na Zemi již sedm miliard lidí. Abychom připomněli tento významný moment naší planety, připravili jsme pro vás přílohu – plakát s infografikou. Zejména pro akademické pracovníky bude zajímavým tématem článek Robina Rašína z oddělení statistiky výzkumu „Badatelé, kteří nepublikují, jako by ani neexistovali“. Přináší informace o v poslední době tolik skloňovaných impaktech a impaktových časopisech.

Ještě vám prozradím, že příští vydání bude číslem speciálním. Najdete v něm spoustu zajímavých informací o ČSÚ a zároveň i CD-ROM se Statistickou ročenkou České republiky 2011. Máte se opravdu na co těšit!

Přeji krásné podzimní dny a příjemné chvíle se Statistikou & My.

IVA RITSCHELOVÁ | předsedkyně ČSÚ

STATISTIKA & MY | Měsíčník Českého statistického úřadu | 10 / 2011 | Ročník 1

Adresa redakce: Český statistický úřad, Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, telefon: 274 054 248, e-mail: redakce@czso.cz | www.czso.cz

Redakční rada: Ing. Josef Vlášek (předseda), Bc. Michal Novotný (výkonný místopředseda), Mgr. Bohumila Beranová, Mgr. et Mgr. Alena Géblová, Mgr. Helena Kolářková, RNDr. Tomáš Mládek, Helena Pexová, PhDr. Ing. Ladislav Pištor, doc. Ing. Iva Ritschelová, CSc., Ing. Marek Rojíček, Ph.D., Egor Sidorov, Ph.D., Jana Slavníková, Ing. Jan Srb, Ing. Hana Šlégrová, Ing. Veronika Tichá, Ing. Pavla Trendová | Editorka a výkonná redaktorka: Alena Géblová | Grafická úprava: Jana Chocholoušová | Grafický návrh: Ondřej Pazdera | Fotografie: shutterstock.com (titulní foto), Jiří Růžička, Jan Hodač, Josef Růžička, Tomáš Kubašta, pixmac.cz, archiv ČSÚ | Infografika v příloze: Jiří Toman | Tisk: Jiří Bartoš – Slon, spol. s r.o. | Vydavatel: Český statistický úřad
ISSN 1804-7149 | ev. č. MK ČR E 19925

Glosář

Včas
nebo přesně?

Je lepší být zdravý a bohatý než chudý a nemocný. Je také lepší mít přesné informace včas než nepřesné a pozdě. Ale takhle to v životě obvykle nechodí – buď máte jedno, nebo druhé. O tom, kdy data publikovat a jak často je měnit, vedou statistici dlouhé debaty. Situace se liší v různých zemích; někde zásobují uživatele novými údaji častěji, jinde je více střádají „do šuplíku“. Základním pravidlem statistiků je, že by si neměli pro sebe nechávat informace, které podstatně mění obraz reality. Kromě běžného zpřesňování obrazu okolního světa existuje ještě jedna situace, kdy statistici mění své údaje, a to jsou mimořádné revize. V tomto případě se nemění naše okolí, ale kukátko, kterým se na něj díváme. Například v 21. století již nejsou hybnou silou technologického pokroku stroje, ale výdaje na vědu a výzkum, a proto je začneme považovat za investici. Nebo rostoucí míra globalizace mění pojetí zahraničního obchodu. Proto bych upravitl refrén oblíbené písničky Zdeňka Svěráka takto: „... statistika má vždy cenné údaje a občas se s ní opravdu nenudíme“.

Marek Rojíček

Vysokoškoláci
na trhu práce

Předsedkyně ČSÚ Iva Ritschelová se v říjnu v pražském hotelu Pyramida zúčastnila konference HR Management na téma „Jak motivovat a udržet ve firmách klíčové lidi?“. Svoji prezentaci zaměřila na vývoj vysokého školství v České republice a postavení vysokoškoláků na trhu práce. Podle názorů pořadatelů přinesl její příspěvek potřebné a podnětné informace pro oblast vzdělávání ve velkých průmyslových firmách.

Začalo studium
statistiky

V polovině září byl v Celní škole v Jilovišti u Prahy odstartován již 24. běh statistického studia, který organizuje Český statistický úřad ve spolupráci s VŠE v Praze. Předsedkyně ČSÚ Iva Ritschelová osobně přivítala nové účastníky a popřála jim hodně štěstí ve studiu. Slíbila, že podpoří pokračování tradice statistického studia, které za dobu jeho existence již úspěšně absolvovalo na 400 absolventů.

Dohoda o zásadách
spolupráce

Dne 30. září 2011 podepsala předsedkyně ČSÚ Iva Ritschelová společně s děkankou Fakulty mezinárodních studií VŠE Danou Zdražilovou a prezidentem Svazu obchodu a cestovního ruchu ČR Zdeňkem Juračkou dohodu o zásadách vzájemné spolupráce.

Ta se vztahuje především na oblast přípravy a realizace statistických šetření, využívání zpracovaných statistických informací a jejich prezentaci. Cílem vzájemné dohody je harmonizovat obsah a formu statistických zjišťování ČSÚ a informačních soustav podnikatelských subjektů v ČR především cestou úzké spolupráce při tvorbě metodik statistických zjišťování.

Jednala Česká
statistická rada

Dne 21. října 2011 se uskutečnilo výroční 40. zasedání České statistické rady. Hlavním bodem jednání se stal postup přípravy Programu statistických zjišťování na rok 2012. Předsedkyně ČSÚ Iva Ritschelová referovala o plnění prioritních úkolů v roce 2011. Zároveň proběhla diskuze ohledně prioritních úkolů úřadu pro příští rok. Dále byl projednán průběh realizace III. etapy organizačních změn úřadu v regionech a postup realizace SLBD 2011. Na závěr zasedání se konalo představení nového vizuálního stylu ČSÚ.

Stiglitzova zpráva

Dne 12. 10. 2011 se v Paříži v prostorách konferenčního centra OECD uskutečnila konference, která dva roky po zprávě Stiglitzovy komise z roku 2009 znovu projednávala problematiku měření hospodářského výkonu společnosti a jejího sociálního a environmentálního pokroku. Letošní konference se zúčastnili statistici, politici a akademičtí pracovníci. Vedle generálního ředitele statistické divize OSN Paula Cheunga a generálního ředitele Eurostatu Waltra Rademachera byli jednáni přítomni i představitelé řady národních statistických úřadů. ČSÚ zde zastupovala jeho před-

sedkyně Iva Ritschelová, která se v rámci svých odborných zájmů dlouhodobě zabývá otázkami vlivu politiky životního prostředí na ekonomické podmínky života společnosti.

ČSÚ mění logo

Český statistický úřad změnil logo a jednotný vizuální styl. Komise složená ze zástupců úřadu a odborníků na grafický design vybrala v anonymní veřejné soutěži vítězný návrh Jiřího Tomana. Soutěž byla vyhlášena na jaře letošního roku ve spolupráci s Unii grafického designu a designérů. Do druhého kola postoupilo šest návrhů, z nichž nejvíce zaujalo funkční a snadno aplikovatelné zpracování vizuálního stylu Jiřího Tomana. Nové logo se začne objevovat na výstupech ČSÚ postupně a s maximálním ohledem na efektivitu. Oficiálně se bude používat od 1. ledna 2012. Podobu vítězného loga a vybrané návrhy jeho aplikací v jednotném vizuálním stylu si můžete prohlédnout ve veřejně přístupných prostorách u zasedacích místnostech v budově ČSÚ v Praze na Skalce.

Katalog firem

Počátkem října vyšel Katalog firem Královéhradeckého kraje jako produkt projektu „Volba povolání“ Krajské hospodářské komory Královéhradeckého kraje. Představuje největší zaměstnavatele technických profesí v kraji a slouží k základní orientaci základních a středních škol v podnikatelském prostředí. Při tvorbě katalogu byly také využity materiály z krajského pracoviště ČSÚ.

Změna od příštího roku: nové krajské správy ČSÚ

Od 1. ledna 2012 povede krajské správy ČSÚ **14 nových ředitelů a ředitelk.**
Do jejich funkcí je 6. října jmenovala předsedkyně úřadu Iva Ritschelová.

První společná fotografie

Zleva:

Petr Matoušek
Kamila Vepřková,
Roman Bechtold,
Jana Sedláčková,
Erik Geuss,
Stanislava Riegerová,
Miloslav Chlad,
Monika Braunšveigová,
Miloš Polák,
Iva Ritschelová,
Jiří Ročovský,
Jitka Číhalová,
Jaromír Kartous,
Helena Kratochvílová,
Vladimír Látal,
Jaroslava Šenitková
a Stanislav Drápal.

Kdo povede krajské správy ČSÚ

- **Ing. Helena Kratochvílová**, ředitelka Krajské správy ČSÚ v Brně;
- **Ing. Jana Sedláčková**, ředitelka Krajské správy ČSÚ v Českých Budějovicích;
- **Ing. Miloš Polák**, ředitel Krajské správy ČSÚ v Hradci Králové;
- **Ing. Jitka Číhalová**, ředitelka Krajské správy ČSÚ v Jihlavě;
- **Ing. Jaroslava Šenitková**, ředitelka Krajské správy ČSÚ v Karlových Varech;
- **Bc. Stanislava Riegerová**, ředitelka Krajské správy ČSÚ v Liberci;
- **Mgr. Kamila Vepřková**, ředitelka Krajské správy ČSÚ v Olomouci;
- **Ing. Jaromír Kartous**, ředitel Krajské správy ČSÚ v Ostravě;
- **Ing. Petr Matoušek**, ředitel Krajské správy ČSÚ v Pardubicích;
- **Ing. Miloslav Chlad, Ph.D.**, ředitel Krajské správy ČSÚ v Plzni;
- **Ing. Jiří Ročovský**, ředitel Krajské správy ČSÚ v hl. m. Praze;
- **Ing. Monika Braunšveigová**, ředitelka Krajské správy ČSÚ pro Středočeský kraj;
- **Ing. Roman Bechtold**, ředitel Krajské správy ČSÚ v Ústí nad Labem;
- **Ing. Vladimír Látal**, ředitel Krajské správy ČSÚ ve Zlíně.

Krajská pracoviště vznikají jako nová organizační složka úřadu k 1. lednu 2012. Nejedná se o návrat k dříve existujícím krajským správám, ale o vytvoření nové organizační složky, která vychází z pozitivních zkušeností předchozích modelů řízení regionálních pracovišť ČSÚ a zároveň se snaží eliminovat jejich dosavadní negativní stránky. Zejména by pak měly dále rozvíjet vztahy ČSÚ vůči orgánům státní správy a samosprávy v krajích.

Související organizační opatření budou provedena tak, aby došlo k minimálním změnám v organizaci stávajících odborů a oddělení ČSÚ a k minimálním zásahům do obsazení vedoucích funkcí útvarů. Z důvodu těchto organizačních změn nedojde k propouštění zaměstnanců a zároveň nebudou navyšovány nároky na počet za-

městnanců a výši mzdových prostředků v krajích oproti současnému stavu.

Vnitřní organizační struktura krajských pracovišť ČSÚ k 1. lednu 2012 bude i nadále rozdělena na dva typy, a to na „velké“ a na „malé“ krajské správy ČSÚ. Oba typy budou mít shodnou strukturu útvarů. Jejich pracovní názvy jsou: a) oddělení terénních zjišťování; b) oddělení informačních služeb; c) kancelář ředitele krajské správy ČSÚ, zahrnující správu majetku a IT. Velké krajské správy ČSÚ budou mít navíc i současný odbor statistického zpracování. Krajské správy ČSÚ budou podřízeny místopředsedovi Stanislavu Drápalovi.

Michal Novotný
odbor vnější komunikace

Požadavky uživatelů dat rostou

Ve dnech 26.–28. září 2011 se delegace vedená předsedkyní ČSÚ Ivou Ritschelovou zúčastnila jednání již 97. konference předsedů statistických úřadů EU (DGINS) a 10. zasedání Výboru pro Evropský statistický systém (ESSC). Letos bylo hostitelskou zemí Německo, jehož statistický úřad pozval účastníky do Wiesbadenu, kde tato instituce také sídlí.

Hlavním tématem zasedání byla problematika sociálních statistik. Jedná se o velmi rozsáhlou oblast statistiky, v níž zejména v posledním období narůstají požadavky uživatelů dat. S ohledem na náročnost zjišťování i rozpočtová omezení byly diskutovány názory i zkušenosti zemí na to, co zjišťovat a také jakým způsobem. Využití administrativních zdrojů dat pro sčítání lidu či další potřebná statistická šetření je pro získání potřebných informací vhodným způsobem, který je zároveň šetrný k respondentům. Základní podmínkou je existen-

ce takových registrů, jejich kvalita a možnost využití pro statistické účely. I v těchto podmínkách je však potřeba doplňovat další informace získané klasickým způsobem od respondentů. V těchto situacích jsou často využívána tzv. kombinovaná šetření, kdy mají respondenti možnost použít elektronickou či jinou formu zjišťování.

Kodex evropské statistiky

Vzhledem k současné ekonomické situaci je velký důraz kladen také na kvalitu statistických dat. Proto byla dalším důležitým tématem revize Kodexu evropské statistiky, který shrnuje základní principy důležité pro výkon statistické služby, jako jsou profesionální nezávislost, oprávnění ke shromažďování údajů, adekvátnost zdrojů, statistická důvěrnost, nestrannost a objektivita či zajištění kvality při produkci statistiky i kvality výstupních informací. Diskuze byla

zaměřena mj. na důležitost legislativní opory pro zajištění těchto principů i na další aktivity v oblasti kvality statistik.

Předsdkyně Českého statistického úřadu Iva Ritschelová v závěru zasedání pozvala účastníky do Prahy, kde se další ročník konference uskuteční v září roku 2012.

Hana Šlégrová
odbor mezinárodní spolupráce

K čemu je statistika o „neziskovkách“?

Na začátku října proběhla další přednáška v rámci cyklu „Uživatelé statistiky statistikům“. Tentokrát vystoupil Tomáš Rosenmayer, výzkumný pracovník Centra pro výzkum neziskového sektoru.

Odborník na několika snímcích ukázal a zajímavě interpretoval základní údaje o neziskovém sektoru v České republice. Asi nejzajímavějším sdělením bylo, že tento sektor

patří mezi nejrychleji rostoucí části ekonomiky, zejména co se týče podílu na zaměstnanosti. Z oborových statistik je pak zřejmé, že neziskové organizace poskytují takové veřejné služby (sociální služby, vzdělávání), které nejsou zajímavé pro podnikatele a které nedostatečně pokrývají organizace veřejné správy.

Kdo výsledky využívá

Výsledky statistiky neziskových organizací zatím poněkud překvapivě využívají hlavně v zahraničí. ČSÚ patří díky sestavení tzv. sate-

litního účtu neziskových institucí mezi světové špičky statistického sledování v této oblasti. Česká republika je tak jediným zástupcem střední a východní Evropy pravidelně produkcí strukturované údaje o neziskových organizacích. To přispívá k pochopení vývoje neziskového sektoru v zemi, která prochází složitou cestou od centrálně spravovaného neziskového sektoru sdruženého v době totality pod tzv. Národní frontu ke svobodné občanské společnosti, známé z rozvinutých západních demokracií. Škoda jen, že statistické vý-

sledky o neziskových organizacích nejsou více využívány domácími institucemi, zejména jednotlivými ministerstvy. Připomeňme, že různorodost neziskových organizací je příčinou obtížného nastavení statistického zjišťování, které rozhodně není jednoduché.

Příštím hostem bude **Vladimír Rott**, spolujatel patentové, známkové a advokátní kanceláře.

Jiří Kubín
oddělení vládních účtů

V Reykjavíku o cestovním ruchu

Na konci září se na Islandu sešla pracovní skupina k problematice cestování a statistice cestovního ruchu.

Workshop navázal na dřívější fungování pracovní skupiny k platební bilanci cestovního ruchu – Technical Group Travel (TGT), kterou v minulých letech pravi-

delně organizoval Eurostat. Jedno ze zasedání bylo pořádáno v roce 2007 rovněž v Českém statistickém úřadu.

Hlavní mandát platformy spočívá v monitorování implementace systému sběru dat pro platební bilanci cestovního ruchu, které úzce souvisí s problematikou statistiky cestovního ruchu, a v hodnocení bilaterálních asymetrií mezi jed-

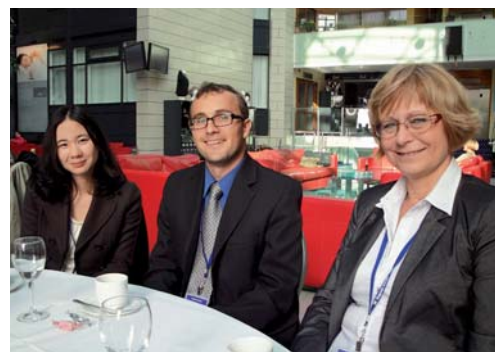
notlivými státy Evropské unie.

Užitečné setkání

Letošní setkání na Islandu bylo koncipováno jako workshop s aktivní účastí

zástupců z více než dvaceti evropských zemí. České zkušenosti prezentoval zástupce Českého statistického úřadu – Zdeněk Lejsek, pracovník oddělení statistiky cestovního ruchu. Jeho hodnocení celé akce bylo velmi pozitivní.

„Má účast tematicky navázala na právě realizovaný grant Zlepšení konzistence dat platební bilance a statistiky cestovního ruchu, který v současné době gestoruji,“ konstatoval a dodal: „Jsem velmi

rád, že jsem mohl kolegy z jiných zemí seznámit s dosud zjištěnými výsledky z tohoto projektu a zároveň konzultovat zkušenosti našeho úřadu v této oblasti. Mezinárodní spolupráci a diskuzi vnímám obecně jako důležitý aspekt budoucnosti statistiky.“

Alena Géblová
odbor vnější komunikace

Věděli jste, že v EU27...

i v eurozóně vzrostl HDP ve 2. čtvrtletí oproti 1. čtvrtletí 2011 o 0,2 %?

Ve srovnání s 2. čtvrtletím roku 2010 očištěný HDP vzrostl o 1,6 % v eurozóně a o 1,7 % v EU27. Během 2. čtvrtletí 2011 poklesly výdaje domácností o 0,2 % v eurozóně a o 0,1 % v EU27. Tvorba hrubého fixního kapitálu se v EU27 zvedla o 0,4 % a v eurozóně o 0,2 %. Vývoz z EU27 vzrostl o 0,6 % a dovoz do EU27 narostl o 0,4 %. Pro zajímavost: HDP ve Spojených státech amerických ve 2. čtvrtletí 2011 vzrostl o 0,2 % a HDP Japonska klesl ve stejném období o 0,3 %. Když srovnáme čísla s 2. čtvrtletím roku 2010, pak v USA došlo ke zvýšení HDP o 1,5 %, zatímco japonský HDP se snížil o 0,9 %.

meziročně vzrostly hodinové náklady práce o 3,4 % a v eurozóně o 3,6 %?

Dvě hlavní složky hodinových nákladů práce jsou mzdy a nemzdové náklady. V eurozóně se ve 2. čtvrtletí 2011 meziročně zvýšila hodinová mzda o 3,5 % a nemzdové náklady o 4,3 %. V EU27 ve stejném období vzrostly mzdy o 3,2 % a nemzdové náklady o 3,9 %. Podle oborů ekonomické činnosti se ukazuje, že v eurozóně vzrostly o 4,5 % v průmyslu, o 2,9 % ve stavebnictví a o 3,2 % ve službách. V EU27 byly nárůsty hodinových nákladů práce 4,3 % v průmyslu, 2,8 % ve stavebnictví a 3,0 % ve službách.

mezičtvrtletně vzrostla zaměstnanost o 0,2 % a v eurozóně o 0,3 %?

Eurostat odhaduje, že ve 2. čtvrtletí 2011 bylo v EU27 zaměstnáno 223,4 milionu lidí, z nichž 147,0 milionů pracovalo v eurozóně. Zaměstnanost v EU27 se podle činnosti nejvíce zvýšila v dopravních a komunikačních službách – o 1,2 %. Nejvíce se snížila ve stavebnictví – o 1,0 %. V meziročním srovnání se zaměstnanost nejvíce zvýšila v Estonsku (o 7,7 %). Nejhorší v tomto směru dopadlo Řecko (-6,4 %). V České republice byl meziroční nárůst zaměstnanosti 0,6 % a na Slovensku dokonce 2,1 %.

byla roční míra inflace stabilní ve výši 2,9 %?

V srpnu 2011 se roční míra inflace v EU27 oproti letošní červencové nijak nezměnila. Před rokem byla její hodnota 2,0 %. Měsíční inflace v srpnu 2011 činila 0,2 %. Nejnižší roční míra inflace byla zaznamenána v Irsku (1,0 %), Slovinsku (1,2 %) a v Řecku (1,4 %). Naopak nejvyšší byla v Estonsku (5,6 %), v Lotyšsku (4,0 %) a ve Velké Británii (4,5 %). V České republice byla roční míra inflace 2,1 % a na Slovensku 4,1 %.

Jiří Růžička
oddělení plánování mezinárodní spolupráce

Makroekonomie je obor, kterému se chci věnovat

Ve třiceti letech se stal nejmladším vrchním ředitelem Českého statistického úřadu. Už čtyři roky řídí sekci makroekonomických statistik. „V národním účetnictví je skryta obrovská spousta zajímavých informací o světě, kde žijeme,“ říká **Marek Rojíček**.

Jak jste se vůbec dostal k makroekonomickým statistikám?

Studoval jsem na Vysoké škole ekonomické obor národní hospodářství, resp. na inženýrském stupni obor hospodářská politika. Jako vedlejší specializaci jsem měl statistiku, což se velmi vhodně doplňuje. Ještě před koncem studia jsem se podíval na webové stránky Českého statistického úřadu, abych zjistil, zda nenabízí volná místa. A taky že jo. Odbor ročních národních účtů tehdy nabíral lidi. Kupodivu mě neodradil ani dost tristní pohled na můj platový výměr. Nastoupil jsem do národních účtů. Jinak ekonomie mě vždycky bavila. Ve třetím ročníku obchodní akademie jsem absolvoval týdenní soustředění pro studenty a učitele středních škol zaměřené na ekonomii a management. Pořádala jej pražská VŠE spolu s Liberálním institutem. Byla to lektorsky skvěle obsazená vzdělávací akce. Zúčastnili se jí i zahraniční profesori. To mě definitivně nasměrovalo k oboru, kterému se chci věnovat.

Teorie, kterou se člověk učí ve škole, bude asi dost jiná, než je nakonec úřední praxe.

Já nejsem čistokrevný statistik. Asi proto mě zajímala práce na národních účtech, které jsou v podstatě makroekonomickým modelem. Prostor pro matematickou statistiku je zde poměrně malý. Je to hodně o chápání souvislostí v ekonomice a to mi vyhovovalo. Nástup do úřadu byla poměrně výrazná změna oproti studentskému životu. Je to daleko více

o rutině a musíte se naučit disciplíně – prostě každé ráno musíte vstát z postele, jít do práce a odpracovat si svých osm hodin. Trochu mi to akademické prostředí chybělo a měl jsem pocit, že intelektuálně zakrňuji. To byl také důvod, proč jsem se po roce přihlásil na externí doktorandské studium. Jinak se věnuji jak pedagogickým, tak výzkumným aktivitám, jsou pro mě osvěžující.

„*Já nejsem čistokrevný statistik. Asi proto mě zajímala práce na národních účtech, které jsou v podstatě makroekonomickým modelem.*“

Kdo ještě společně s vámi pracuje na národních účtech?

Pestrá směs lidí, genderově poměrně vyrovnaná, nicméně věkový průměr je na poměry ČSÚ relativně nízký. Je to dáno tím, že v minulosti tu byla velká fluktuace. Před takovými čtyřmi, pěti lety byla situace velmi kritická. Nabírali jsme hodně absolventy škol, kteří práci u nás často brali jako užitkovou praxi. V současné době je našťastí situace podstatně lepší. Situace na trhu práce se změnila a státní sféra už není chápána jako méněcenná. Od dob mého nástupu se také zhruba zdvojnásobily nástupní platy. A přestože nejsou s ohledem na daný region a požadovanou kvalifikaci nikterak vysoké, už dokážeme soukromé sféře konkurovat. V současné době máme řadu kvalitních expertů. Jen se bojím, že s příškerčením peněz ve státní správě začne naše atraktivnost na trhu práce časem opět blednout.

Když jsme se zeptali studentů VŠE, co si představují pod pojmem národní účty, nedokázali odpovědět. Co si pod tím potom může představit běžný občan?

Národní účetnictví je dost komplikovaná záležitost i pro odborníky. Lidé obvykle znají jen hrubý domácí produkt a i ten si každý vykládá po svém. Docela by mě zajímalo, kdyby otázku: „Co je to HDP?“ položili náhodně vybraným lidem v pořadí „Nikdo není dokonalý“. Jestli by se našel alespoň někdo, kdo by odpověděl správně. A to je jen jeden ukazatel. Národní účetnictví jich má stovky. Je důležité ty věci lidem vysvětlovat. Už z toho důvodu, že je v nich skryta obrovská spousta zajímavých informací o světě, kde žijeme.

Co „velkého“ můžeme očekávat v oblasti makroekonomických statistik v nejbližší budoucnosti?

Revizi standardu národních účtů za tři roky. Přestože z celkového pohledu není revolucí, přináší řadu změn, kterou zaznamenají spíše odborní-

Ing. Marek Rojíček, Ph.D.

Po maturitě na frýdecko-místecké obchodní akademii vystudoval Vysokou školu ekonomickou, kde kromě inženýrského titulu získal i doktorát.

Do Českého statistického úřadu nastoupil v roce 2001 jako expert sektorových účtů. V letech 2003–2006 zastával funkci vedoucího oddělení meziodvětvových tabulek. Od roku 2007 působí jako vrchní ředitel Sekce makroekonomických statistik. Je ženatý. Jeho žena Marcela učí v mateřské škole. Má dvě děti: Elišku (5) a Jonáše (3). Jeho životním krédem je: „Ono to vždycky nějak dopadne.“

Marek Rojíček se rád dělí o své názory na ekonomický vývoj v České republice se čtenáři časopisu Statistika a My v pravidelné rubrice Glosář.

ci. Pro normální lidi se neděje nic převratného. Například, že by hrubý domácí produkt byl nahrazen indexem štěstí.

To je zajímavá úvaha. Možná, že index štěstí by lidé chápali lépe. Kdy začne ČSU tento index měřit?

Rozhodně se tak neděje běžně, všechno je to ve fázi více či méně experimentálních projektů. Základní problém podobných indexů je jejich obtížná praktická měřitelnost, protože jsou založeny na subjektivních pocitech. Čím si změříte, jakou máte dnes náladu? A jak to budete agregovat za populaci? Problémem není, že bychom měli málo statistických ukazatelů, ale že jim přisuzujeme jiný význam, než ve skutečnosti mají. Informací je kolem nás naopak příliš mnoho a nejtěžší je z nich vybrat ty správné a použít je správně v konkrétní situaci.

Měl jste to štěstí, že jste se účastnil mezinárodních projektů, což vás pracovní nejen obohatilo, ale mohl jste si udělat i představu o tom, jak fungují jiné statistické úřady. Jak si tedy stojí ČSÚ ve srovnání se zahraničím?

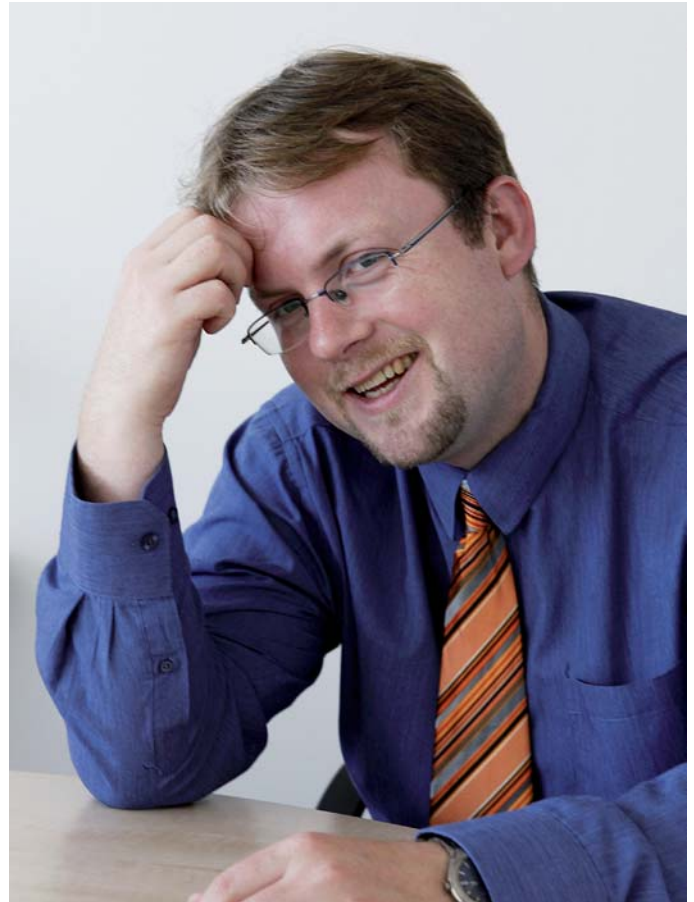
Naši experti šli do všech projektů skutečně s velkým nasazením. Byla to pro ně jedinečná příležitost, jak se dostat do zahraničí a vydělat si i nějaké peníze. Většina expertů z vyspělejších zemí to bere jako běžnou rutinu a součást své každodenní práce. Tomu odpovídá i jejich pracovní nasazení. V případě technických asistencí máme tu výhodu, že jsme si tytéž věci sami prožili. Proto jsme schopni nastavit směr, kudy vede ta nejlepší cesta.

Jak vůbec hodnotíte spolupráci ČSÚ s Eurostatem?

Spolupráce funguje na principu partnerství. Eurostat je nicméně v tomto vztahu dominantním partnerem a to často více, než je nutné. Národní statistika je často vnímána tak, že je pouze dodavatelem dat pro Eurostat. Trochu to souvisí s naší pozicí nové členské země EU, kdy ne vždy cítíme dostatečné sebevědomí a bereme vše automaticky tak, jak nám to řeknou v Lucemburku. Je to někdy i naší pohodlností, neplatí to ale samozřejmě paušálně.

Co byste tedy radil svým kolegům, jak mají s Eurostatem jednat?

Je potřeba si uvědomit, že v Eurostatu pracují také jenom lidé, byť navenek působí velmi sebevědomě a profesionálně a jsou velmi dobře jazykově vybaveni. Právě na jazykové vybavenosti je znát stále zřetelný rozdíl mezi starými a novými členskými zeměmi. Z odborného hlediska jsou naši experti ale často na srovnatelné nebo ještě vyšší úrovni. Je ale

jen otázka času, kdy se v mezinárodním prostředí takříkajíc otrkáme a dokážeme působit stejně sebevědomě jako naši kolegové na západ od českých hranic.

Co byla vaše největší pracovní a životní výzva?

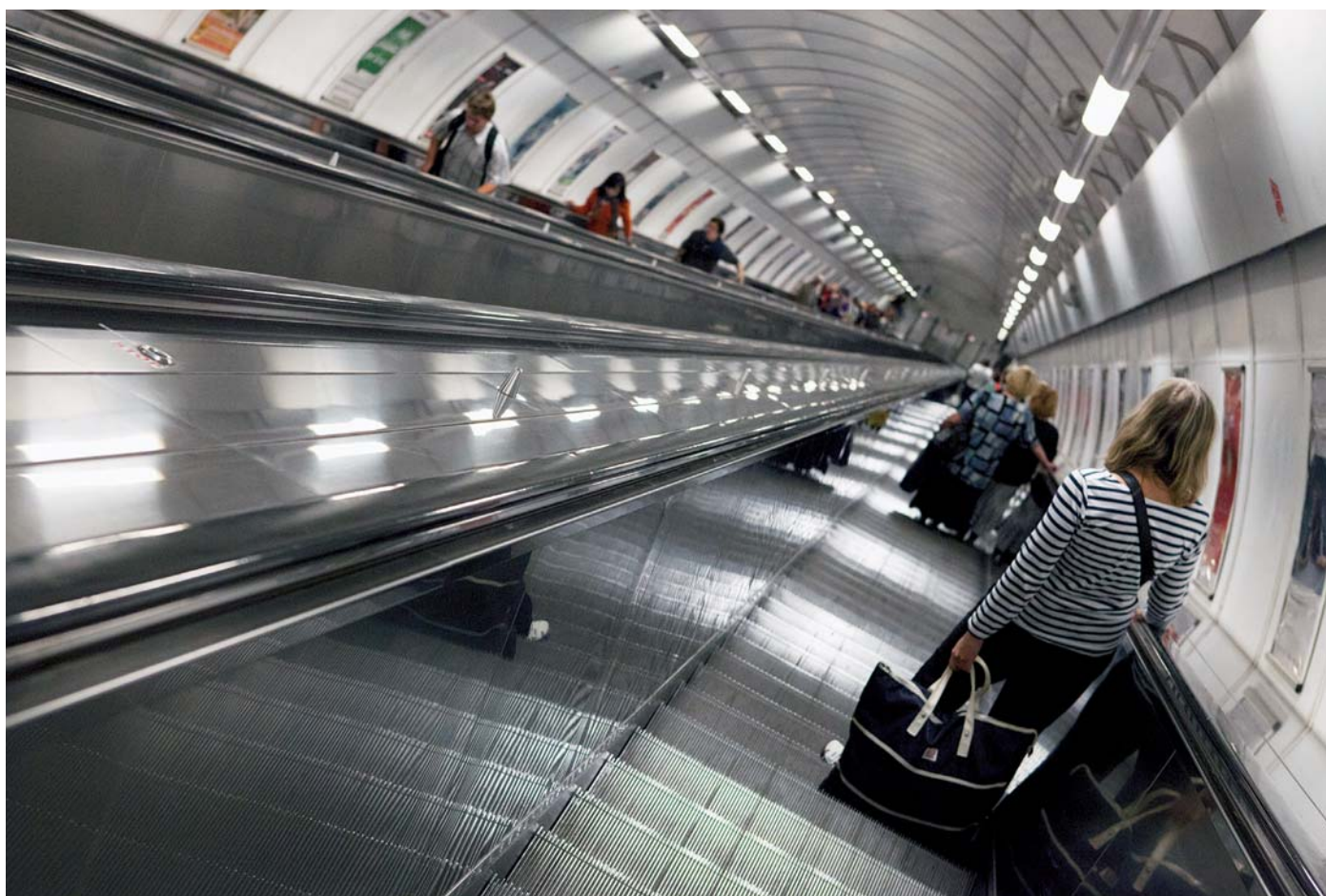
Určitě to byla možnost stát se ve 30 letech vrchním ředitelem sekce, kterou mi nabídl tehdejší předseda Fischer spolu s místopředsedou Křovákem. Z pozice vedoucího oddělení je to velký skok, samozřejmě se mi honila hlavou řada pochybností a také určitý ne zcela příjemný pocit, že najednou se z vašich nadřízených stanou podřízení. To je vždy lidsky velmi složitá situace. Na druhé straně pokud člověk má v sobě alespoň špetku ambicí, tato nabídka se neodmítá. Samozřejmě vždy je nutné něco obětovat, v tomto případě to byla kariévní dráha experta. Shodou okolností se nám ve stejném roce narodilo první dítě a porízoval jsem si vlastní bydlení, takže rok 2006 byl pro mě přelomový z různých pohledů.

Máte dvě malé děti. Mají vůbec představu o tom, co jejich tatínek dělá a kde pracuje?

Moje děti vědí, že pracuji v kanceláři, kde mám počítač. A že do té práce musím chodit každý den, od pondělí do pátku. Větší podrobnosti zatím neřeší. Co je to statistika nevědí. Asi bych jim to v jejich věku i dost obtížně vysvětloval.

Národní účty mají ve statistice integrující úlohu

Žádný ekonomický a sociální jev zjištěný statistikou se nevyskytuje izolovaně, nýbrž vždy ve spojitosti s jinými jevy. Zachycení spojitosti a vzájemných souvislostí řady jevů umožňuje **soustava národních účtů**.

Národní účty představují skloubený systém soustavného a vnitřně sladěného sledování základních národohospodářských ukazatelů a jejich vzájemných vazeb. Je to systém agregátních ekonomických veličin, který sleduje národohospodářské proporce, míry růstu ekonomiky a vnitřní souvislosti procesu reprodukce.

Všechny ekonomické transakce a každý dílčí účet soustavy národního účetnictví shrnuje

a vzájemně porovnává vytvořené zdroje s jejich užitím, aktiva a pasiva a uvádí dvě stránky ekonomických procesů do bilanční rovnováhy. Zachycuje tedy základní jev hospodářského života, tj. vytvoření určitých zdrojů, jejich rozdělení a jejich užití.

Mnohostranné a složité zaznamenávání jevů v procesu reprodukce není možné ve schématu jediné tabulky nebo jediného účtu. Celkové schéma národních

Soustava národních účtů

je svým vznikem a funkcí určena k informaci o **nejpodstatnějších a nejobecnějších jevech ekonomiky** vyjádřených jednotným systémem číselných charakteristik o základních národohospodářských souvislostech a je završením, vyvrcholením ekonomické statistiky, resp. celé soustavy informací o sociálně ekonomických jevech. Bývá nejčastěji definována jako nejsoubornější **systém ukazatelů** o základních národohospodářských, vzájemně propojených souvislostech, sestavených na základě výsledků transakce s produkty, rozdělovacích transakcí a finančních transakcí a ostatních toků do jednotlivých účtů.

úctů je proto složeno z jednotlivých dílčích účtů (účet výroby, účty rozdělení a užití důchodů, účty akumulace a rozvahové účty) vzájemně mezi sebou propojených a sladěných v organický celek. Každý z těchto dílčích účtů plní určité funkce při sledování jednotlivých stránek reprodukce. Tak je umožněno zkoumání reprodukce ve všech momentech, a to jak reprodukce výrobků a služeb, koloběhu důchodů, tak reprodukce pracovních sil.

Ekonomická reprodukce

Tak lze označit souhrn vzájemně souvisejících a podmiňujících se procesů – výroba, rozdělování, směna a spotřeba – v prostoru a v čase. Tyto procesy jsou sledovány jako celek i podle jednotlivých druhů transakcí, resp. momentů v průběhu reprodukce, v národních účtech jako kumulativní výsledky těchto procesů.

Základní zdroje dat

Národní hospodářství současné doby je nesmírně složitá soustava, jejíž fungování se uskutečňuje v miliardách jednotlivých aktů různého druhu. Ty, které jsou nejvýznamnější, jsou podchycovány rozsáhlou dokumentací a evidencí představující prvotní zdroje údajů pro statistické zjišťování.

Základními zdroji dat pro národní účty jsou údaje z účetních výkazů, statistických zjišťování, údaje z Ministerstva financí ČR, České národní banky, Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a dalších orgánů státní správy. Důležitost jednotlivých jevů a procesů je nestejná. Čím důležitější jsou určité jevy z hlediska fungování ekonomiky, tím významnější je zpracování prvot-

ních údajů ve statistice, jejich zobecnění a zprostředkování pohybu výsledných informací z místa činu k institucím, které takové informace potřebují.

Jednotící systém

Členitost národního hospodářství podle specifických zaměření (úkolů) jeho subjektů vedla ke vzniku odvětvových ekonomických statistik.

Ve všech odvětvích probíhají procesy, které jsou si navzájem podobné nebo i shodné. Na straně tvorby zdrojů, tj. v produkujících odvětvích, se uskutečňuje proces reprodukce v plně šíří – od výroby přes rozdělování a oběh až po spotřebu. Tato činnost je podmíněna účastí pracovníků, stavem aktiv a závazků a realizací výdajů na tvorbu fixního kapitálu. Rozdělování důchodů je zprostředkováno cenami, mzdami a financemi. Těmito specifickými nástroji se zabývají průřezové statistiky.

Souhrn odvětvových a průřezových ekonomických statistik

Odvětvové statistiky

se zabývají kvantitativním vyjádřením rozmanitých kvalit jednotlivých skupin subjektů, vyznačujících se společnou hlavní funkcí a vybavením prostředky, jejichž kvalita odpovídá této funkci. To umožňuje konstruovat odvětvovou soustavu ukazatelů, k vyjádření specifiky příslušné odvětvové činnosti i nezbytných prostředků. Na základě takových ukazatelů lze hodnotit činnost a její výsledky. Ukazatele jedné odvětvové statistiky nelze často aplikovat na jiné odvětví (např. zemědělství, na průmysl).

Průřezové statistiky

Zatímco odvětvové statistiky zdůrazňují rozdíly mezi odvětvími, vyplývajícími z rozdílných funkcí a z rozdílných druhů vytvářených užitných hodnot (zboží a služeb), opírají se průřezové statistiky více o hodnotové (peněžní) a pracovní ukazatele, vyjadřující vzájemné vztahy jednotlivých odvětví.

v podstatě pokrývá celé národní hospodářství. Přesto však jejich informace – bez záměrného a cílevědomého uspořádání – nedávají obraz o ekonomice jako celku. Chybí jim završení, systém, který vyjádří souhrnné výsledky, podmínky a jejich změny v rámci celkového procesu reprodukce a vzájemné vztahy mezi odvětvími národního hospodářství, tak i mezi momenty reprodukce, mezi souhrnem vložených prostředků a získaným efektem. Takovým završením je soustava národních účtů. Její podstatnou zvláštností je to, že zkoumá ekonomický proces reprodukce jako celek. Jelikož však celek v sobě obsahuje také všechny části, pojímají národní účty některé obecné poznatky úsekových ekonomických statistik, uvádí je na srovnatelnou míru, shrnují je a vytváří z nich novou informaci. Hodnota této nové informace spočívá také v tom, že národní hospodářství není jenom prostým souhrnem svých částí, nýbrž také soustavou jejich vzájemných vztahů a podmíněností.

Postup abstrakce od jednotlivých zcela konkrétních jevů přes jejich kvantitativní zachycení z kvalitativně určených stránek v evidenci, jejich zobecnění v ukazatelích odvětvových statistik postupuje v národních účtech až k mezím ekonomické statisti-

ky – kvantitativnímu vyjádření obecných ekonomických kategorií. A právě obecná ekonomická teorie dovoluje prostřednictvím národních účtů systematizovat soustavu vrcholných národohospodářských ukazatelů o průběhu procesu reprodukce tak, jak je známo z předchozích metodologických materiálů i dnešního systému ESA 1995.

Jednoduše řečeno k výše uvedenému: konstrukce soustavy ukazatelů národních účtů je z jedné strany daná ekonomickou teorií, z druhé strany plně závisí na podkladové základně zprostředkované odvětvovými a průřezovými statistikami, na výsledcích statistického zjišťování a zpracování údajů, na dopočtech atd.

Dvě části ekonomiky

Část ekonomiky, která se zabývá souhrnnými ekonomickými veličinami, je často nazývána makroekonomikou (sledují ji národní účty). Proti ní stojí mikroekonomika, která se zabývá jednotlivými podniky (ekonomickými subjekty), produkcí, cenami apod. (sledují ji odvětvové a průřezové statistiky). Tato odlišnost je však větší spíše po stránce metodické než věcné. Ve skutečnosti věcný obsah těchto dvou částí ekonomiky je často určen poněkud libovolně.

V souladu s logikou

Historicky se národní účty vyvinuly později než odvětvové a průřezové statistiky. Musely být proto poznamenány jejich vzájemnou izolovaností, neúplností a nejednotností. Požadavky postupně kladené národními účty na odvětvové a průřezové statistiky pronikaly více nebo méně důsledně na jed-

notlivých úsecích. Vznikaly nové jevy, s nimiž se více konkrétně zaměřené úsekové statistiky střetávají dříve než jejich statistické zobecnění v národních účtech. Způsob řešení jejich evidence a prezentace nebyl někdy v souladu s logikou národních účtů. Je známo, že např. pojetí produkce v některých odvětvích, hrubé přidané hodnoty jako základu pro výpočet HDP na straně zdrojů, hrubých mezd apod. je odlišné v úsekových statistikách a v národních účtech.

Ve vztahu národních účtů a úsekových ekonomických statistik nešlo a nejde jen o jednostranné působení ze strany účtů ve směru přizpůsobení úsekových statistik teoretickým požadavkům. Jde o vztah vzájemného ovlivňování. Postupně by však

Aukrust o národních účtech

V časopise *The Review of Income and Wealth* (číslo 1., roč. 1966) norský ekonom Odd Aukrust uvedl: „Lze důvodně předpokládat, že v budoucích učebnicích dějin ekonomických učení bude naše doba zaznamenána jako ‚rané období kvantitativní ekonomie‘. Dva směry rozvoje byly zejména vyčleny: aplikace matematiky v ekonomické teorii a organizace ekonomické statistiky do systému národních účtů a bilancí. Mimo tyto trendy se postupně začalo objevovat sjednocování statistiky, ekonomické teorie a matematiky.“

měla převládat organizující úloha národních účtů v ekonomických statistikách.

Určitá míra živelnosti, dříve nedostatečné usměrňování vývoje úsekových statistik, které se čas-

to omezovaly na tradiční rozsah jednotek, byla již sice odstraněna, avšak i dnes existují některé ekonomické jevy a procesy nepokryté statistickým zjišťováním a jiné jsou pokryté duplicitně.

Požadavek celistvosti v zachycení ekonomických jevů a procesů vyplývající ze samotné bilanční metody národních účtů, tj. porovnávání zdrojů a jejich užití, vyžaduje především odstranění nepokrytých míst v ekonomickém životě státu. Vedle tradičních odvětvových statistik (zemědělství, průmysl, stavebnictví atd.) se ještě dostatečně nevyvinuly samostatné odvětvové statistiky, které by postihovaly specifiku činnosti v některých sektorech (např. státní správa) i v dalších organizacích. To má svůj negativní odraz např. v nejasnosti při vymezení hranic mezi odvětvími.

Stanovení jasných hranic

Není prostor pro popis významu odvětvových klasifikací a třídění typů jednotek do odvětví; je však známo, že předpokladem pro vy-

čerpávající pokrytí potřeb ekonomiky odvětvovými statistikami a tím i národních účtů je stanovení zcela jasných hranic a obsahu odvětví. Tento požadavek se nevyřešil automaticky; proti němu stály tradice v pojmání některých odvětví. Objektivně vyvolávaly pře-

kážky tam, kde sama podstata sledovaného jevu nutila volit různé typy klasifikačních jednotek, volit mezi činností, podnikem, souborem podniků a celým komplexem daného odvětví.

V národních účtech se proces reprodukce zkoumá zároveň z ně-

Odvětvové třídění národního hospodářství

proniká všemi částmi národních účtů, především na straně tvorby zdrojů HDP. To, že bez odvětvové klasifikace se nemůže dobře obejít žádná **úseková statistika**, ještě neznamená, že by musela být klasifikací pro všechny odvětvové a průřezové statistiky jednotnou. Tento požadavek je nezbytný až na úrovni, kde se **výsledky všech ekonomických statistik** střetávají. Je to jednak ve speciálních (např. svodných) statistických analýzách, především však soustavně v národních účtech, které na ekonomiku svým způsobem nahlíží prostřednictvím klasifikace. Dosahuje se tak systematickosti (přísné důslednosti) v uspořádání ekonomických subjektů v zachycení jejich transakcí (operací a vztahů).

Neúplnost záběru

V odvětvových a průřezových statistikách není někdy podchycován celý rozsah činnosti příslušného odvětví nebo jevu. V izolované statistice se na to někdy ani nepřijde, zvláště pokud neúplnost záběru je shodná ve všech ukazatelích, neboť pak **nelze nesoulad zjistit konfrontací**; k té dochází až v národních účtech. Z bilanční konfrontace neúplných zdrojů s úplným použitím zdrojů nebo naopak by mohly vycházet podněty k doplnění mezer v úsekových statistikách.

kolika stránek – věcné, hodnotové i pracovní. Úsekové statistiky zaměřené na užité hodnoty a na zkoumání vynakládané živé práce se podstatně méně zaměřují na otázky celého pohybu (kolo-běhu) důchodů, nákladů spojených s tvorbou zdrojů apod. – to je doménou národního účetnictví. Národní účty musí sjednocovat výsledky všech statistik a dosahovat na národohospodářské (vrcholné) úrovni jejich shody. To by se mohlo stát podnětem k dosažení těsnější návaznosti i na nižších stupních, např. na stupni podniku jako jednotky vykazující výsledky pro účely státní statistiky. I tam by mohly být proti sobě postaveny zdroje a jejich použití v plném rozsahu, alespoň čtvrtletně. To však neznamená, že takový požadavek by měl být zajištěn na úrovni kteréhokoliv ekonomického subjektu.

Není vlastním úkolem národních účtů prověřovat správnost vyplněných údajů na výkazech ani rozebírat náplň některých položek. Avšak princip bilancování úplných zdrojů s jejich úplným použitím statistiky nutí, aby byly

vyjasněny všechny kvantitativně významné případy.

Obtížný úkol

Dalo by se říci, že požadavek integrace (spojitosti, propojení) vybraných ukazatelů národních účtů s ukazateli odvětvových a průře-

Analytická statistika

Od malých organizací nelze požadovat takové podklady jako od velkých ekonomických subjektů. Avšak ani od velkých nelze požadovat vše. Je známo, že existují položky s mlhavým obsahem (např. ostatní a jiné), kde je dostatečný prostor pro výběrové zjišťování. Výběr je heslem moderní, tj. analytické statistiky. Je zřejmé, že s kvalitou údajů na statistických výkazech souvisí mnoho problémů, např. i kvalita pracovníků, kteří výkazy vyplňují. Specifickým problémem je globalizace a její dopad do statistických zjišťování.

zových statistik, resp. základních ekonomických veličin s ukazateli nižších stupňů, by měl být považován za oprávněný. Je však pravdou, že to, co by se mohlo zdát na první pohled jednoduché, je poněkud složitější.

Objasnění integrace jako spojení nějakých částí v jeden celek (celistvost), objasnění souvislosti a odlišnosti mezi základními národohospodářskými ukazateli zobrazenými v národních účtech a ukazateli odvětvových a průřezových statistik, tj. ukazateli makroekonomické a mikroekonomické úrovně, je analytický úkol dosti obtížný. Teorie i praxe dokazuje, že úloha integrace je velice složitá a naráží na množství problémů, které by bylo nutno řešit. Není snadné domyslet, co schází k řešení takových problémů.

Pravdou je, že údaje o makroekonomice nejsou prostou agregací jevů a procesů probíhajících v oblasti mikroekonomiky. Stejně tak mikroekonomické údaje nejsou pouhou desagregací základních makroekonomických údajů. Obě úrovně ekonomiky jsou sice vzájemně těsně podmíněné, avšak do

jisté míry relativně nezávislé. To by mělo nalézt odraz i ve zvláštních způsobech poznávání a statistického zobrazování. To, že skutečná povaha úlohy integrace je složitější a obsahově bohatší, než se zdá, a to nejen ve smyslu metodického zvládnutí, ale především ve smyslu věcném, neznamená, že by takovému úkolu nemohla být věnována určitá (malá) část pracovní kapacity statistiků.

Závěrem se patří poznamenat, že osvojení si určitého souboru elementárních poznatků o základních souvislostech a podmínkách ekonomických jevů a procesů, které jsou státní statistikou zjišťovány, zpracovány a posléze vyjádřeny v soustavě ukazatelů, by mělo být pro statistiky Českého statistického úřadu samozřejmostí. Státní statistika zjišťované ekonomické a sociální jevy nejen zpracovává a publikuje, nýbrž hodlá je hluboce analyzovat a hledat v jejich vývoji příčinné souvislosti.

Štefan Schlosser
odbor ročních národních účtů

ANKETA | Slyšeli jste někdy o pojmu národní účty?

Odpovídali studenti Vysoké školy ekonomické v Praze

Dan Petřů
2. ročník

Já hrozně spěchám, začala mi zrovna přednáška a o tomhle jsem nikdy nic neslyšel.

Věra Jirková
3. ročník

Už jsem o tom slyšela, ale asi bych to nedokázala vysvětlit.

Marek Pecka
3. ročník

Ano, o tom jsem už slyšel. Týká se to oblasti národního účetnictví.

Gabriela Kadlecová
5. ročník

Je to stav, kolik dluží stát jiným statům asi, nebo ne?

Nejrozsáhlejší mimořádná revize národních účtů v Česku

Celá Evropská unie přešla nyní na nové klasifikace odvětví a produktů v oblasti národních účtů. Český statistický úřad využil této příležitosti a provedl navíc **změny metodického charakteru**.

Všechna provedená metodická zlepšení vedou k většímu sladění postupů výpočtů s ostatními členskými zeměmi Evropské unie. Jedná se o metodická zlepšení požadovaná Výborem pro hrubý národní důchod a notifikaci vládního deficitu a dluhu, a také metodická zlepšení rozpracovaná v rámci grantů Eurostatu. Český statistický úřad dává tímto uživatelům metodicky správně vymezené ukazatele národních účtů, které jsou zcela srovnatelné v dlouhé časové řadě za roky 1995 až 2010.

Tato mimořádná revize je nejrozsáhlejší v historii České repub-

liky, a to jak z hlediska množství revidovaných let, tak i z hlediska počtu různých zlepšení metod výpočtů a zdrojů dat. Většina zlepšení byla prováděna do celého systému

účtů a tabulek, a proto ovlivnila strukturu i objem více položek národních účtů. Všechny toky produktů i důchodové a finanční toky musely být proto za všechny roky nově vybilancovány.

Přestože se revize týkala celé soustavy národních účtů, tento článek se zaměří pouze na tvorbu a užití HDP, na rozdělovací transakce, vztah k zahraničí, vlád-

ní deficit a dluh a na stavy aktiv a závazků.

Na změnu hladiny HDP mělo přímý dopad téměř dvacet různých změn a metodických zlepšení. Tak například bylo nutné přejít na no-

vou metodu výpočtu **imputovaného tržního nájemného**, což zvýšilo hladinu HDP v jednotlivých letech v rozmezí od 0,6 do 1,1 %. Dalším důvodem změn byla **kapitalizace softwaru vyrobeného ve vlastní režii**. Dosud byl zachycen pouze ten software, který podnik sám aktivoval ve svém účetnictví. Celkový dopad na HDP je v rozmezí +0,1 až +0,3 %. Změny ve **finančních službách nepřímo měřených** vyvolaly dopad na HDP v rozmezí -0,8 až +0,5 %. Změny ve **spotřebě fixního kapitálu a v pojetí výpočtu tržní/netržní produkce** měly celkový dopad na HDP v rozmezí +0,2 až +0,4 %. Zachycení **poplat-**

“
Mimořádná revize národních účtů je v podstatě nejrozsáhlejší v historii České republiky, a to jak z hlediska množství revidovaných let, tak i z hlediska počtu různých zlepšení metod výpočtů a zdrojů dat.
 ”

ků, daní, dotací a emisních povolenek bylo metodicky sjednoceno v celé časové řadě, což mělo celkový dopad na HDP v rozmezí -0,3 až +0,7 %.

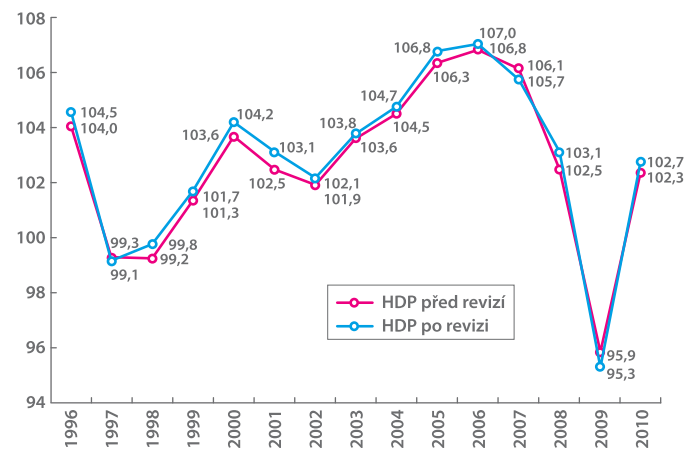
V rámci mimořádné revize byly také zlepšeny metody odhadů téměř všech typů nezjištěné ekonomiky: za úmyslně neregistrované jednotky (tzv. meloucháři), za nelegální činnosti (prostituce, drogy, pašování tabákových výrobků a alkoholu a kopírování originálů), za individuální bytovou výstavbu a rekonstrukce obydlí, za jednotky bez povinnosti registrace, za jednotky nepodléhající zjišťování (umělci a sportovci, pronájem atd.), za úmyslné zkeslování vykazovaných údajů (OSVČ, malé firmy) a za ostatní typy nezjištěné ekonomiky (soukromé užívání služebních aut, spropitné). Celkový dopad revize všech typů nezjištěné ekonomiky na výši HDP je v rozmezí +1,0 až +3,8 %.

Všechny změny v úhrnu navýšily hladinu HDP v průměru o 4 %, v jednotlivých letech v rozmezí od 3,1 do 4,7 %. Revize vývoje ve stálých cenách byla však minimální ±0,6 p. b.; viz graf 1.

Zatímco dopady revize na trendy vývoje HDP v úhrnu jsou minimální, změny trendů vývo-

je jednotlivých složek jeho užití jsou relativně významné, zejména u tvorby hrubého kapitálu, dovozu a vývozu. Nejvýznamnější změny ve výdajích na konečnou spotřebu domácností (o 2,5 % až 5,5 %) jsou důsledkem zlepšení metod odhadů na straně zdrojů, resp. odhadu imputovaného nájemného a zachycení spotřeby drog. Nejdůležitější změny ve tvorbě hrubého fixního kapitálu (v období 1995–2006 o 4,1 % až 8,5 %, 2007–2009 o více než 10 %) souvisejí se zlepšením metod odhadu individuální bytové výstavby a kapitalizací softwaru vyráběného ve vlastní režii. Nejvíce byla však tvorba hrubého fixního kapitálu ovlivněna revizí zahraničního obchodu, resp. výpadkem čistého vývozu investičních produktů. Změny ve vývozu a dovozu zboží a služeb byly především reakcí na nové masové jevy globálního obchodování nadnárodních společností a jejich dodatečném vyloučení z dat statistiky zahraničního obchodu. Dále byl zpřesněn nebo nově zaveden odhad vývozu a dovozu dopravních služeb, ostatních služeb, pašování alkoholu, cigaret, drog, porušování autorských práv, ilegální dovoz pohonných hmot, nákupů cizinců, aj. Celkový dopad všech změn snižuje hodnotu vývo-

Graf 1 | Meziroční indexy HDP před a po revizi (ve stálých cenách předchozího roku)

Zdroj: ČSÚ

zu v jednotlivých letech od 0,2 % až po 12,8 % a dovozu od 1,3 % až po 10,8 %. Revize vývozu a dovozu zboží a služeb má samozřejmě velký dopad na saldo, a to v rozsahu od +26,5 mld. Kč do -78,4 mld. Kč.

Rozdělovací transakce

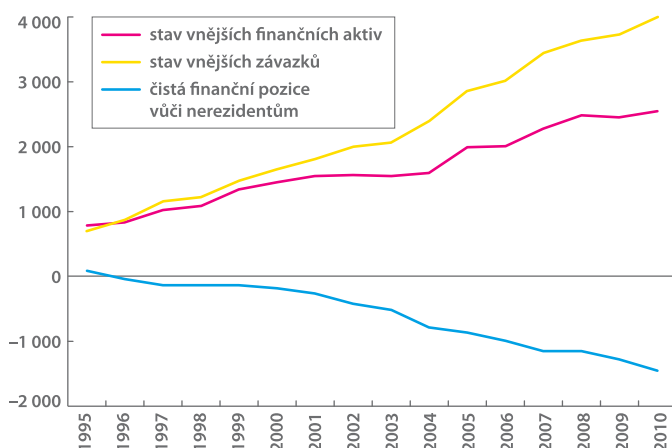
Omezovat hodnocení vývoje ekonomiky pouze na tvorbu a užití HDP může vést k mylným závěrům. HDP vypovídá o momentální výkonnosti ekonomiky. O výsledku a prospěchu z ekonomické činnosti však vypovídá omezeně. K tomu slouží jiné ukazatele systému národních účtů: hrubý domácí důchod, hrubý národní důchod (HND), hrubý disponibilní důchod (HDD), hrubé národní úspory a čisté půjčky/výpůjčky. Mimořádná revize národních účtů spolu s běžnou revizí (za roky 2009 a 2010) měly velký dopad také na úroveň všech výše zmíněných výsledných ukazatelů rozdělovacích transakcí i na celý vztah české ekonomiky ke zbytku světa.

Hladina dosud publikovaného HND je v důsledku mimořádné revize navýšena v průměru o 4,4 %, v jednotlivých letech od 2,3 % do 5,2 %. Kromě dopadů jednotlivých změn ovlivňujících i výši HDP (viz

výše) je změna hladiny HND způsobena revizí prvotních důchodů tekoucích do/ze zahraničí, zejména revizí náhrad zaměstnancům placených nerezidentům a revizí důchodů z vlastnictví placených nerezidentům. Dopad revize na HDD je v rozmezí od 2,4 % do 4,7 % dosud publikované výše. Některé z korekcí do prvotních důchodů jsou vykompenzovány druhotnými důchody do/ze zahraničí, např. náhrady zaměstnancům placené nerezidentům s položkou remittance, která je zachycena jako druhotný běžný transfer od rezidentů nerezidentům. Významná změna nastala i revizí metody aktualizace daně z příjmu, která je nyní důsledněji založena na časovém posunu daňových příjmů do období, kdy zdaňovaná činnost byla provedena.

Hrubé národní úspory jsou po mimořádné revizi ve všech revidovaných letech vyšší zejména z důvodu alokace navýšení HDP do tvorby hrubého fixního kapitálu. Zato souhrnný dopad změn na výslednou bilanční položku nefinančních i finančních transakcí na čisté půjčky/výpůjčky není jednoznačný – do roku 2004 jsou výpůjčky ze zahraničí po revizi nižší, od roku 2005 jsou naopak vyšší.

Graf 2 | Vývoj aktiv a závazků českých rezidentů vůči nerezidentům (v mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

Mimořádně velká revize dovozu a vývozu zboží a služeb spolu s revizí odhadu práce zahraničních pracovníků a nepřiznaných příjmů zahraničních podnikatelů měly mimořádně velký dopad na **saldo běžných transakcí s nerezidenty**. Zatímco v letech 1996 až 2004 došlo ke snížení negativního salda, v posledních pěti letech došlo naopak k jeho prohloubení. Spolu s revizí salda běžných transakcí s nerezidenty probíhala i rozsáhlá revize všech typů aktiv a závazků české ekonomiky vůči nerezidentům. Negativní trend rychlého zadlužování po celé období let 1995 až 2010 zůstal přitom zachován. **Čistá finanční pozice České republiky vůči zahraničí** se za 16 let změnila z kladného salda aktiv a závazků ve výši 92 mld. Kč na zá-

porné saldo ve výši 1 452 mld. Kč v roce 2010.

Nejvýznamnější změny ve výši **vládního deficitu** souvisí se změnami klasifikace převodů půdy, aktualizací pokut a penále ve zdra-

votních pojišťovnách, převodem aktiv a závazků z podnikatelské sféry do sektoru vládních institucí, aktualizací produkce a mezispotřeby u rozpočtových organizací, revizí penzijního a úrazového pojištění, a zejména se změnou metody aktualizace daní z příjmů. Celkový dopad všech změn mění výši vládního deficitu v jednotlivých letech 1995 až 2010 od -9,9 mld. Kč až po +14,4 mld. Kč. S výjimkou roků 2003, 2007 a 2010 se míra vládního deficitu ve všech revidovaných letech zlepšila od 0,02 p. b. po 0,63 p. b. (v roce 2003 došlo ke zhoršení míry vládního deficitu

především z důvodu opravy v zachycení převodů mezi Českými drahami a Správou železniční dopravní cesty, a v roce 2007 a 2010 především z důvodů změny metody aktualizace daně z příjmu). Nejvýznamnější změny ve výši **vládního dluhu** souvisí se změnou propočtu finančního leasingu (1995–2000) a změnou v zachycení návratných finančních výpomocí u vysokých škol. Celkový dopad všech změn mění výši vládního dluhu v jednotlivých letech od -1,5 mld. Kč až po +6,0 mld. Kč. Vzhledem ke zvýšení hladiny HDP se však míra vládního dluhu (poměru k HDP) ve všech letech snížila, a to od -0,49 p. b. až po -1,26 p. b.

Odlišná změna míry vládního dluhu (ve všech letech se snížila) a míry vládního deficitu (ve třech letech se naopak zvýšila) může být citlivě vnímána ekonomickou veřejností (zejména za rok 2010). Jedná se však pouze o zdánlivý paradox, neboť metodicky není zcela přímá závislost mezi vládním deficitem a dluhem.

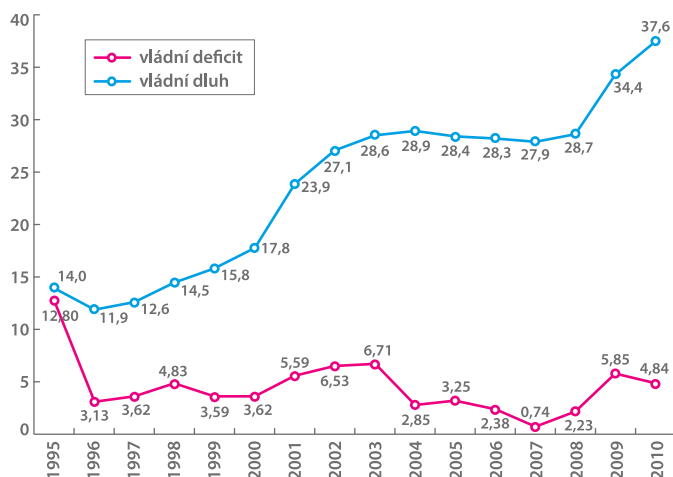
Pozornost ekonomické veřejnosti se stále více obrací na hodnocení stavu a vývoje výsledků ekonomické činnosti. Mimořádná revize proto byla zaměřena také

Dva důležité pojmy

Vládní deficit je souhrnným výsledkem všech nefinančních nebo finančních transakcí vládních institucí.

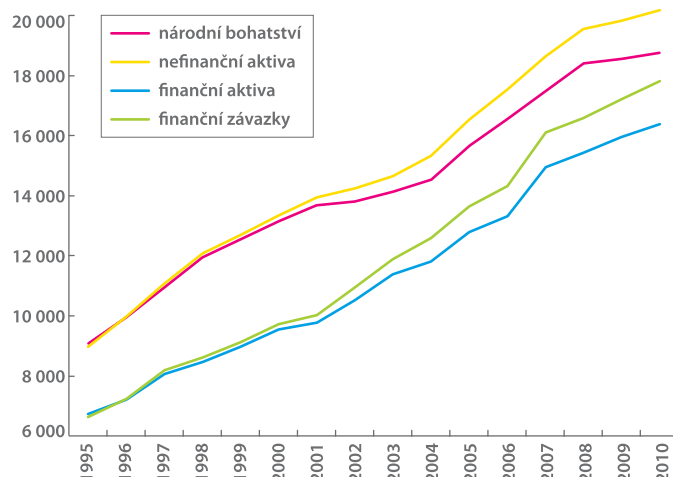
Vládní dluh představuje saldo finančních aktiv a závazků; ale ne všech. Nezapočítávají se do něj například ostatní pohledávky a závazky (např. z obchodního styku či daňové pohledávky), takže některé příjmy a výdaje ovlivňují deficit, ale dluh nikoliv.

Graf 3 | Vývoj míry vládního deficitu a dluhu po revizi (v % k HDP)

Zdroj: ČSÚ

Graf 4 | Vývoj národního bohatství České republiky po revizi (v mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

na zlepšení metod odhadu stavů a vývoje nefinančních a finančních aktiv a závazků. Část těchto zlepšení má přímý odraz ve zlepšení odhadů HDP a rozdělovacích transakcí (např. kvantifikace softwaru vyráběného ve vlastní režii, nebo zachycení vlastnictví nefinančních aktiv nerezidenty na území České republiky). Jiné ovlivňují kvalitu odhadů nefinančních transakcí nepřímo prostřednictvím řešení bilančních rozdílů položky čis-

tých půjček/výpůjček spočtené ze strany nefinančních transakcí a ze strany finančních transakcí. Stav nefinančních aktiv byly komplexní revizí navýšeny v jednotlivých letech od 14,8 do 17,8 % (zejména přeceněním a ostatními změnami objemu), stavy finančních aktiv od -3,7 do +11,3 % a stavy závazků od -3,2 do +10,7 %. Výše a vývoj národního bohatství (čistého jmění za národní hospodářství v úhrnu) a všech tří jeho komponentů

Publikace historické ročenky

Do konce února 2012 bude zpracována Historická ročenka národních účtů ČR 1990-2010. Bude zahrnovat časové řady ukazatelů národních účtů, včetně stručných komentářů ke všem částem a položkám národních účtů.

převodu na nové klasifikace odvětví a komodit. Za roky 1990 až 1992 budou revidovány pouze tabulky dodávek a užití.

Ve spolupráci se Štatistickým úradom Slovenskej republiky budou za roky 1990 až 1992 sladěny údaje národních účtů za celé bývalé Československo v rozsahu účtu výrobků a služeb (tvorba a užití HDP).

Na základě revidovaných ročních národních účtů bude v říjnu a listopadu 2011 provedena revize čtvrtletních národních účtů (tvorba a užití HDP) a revize regionálních účtů za roky 1995 až 2010. Do konce roku bude provedena a duplikována také revize čtvrtletních sektorových účtů za roky 1999 až 2010.

Zveřejnění výsledků revize ročních národních účtů (1995–2010)

Letos v září byla sestavena předběžná verze ročních národních účtů za rok 2010 již přímo v klasifikaci CZ-NACE a revidované metodice. Dne 30. září byla zveřejněna spolu s revidovanými údaji za roky 1995 až 2009 na internetových stránkách ČSÚ, včetně komentáře k důvodům, rozsahu a dopadu mimořádné revize.

Viz <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu>.

po mimořádné revizi je zachycen v grafu 4.

V měsících říjen až prosinec 2011 budou pokračovat práce na revizi dosud publikovaných údajů za období před rokem 1995 s cílem převést tato data do současné metodiky. Revize národních účtů za roky 1993 a 1994 bude provedena jak v oblasti sektorových účtů, tak i tabulek dodávek a užití včetně

Vítězslav Ondruš
odbor ročních národních účtů

Hledáte statistické informace? Navštivte Ústřední statistickou knihovnu a prodejnu ČSÚ

Naleznete zde 40 tisíc svazků odborné literatury a na 170 titulů statistických periodik.

OTEVÍRACÍ DOBA

Ústřední statistická knihovna

po a st: 8–17 hodin

út a čt: 8–15 hodin

pá: 8–12 hodin

Prodejna ČSÚ

po a st: 8–17 hodin

út a čt: 9–12 a 13–15 hodin

pá: 9–12 hodin

Ústřední statistickou knihovnu a prodejnu ČSÚ naleznete v přízemí budovy Českého statistického úřadu v Praze na Skalce (Na padesátém 81, Praha 10, vedle stanice trasy Metra A Skalka).

Ústřední statistická knihovna

prodejna ČSÚ

Knihovna: <http://library.czso.cz>

Prodejna: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/plan_publicakci

Česká ekonomika: riziko roste

Kdo sledoval jarní statistiky průmyslu, stavebnictví, maloobchodu a služeb vůbec, zbystřil pozornost – druhé čtvrtletí v české ekonomice už nebylo to pravé ořechové. Ještě víc zasáhla únava ekonomiku EU. Údiv není na místě a **může být i hůř**.

Nadějný růst HDP z letošního 1. čtvrtletí vystřídal zpomalení. Výkony odvětví rostly meziročně jen polovičním tempem, výdaje na HDP táhl opět hlavně zahraniční obchod. Spotřeba domácností, celá polovina českého HDP, dále klesala, stejně i spotřeba vlády. Ochlazení předvídalý konjunkturální průzkumy – pro letošní 1. čtvrtletí ještě indikovaly silný optimismus a skutečný vývoj ho potvrdil. Poté budoucí očekávání padala a podle tvrdých dat indikátory opět nelhalo. Od té doby se propadl důvěry v českou ekonomiku opět prohloubil – přijde tedy další zpomalení.

Zhoršení venku i doma

Sílící rozpočtové problémy jihu Evropy umocněné letní panikou na burzách se v ochlazení poptávky

přelily do reálné ekonomiky EU. Světový růst táhla níže i nezvykle slabá ekonomika USA. Cenové bubliny aktiv ohrožily velké asijské země a snížily jejich dvojciferné růsty. Výstup z recese ve světě tak ztratil na přesvědčivosti, což zasáhlo i otevřenou českou ekonomiku – ta po plynulém růstu v roce 2010 ve 2. čtvrtletí 2011 ubrala na tempu v meziročním i mezikvartálním srovnání. Proč? Globální zpomalení omezilo poptávku po českém zboží, „doma“ se při rozpočtových restrikcích podepsal na zpomalení HDP hlubší pokles spotřeby domácností i vládního sektoru.

Optimističtější první odhad

Pololetí bylo ve znamení odlišného vývoje v 1. a 2. čtvrtletí. HDP v reál-

ném vyjádření, očištěný o sezónní vlivy a nestejný počet pracovních dní, stoupl za pololetí meziročně o 2,5 %, přičemž v 1. čtvrtletí o 2,8 % a ve 2. čtvrtletí o 2,2 % (bleskový odhad ze srpna předpokládal růst o 2,4 %). Výrazně rozdílná byla tempa mezikvartální. Zatímco v 1. čtvrtletí stoupl HDP proti předchozímu období o 0,9 %, ve 2. čtvrtletí pouze o 0,1 % (i zde byl bleskový odhad optimističtější, +0,2 %). HDP v EU27 oslabil z 2,5 % v 1. čtvrtletí na 1,7 %, v Německu ze 4,6 % na 2,8 %.

Nebýt čistého exportu a tvorby kapitálu...

V 1. čtvrtletí 2011 byl HDP tažen čistým exportem a tvorbou hrubého kapitálu, ale ve 2. čtvrtletí byl příspěvek čistého exportu

mírnější (+1,6 % p. b.). Tvorba hrubého kapitálu přidala HDP 1,2 p. b., významnější vliv měly investice (+0,8 p. b.), tvorba zásob zvýšila růst HDP o 0,4 p. b. Fáze oživení s výraznou tvorbou zásob v předchozích čtvrtletích (zejména v první půli roku 2010) se tak postupně vyčerpává. Proti průměrně působily výdaje na konečnou spotřebu – domácnosti i vládní sektor snížily dynamiku HDP shodně o 0,3 p. b.

Hrubá tvorba kapitálu stoupla meziročně o 5,5 % (z toho investice o 3,6 %). Ve srovnání s 1. čtvrtletím to však bylo méně vlivem vývoje zásob, protože investice i mezikvartálně rostly (+2,7 %). Dovoz i vývoz zboží a služeb se proti 1. čtvrtletí snížil, meziročně stoupl vývoz o 9,4 % a dovoz o 7,9 %.

... ekonomika by poklesla

O tvrdosti vládních opatření, jejichž síla je sporná přinejmenším při pohledu na evropské srovnání, svědčí další pokles spotřeby českých domácností i vládního sektoru. V dosud neúplném vzorku Eurostatu vykázalo ve 2. čtvrtletí meziroční pokles spotřeby domácností jen několik zemí EU – v ČR byl druhý nejhlubší po Portugalsku.

Výdaje na konečnou spotřebu klesly v ČR meziročně o 0,8 % (v domácnostech o 0,7 %, u vlády o 1,4 %). V obou případech hlouběji než v 1. čtvrtletí, proti němuž se ve 2. čtvrtletí snížily (-0,2 % u domácností, -0,6 % v případě vlády). Podle dostupných dat Eurostatu klesly výdaje domácností za 2. čtvrtletí meziročně reálně v sezónním očištění kromě ČR také v Dánsku, Španělsku, Portugalsku a Rumunsku. Vládní výdaje se kromě ČR snížily v zemích s problémovými rozpočty (Itálie, Portugalsko), ale i na Slovensku. V EU27 vládní výdaje stouply o 0,4 %.

Odvětví ubrala na výkonu

Výkony odvětví podle vyprodukované hrubé přidané hodnoty ovlivnil cenový vývoj. Zatímco reálně (po sezónním očištění) se přírůstek hrubé přidané hodnoty v ekonomice ve 2. čtvrtletí meziročně proti tempu z prvního čtvrtletí výrazně zmenšil (+1,7 % proti +3,5 %), nominálně bylo jejich tempo ještě nižší (+1 % proti +1,7 % v 1. čtvrtletí). Zjištění, že hrubá přidaná hodnota v odvětvích rostla v 1. čtvrtletí značně rychleji než HDP a následně tomu bylo naopak, lze připsat rozdílnému vlivu salda daní z produktů (to s ohledem na inkaso v 1. čtvrtletí zpomalilo tempo HDP proti tempu

hrubé přidané hodnoty, ve druhém ho naopak zrychlilo).

Služby HDP nepřidaly

Je zarážející, že odvětví služeb se v úhrnu na meziročním růstu hrubé přidané hodnoty v ekonomice prakticky vůbec nepodílela, naopak ho snižovala (-0,1 %). Přitom služby tvoří podle minimálně dvou parametrů přes dvě třetiny české ekonomiky. Růst tedy obstaral především průmysl. V něm vytvořená hrubá přidaná hodnota se meziročně reálně zvýšila o 9,7 %. Produkční statistiky dominanci průmyslu potvrdily. Index průmyslové produkce, zachycující její vývoj v reálném vyjádření, stoupl meziročně o 9 %. I tak však šlo o zpomalení jak proti +12,3 % z 1. čtvrtletí, tak i pokrizovému vzepětí v roce 2010 (+10,3 %).

Auta, auta, auta...

Průmyslovou produkci posiloval opět silně automobilový průmysl, i když se jeho extrémní přírůstky zmenšily. Výkonnostní diference ve zpracovatelském průmyslu pokračovala: z klesajících odvětví ztratila ve 2. čtvrtletí proti tempu předchozího čtvrtletí nejvíce výroba ostatních nekovových mine-

rálních výrobků (-13,8 p. b.), kam patří např. sklářský průmysl a také výroba kovových konstrukcí a kovodělných výrobků (-11,2 p. b.), mj. i v reakci na útlum velkých staveb. Zpomalení přišlo i ve výrobě plastů (-10,4 p. b.) a v chemickém průmyslu (-8,3 p. b.). Automobilky sice oproti extrémnímu přírůstku z 1. čtvrtletí (+27,8 %) mírně zvolnily, produkce i přesto byla meziročně o pětinu vyšší (+21,5 %). Hegemonie automobilového průmyslu přetrvává.

Tržby i zakázky pomalejší

Tržby průmyslových firem (+8,8 %) byly meziročně nepatrně nižší než dynamika produkce (v 1. čtvrtletí naopak). Ještě méně však stoupla hodnota nových zakázek v průmyslu (+6,5 %), zejména proti meziroční dynamice předchozího čtvrtletí. Jistou dvojkolejnost průmyslu ukazuje vývoj tržeb z přímého vývozu a tuzemských tržeb. Tržby z přímého vývozu v předchozích třech čtvrtletích díky velmi silné zahraniční poptávce (hlavně po autech) výrazně rostly až na +21,2 % v 1. čtvrtletí. I ve 2. čtvrtletí bylo jejich tempo vysoké (+16,4 %), ale tuzemské tržby průmyslových firem naopak od poloviny loňského ro-

ku slábly až na +2,1 %. Tuzemská poptávka klesá.

Staví se stále málo

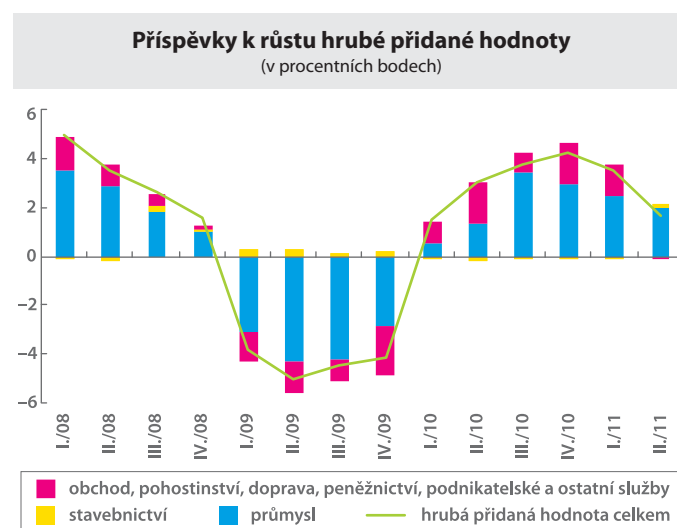
České stavebnictví postrádá stavby většího rozsahu. Narozdíl od evropských zemí se stavebním útlumem byl v ČR pokles způsoben hlavně propadem inženýrského stavitelství (-8,8 % meziročně ve 2. čtvrtletí), celkově stavební produkce klesla o 4,8 %. Rostoucí počty povolení byly udělovány na stavby spíše menšího rozsahu, což plyne z výrazného poklesu celkové orientační hodnoty staveb (-17,5 %, z toho na novou výstavbu -20,5 %). Podobně se vyvíjely nové zakázky. Počet zaměstnaných klesal již desáté čtvrtletí v řadě, ve 2. čtvrtletí vlivem sezónních nástupů mírněji.

Lidé neutrácejí

Silný efekt prodeje aut, posilující v prvních měsících roku tempo maloobchodních tržeb, se ve 2. čtvrtletí vyčerpalo. Celkové tržby stouply reálně meziročně o 1,2 % (v 1. čtvrtletí o 4,8 %). Útraty za potraviny ubraly na tempu více (z +1,2 % na +0,2 %) než za nepotravinářské zboží (z +4,4 % na +3 %). Prodej pohonných hmot klesal od počátku roku 2008, letos ve 2. čtvrtletí byl nižší o 3,6 %. Maloobchodní tržby jsou ovlivněny slabým růstem nominálních mezd v ekonomice, ne dost rychlým zlepšováním trhu práce a hlavně obavou domácností z nadcházejícího vývoje jejich příjmů.

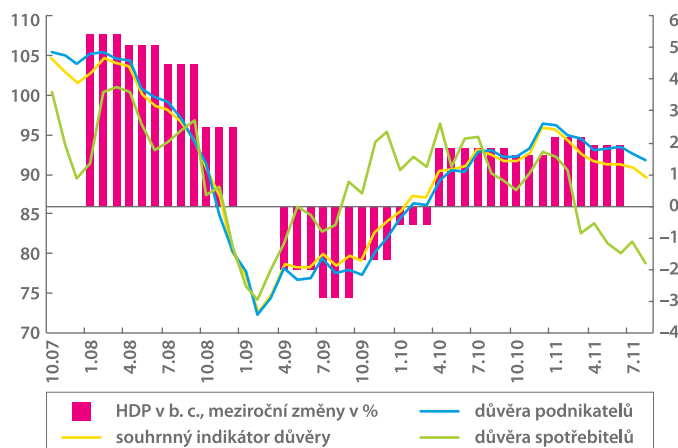
Zotavení trhu práce?

Trh práce není dosud v dobrém stavu. I když volných míst je více, celková zaměstnanost v pojetí národních účtů se v sezónním očištění ve 2. čtvrtletí mezikvartálně dokonce zhoršila a meziročně stoupla jen díky předchozí nízké základně (+29,2 tis. osob, tj. +0,6 %). Proti

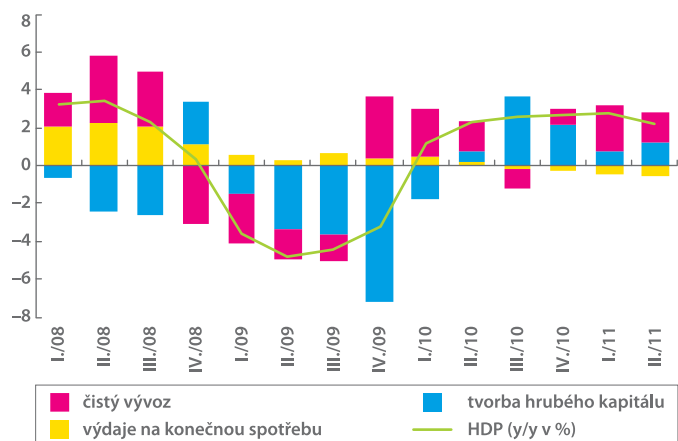

Zdroj: ČSÚ

HDP a konjunkturální průzkumy

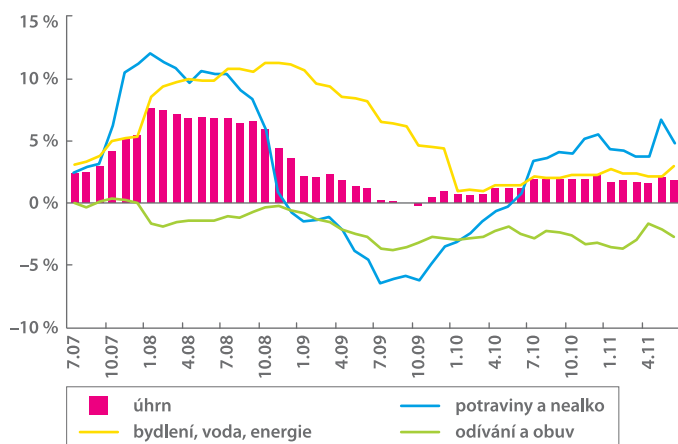
Zdroj: ČSÚ

Příspěvky k růstu HDP
(v procentních bodech)

Zdroj: ČSÚ

Spotřebitelská inflace

(meziroční změny indexu spotřebitelských cen)

Zdroj: ČSÚ

1. čtvrtletí bylo zaměstnaných méně o 6,7 tis. osob (-0,1 %). Zpracovatelský průmysl se na růstu celkové zaměstnanosti podílel zhruba třetinou (+9,4 tis. osob). Více pracovníků nabralo odvětví nemovitostí a služeb pro podniky (+12,7 tis. osob). Místa ztrácela zejména odvětví ostatních veřejných, sociálních a osobních služeb (-6,4 tis. osob) a také veřejná správa a obrana (-2 tis. osob). Celkovou zaměstnanost zvyšovaly růsty počtu zaměstnanců, počty podnikajících se naopak snížily. Lze to připsat zotavení firem, kde předchozí větší využívání prací na živnostenský list střídaly regulérní zaměstnanecké smluvní vztahy. Při poklesu obecné míry nezaměstnanosti na 6,8 % (ze 7,3 % v 1. čtvrtletí) ubylo především dlouhodobě nezaměstnaných. Strukturální nesoulad v nabídce práce a poptávce po ní přetrvává.

Mzdový nesoulad

Limitem spotřebitelské poptávky je nepochybně i mzdový vývoj. Obecně je rozdílný vývoj mezd v podnikatelské a nepodnikatelské sféře dán fází hospodářského cyklu – za konjunktury rostou více mzdy ve firmách, v recesi bývají oproti poklesům ve firemním sektoru naopak relativně netečné mzdy ve veřejném sektoru. Ovšem škrty v rozpočtu pokračující i v roce 2011 zhoršily v ČR disproporční vývoj mezd v obou sférách tak, že průměrná nominální mzda za ekonomiku ve 2. čtvrtletí sice stoupla meziročně o 2,5 % na 23 984 korun, ale v podnikatelské sféře o 3,2 % na 24 045 korun a v nepodnikatelské sféře naopak klesla o 0,9 % na 23 713 korun.

Nízká inflace pak srazila meziroční růst reálné mzdy na 0,7 % – ta stoupla v podnikatelské sféře o 1,4 %, v nepodnikatelské se zhruba 700 tisíci zaměstnanými klesla o 2,7 %. Pokles trvá již páté čtvrtletí, jeho hloubka se postupně zmírňuje.

Inflace se nehorší

Vývoj výrobních cen odpovídal cyklické fázi jednotlivých odvětví, vývoji cen na světových trzích a limitům poptávky na domácím trhu. Za pololetí ceny v zemědělství, průmyslu a tržních službách rostly, ve stavebnictví se dále mírně snížily. Růst cen průmyslových výrobců zrychlil ve 2. čtvrtletí meziročně na 6 %, což platilo zejména pro potravinářství, naopak ve výrobě automobilů a také počítačů ceny poklesly. Rostlinné zemědělské produkty byly dražší o více než polovinu (+53 %), meziročně nižší byly pouze ceny zeleniny vlivem výjimečné situace (propad poptávky po výskytu a nejasném původu smrtelné bakterie E.coli). Ceny obilí byly vyšší o 84 %, brambor o 64 %. Pokračovalo „rozevírání nůžek“ mezi růstem cen rostlinné a živočišné produkce, jejíž ceny se zvýšily o 7,9 %.

Ceny potravin vč. nealko nápojů ve 2. čtvrtletí dále stouply (meziročně +5,1 % proti +4,1 % v 1. čtvrtletí). Nadále tak byly hlavním impulsem spotřebitelské inflace. Ta se však díky vývoji cen ostatních položek spotřebního koše zvýšila jen nepatrně, na +1,8 % proti +1,7 % z 1. čtvrtletí.

Rostoucí ceny dovozu a jejich stagnace na straně vývozu působily na zahraniční obchod v úhrnu nepříznivě – směnné relace jeho nominální výsledek zhoršovaly. Po očištění o kurzový vliv však zůstaly i ve 2. čtvrtletí na úrovni 1. čtvrtletí (ke zlepšení jejich záporné hodnoty podle očištěných dat nedošlo).

Obchod zvolňuje

Dovoz a vývoz zboží vykázal podle revidovaných dat platební bilance meziročně vyšší pololetní přebytek (+59 mld. korun) než ve stejném období 2010 (+53,9 mld. korun) při výrazném zpomalení dovozu i vývozu (viz výše). Spolu s bilančí služeb, jejíž přebytek se ztenčil

o 9 mld. korun, tak byla meziročně nižší i výkonná bilance. Zhoršení i ostatních položek zvětšilo deficit běžného účtu na 28,4 mld. z 13,6 mld. korun ve stejném období 2010. Ten byl však bez problémů kryt přebytkem finančního a kapitálového účtu, a to ve výrazně větším rozsahu než v pololetí 2010. Vnější nerovnováha české ekonomiky tak zůstala nízká (deficit běžného účtu činil jen 1,5 % nominálního HDP). Přímých investic získala ČR zhruba stejně jako před rokem, portfoliové investice způsobily odliv peněz ze země při vyšších nákupech zahraničních aktiv investory z ČR.

Exportní obavy

Koncentrace na trhy EU zůstává vysoká (84 % celkových exportů) a je v nadcházejícím ekonomickém zpomalení rizikem. Vývoz do největších odbytišť – Německa a Slovenska, rostl rychleji než celkový export. V obchodu s Čínou přetrvává výrazný nepoměr mezi 1% podílem na celkovém exportu a 11,9% podílem na celkovém importu, který klesá již tři čtvrtletí v řadě. Snižuje si i tempo dovozu zboží z Číny (v počínajícím oživení v roce 2010 rostly meziročně o dvě třetiny). To může obecně souviset se zvolněním české ekonomiky, konkrétně pak s vyčerpáním dovozního potenciálu některých komodit (např. technologií pro stavby obnovitelných zdrojů energie).

Rizikem je i vazba exportu hlavně na cyklická odvětví – podíl vývozu osobních aut a jejich dílů na celkovém exportu klesl ve 2. čtvrtletí na 17 %, zůstal však nad průměrem posledních tří let (16 %).

Měnový a fiskální rámec...

Zásoba peněz v české ekonomice (M2) stoupla ve 2. čtvrtletí meziročně jen o 2,3 %, nejméně od roku 1993. Důvodem byl pokles vkladů

se splatností a výpovědní lhůtou o 9 % při demotivujících úrokových sazbách i faktu, že domácnosti stále preferují lepší dosažitelnost peněz (úložky na jejich žirových účtech stouply o 12,7 %). V pozadí je zřejmě obava z dalšího zhoršování finanční situace, protože brzdí i zadluženost (+6,7 %). Úvěry firmám po poklesech od půli roku 2009 letos rostou, zdaleka však nejde o expanzi (meziročně +3,3 %). Prostor pro snížení sazeb velký není.

Výsledek státních financí se zlepšil. Pololetní schodek státního rozpočtu (62,9 mld.) byl proti pololetí 2010 příznivější o 12,8 mld. korun a činil 3,4 % nominálního HDP (loni v tutéž dobu 4,2 %). Příjmy nedosáhly loňské úrovně, pokles výdajů byl ještě hlubší než pokles příjmů. Posílil výběr DPH a spotřebních daní, slabé bylo inkaso korporátní daně. Na výdajích stát škrtil 13,1 mld., z toho na běžných 5,3 mld. korun. Na plátech svých zaměstnanců ušetřil stát meziročně 3,7 mld. (-9,3 %), na neinvestičních transferech státním fondům 4,7 mld. a na dávkách v nezaměstnanosti 1,5 mld. korun. Nižší byly i výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti (o 0,8 mld. korun, tj. -29 %).

... rizika nesníží

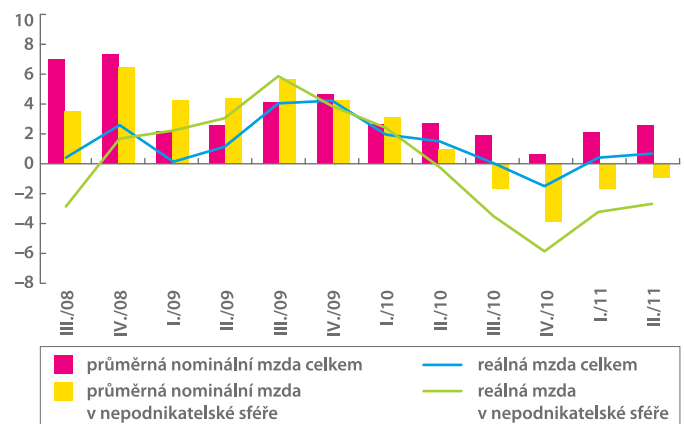
Rizika pro další vývoj české ekonomiky přicházející z vnějšku nelze ovlivnit. Přijaté reformy však pohřbily i možnost podnítit ekonomický růst prostřednictvím vyšší spotřeby. Lehké období nás rozhodně nečeká.

Článek vychází z analýzy „Vývoj české ekonomiky v pololetí 2011“ vydané ČSÚ v tištěné i elektronické podobě <http://czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/1109-11> s posledními zdroji dat z 8. 9. 2011.

Drahomíra Dubská
kancelář předsedkyně ČSÚ

Průměrná nominální a reálná mzda

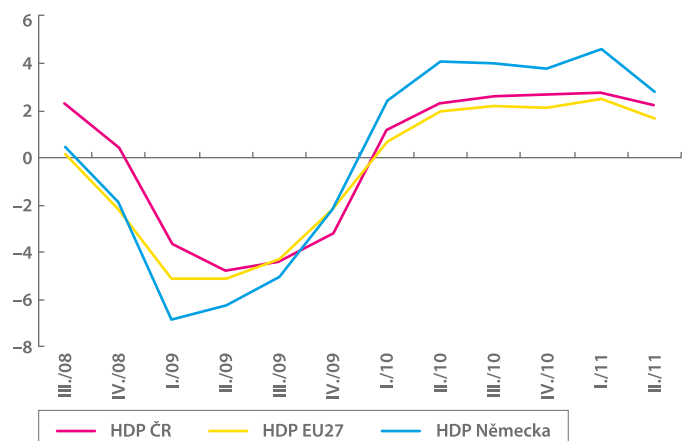
(meziroční změna v %)

Zdroj: ČSÚ

Srovnání růstu HDP v ČR, EU27 a Německu

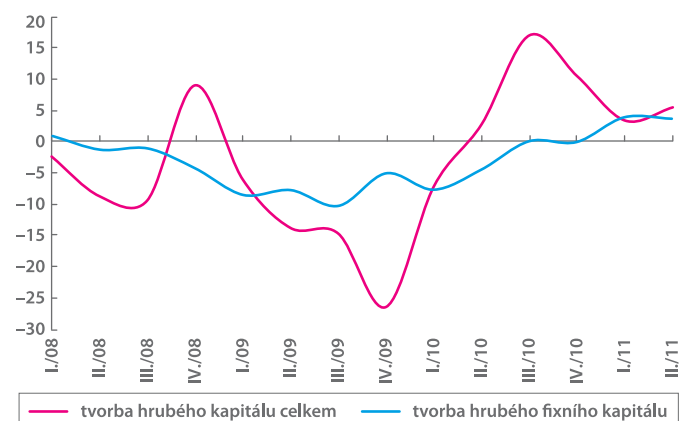
(meziroční změny v %)

Zdroj: Eurostat

Tvorba kapitálu

(meziroční změny v %)

Zdroj: ČSÚ

Zadlužení evropských států je neudržitelné

„Statistika nám pomáhá pochopit správně minulost a děje, které se odehrály, jejich logiku, strukturu, regionální zvláštnosti a dynamiku, jen se s daty nesmí fixlovat,“ konstatuje **Eva Kislingerová**, vedoucí katedry podnikové ekonomiky Vysoké školy ekonomické v Praze.

Jaký máte názor na finanční krizi v Řecku?

Řecko je specifický případ, který je v moderních vyspělých zemích naprosto neobvyklý. Nikoliv svou finanční krizí, takových krizí již bylo hodně a jistě jich ještě daleko více bude. Řecko je šokující tím, že i když jde nesporně o demokratickou a relativně vyspělou zemi, došlo zde k falšování statistik, a to hned několikrát. Podílely se na tom různé orgány státní správy, a to včetně vlády, což je zcela nepřijatelné a pro mnoho kolegů, kteří se zabývají makroekonomikou, to znamenalo značné zpochybnění celého statistického systému.

V komunistických zemích se také řada čísel vůbec nezveřejňovala nebo se upravovala.

Ale mezi komunistickým systémem a západní demokracií je přece absolutní rozdíl! Ostatně z hlediska řízení socialistického hospodářství byla upravená čísla vedlejší, protože asymetrie a nerovnováhy plánovaného hospodářství byly tak velké, že nějaké upravené statistické číslo s tím již nemohlo naprosto nic udělat. V demokracii je ale upravování statistiky smrtelným hříchem, protože demokratická společnost je mimo jiné založena na svobodě informací a na svobodném přiřazování relevance informacím. Data pocházející ze státní správy a institucí vlády musí být přesná v tom smyslu, že to musí být nejkvalitnější čísla, jaká jsou k dispozici. Pokud kvalitní nejsou nebo pokud jsou tato čísla dokonce falšována, pak jde o ohrožení základů demokracie v pravém smyslu toho slova. A za druhé platí, že trend nás sice na leccos upozorní, ale pokud ho interpretujeme ideologicky či politicky a nikoliv ekonomicky, pak je jedno, co tento trend ukazuje. Dávno přece ekonomové diskutují o tom, že země s vysokými deficity a nízkou důvěrou investorů v politickou stabilitu budou mít na trzích potíže. Stejně tak ekonomové vědí, že zadlužení evropských států je již neudržitelné. Ale statistici ani ekonomové nemají žádnou politickou výkonnou ani legislativní moc, takže je v celku jedno, že varují před dalším vývojem.

Takže ani podniky nemůže statistika včas varovat?

O krachu firem se rozhoduje v rovině toho, co teprve bude. Když situace nastane, je již o osudu firmy rozhodnuto. Ale jakákoliv statistika nemůže nikoho varovat. Statistika je vždy o minulosti, povětšinou dokonce o minulosti relativně dávné, tedy o tom, co se dělo před dvěma, třemi měsíci, před půl rokem nebo před rokem. Pokud bychom se podívali na makroekonomiku, pak ta má poněkud dlouhodobější mechanismy a tady již můžeme o určitém varujícím momentu, který mohou dodat národní

prof. Ing. Eva Kislingerová, CSc.

Působí jako vedoucí katedry podnikové ekonomiky na Vysoké škole ekonomické v Praze. | Dvacet let pracovala v různých pozicích v podnikové praxi, se kterou i nadále úzce spolupracuje. | Je členkou několika oborových rad doktorského studia v oboru podniková ekonomika a management, členkou Vědecké rady VŠE v Praze, Fakulty podnikohospodářské VŠE v Praze a Ekonomicko-správní fakulty v Brně. | Ke klíčovým tématům, která jsou dlouhodobě ve středu jejího zájmu, patří podniková ekonomika, manažerské finance, oceňování podniku a rozborů výkonnosti. | Je autorkou nebo spoluautorkou významných knih vážících se k tématům její profesní orientace. Jejím posledním titulem je „Podnik v časech krize“ (Grada, 2010), který je odbornou veřejností považován za velmi přínosné dílo.

účty, samozřejmě hovořit. Je tu otázka trendu, který je nutné sledovat a který nám opravdu může do jisté míry říci, co se děje.

Pokud statistika trochu kulhá za realitou, proč je tedy tak důležitá?

Statistika není kanárek v dole. Důležitost statistiky je v tom, že nám pomáhá pochopit správně minulost a děje, které se odehrály, jejich logiku, strukturu, regionální zvláštnosti, dynamiku a podobně. Což je dokonce daleko podstatnější a užitečnější, pokud bychom ale uměli data správně a bez ideologického prizmatu analyzovat a vydolovat z nich to poučení, které obsahují. Je zde jedna oblast, která se sice netýká národních účtů, ale která, myslím, v současných statistikách chybí mikroekonomům i makroekonomům. A tou je daleko větší pokrytí otázek insolvence a vůbec propojení dat, která mají k dispozici některá ministerstva s daty zjišťovanými prostřednictvím statistických výkazů. Víme toho málo o insolvencích, víme toho málo o struktuře zadlužení podniků, o zadlužení podle sektorů ekonomiky, odvětví, velikosti podniků a podobně. Nemáme dostatečná data o struktuře kapitálu podniků. Těch oblastí by v tomto směru bylo více.

Vaše činnost je zaměřena na podnikový sektor. Využíváte při tom národní účetnictví nebo spíše produkční statistiky Českého statistického úřadu?

Z hlediska ekonomického výzkumu, což platí i o mikroekonomii a podnikové ekonomice, jsou samozřejmě podstatné obě statistické oblasti. Ekonomie je komplexní věda, a proto potřebuje i komplexní statistické podklady – pro řadu našich bádání jsou dokonce důležité i takové statistiky, které na první pohled nemají s podnikovou ekonomikou nic společného. Například demografické údaje. Nicméně i badatel v oblasti podnikové ekonomiky potřebuje výsledky národních účtů – ať již je to struktura výdajů rodin nebo agregátní údaje, jako je vývoj HDP a podobně. Navíc asi nejzajímavější a nejučinnější jsou takové badatelské pokusy, které kombinují tyto celkové pohledy a pohledy z mikrosféry.

Jsou podle vás národní účty v rozporu s produkčními statistikami?

V určitých obdobích dynamických změn, ať již kladných nebo záporných, mohou národní účty a produkční statistiky působit jakoby rozporně. Jde ale spíše o logiku plynoucí z jejich charakteru a z toho, že národní účty jsou nutně komplexnější. Ovšem také o poznání pomalejší.

Vyhovuje vám struktura dat vydávaných Českým statistickým úřadem a Eurostatem?

To je na dlouhou diskusi, ale obávám se, že v některých případech je zde určitý rozpor mezi potřebami praxe a vydávanými daty. Některé časové řady nejsou kompatibilní, protože během posledních let například došlo k přeměně metodiky. Jinde jsou používány v příbuzných řadách jako cenové hladiny různá období, což potom značně komplikuje vědeckou práci, například analýzy vzájemné závislosti těchto řad. Bylo by vhodné, kdyby v nějakém nedalekém období došlo mezi statistickým úřadem a ekonomickou veřejností k větší a důkladnější diskusi o tom, co veřejnost – z praxe i z vědy – vlastně potřebuje a jaké údaje by ocenila.

Ve statistice hodně záleží na kvalitě podkladů – výsledcích statistického zjišťování, zpracování údajů a dopočtech. Který článek tohoto řetězce je podle vašeho názoru ten nejslabší?

To je otázka dost odborná a specificky statistická, na což já asi neumím přesně odpovědět. Mám jistě pochybnosti o kvalitě sběru dat. Teď ho-

vořím o těch údajích, které pocházejí z reálné ekonomiky. Ale vzhledem k tomu, jaké je množství respondentů a jak sofistikované metody jsou používány pro dopočty, tak zřejmě nekvalita u menšiny respondentů nemusí vést ke špatné kvalitě výstupních dat.

Slyšela jsem, že si vaše katedra provádí sama šetření v podnicích. Je to snad proto, že nemáte důvěru v data Českého statistického úřadu?

V žádném případě! Především ty ankety, které pořádáme, nemají ani tu nejmenší ambici konkurovat nějak číslům ČSÚ. My spíše zjišťujeme probíhající rozhodovací mechanismy, jejich zaměření, směřování, strategické cíle společností v tom smyslu, že nás zajímají otázky typu, na kolik subjektů se společnost respondenta chystá podat insolvenční návrhy a podobně. Jinak se snažíme zjišťovat vztahy, které ČSÚ zjišťovat nemůže a ani to nemá v popisu práce. Tak například je pro nás zajímavé vědět, který typ podniků podle velikosti a regionu propouštěl více než jiný. Zajímá nás vztah manažerů k zaměstnancům, hodnocení jejich loajality, inovačních schopností a podobně. To jsou věci, které nenajdeme ani v jinak velmi užitečných konjunkturálních průzkumech.

Co je přesné, nemusí být spolehlivé

Mít své povolání jako celoživotního koníčka a ještě za sebou zanechat kus pořádně odvedené práce, to se nepoštěstí každému. **Lubomíru Cyhelskému**, nestorovi české statistiky, se to však podařilo.

Svůj profesní život zasvětil statistice. Jeho katedrou statistiky na Vysoké škole ekonomické v Praze (VŠE) prošly stovky studentů. Napsal řadu učebnic a publikací. Podílel se na více než čtyřech desítkách skript a učebnic určených zejména pro základní kurz statistiky.

Matematika, má láska

Narodil se v rodině venkovského učitele. Jeho cesta ke statistice vedla přes lásku k matematice. „Matematika mně šla lehce, stačilo mi poslouchat kantora a nemusel jsem se to už dál učit,“ vzpomíná. Protože ho lákala aplikovaná matematika, vybral si Vysokou školu speciálních nauk při ČVUT, kde se studovalo zeměměřičství a statisticko-pojišťovnické inženýrství. Statistika ho chytla hned v prvním ročníku. Zásahu na tom bezesporu měli i výborní profesoři. „Jeden odborný asistent nám na mariášových kartách vysvětloval, jaká je pravděpodobnost, že na osmi kartách dostaneme tři esa. To nás samozřejmě bavilo,“ konstatuje Cyhelský. S respektem a uznáním si vybavuje i přednášky Oty Šika, pozdějšího předsedy vlády, který po roce 1968 emigroval do Švýcarska.

Ve svých 22 letech nastoupil na Státní úřad statistický, kde s kolegy zavedl statisticky prováděné krajské bilance peněžních příjmů a výdajů obyvatelstva. „Byla to tehdy opravdu velká škola. Musel jsem vytvořit manuál a vysvětlit krajským statistikům, jak mají vše počítat.“ Vedle toho zde ještě počítal národní důchod v dopra-

prof. Ing. Lubomír Cyhelský, DrSc.

Narodil se 10. 12. 1929 v Bousově. | V roce 1951 pracoval jako statistik ve Státním úřadě statistickém. | V roce 1952 začal působit na pozici odborného asistenta na Vysoké škole politických a hospodářských věd. | V roce 1968 se stal profesorem ekonomické statistiky. Od šedesátých do devadesátých let řídil katedru statistiky. | V sedmdesátých a osmdesátých letech zastával funkci proděkana a prorektora na VŠE. | V roce 1979 se stal řádným členem Mezinárodního statistického institutu. | V současné době působí na katedře ekonomické statistiky Technické univerzity v Liberci a na katedře matematiky a statistiky Vysoké školy finanční a správní v Praze. | Jeho krédo zní: „Všechno může být jinak.“

vě a dálkově dodělával poslední ročník školy. „Hodně mi to dalo, vzpomínám na to rád a v dobrem,“ říká statistik.

Lubomír Cyhelský byl také jedním z prvních pracovníků nově zřízené katedry statistiky Hospodářské fakulty Vysoké školy politických a hospodářských věd. S tou pak

o rok později přešel na nově založenou VŠE. Katedře statistiky zde zůstal věrný více než padesát let. Pak se přestěhoval do Liberce, kde jako mladík prožil poválečná léta. V roce 1994 začal pracovat na Technické univerzitě s cílem pozvednout úroveň výuky statistiky. Současně působí i na katedře matematiky

a statistiky Vysoké školy finanční a správní v Praze. „Vždycky jsem byl zvyklý dělat na více místech najednou,“ vysvětluje.

Matení lidí

Zvyšování kvality statistiků a prezentaci výsledků jejich práce na veřejnosti chápe profesor Cyhelský jako nekonečný, ale potřebný sisyfovský boj. Podle jeho mínění je nutné neustále dbát na zvyšování vzdělanosti veřejnosti a novinářů, ale i odborníků, kteří se statistikou pracují. Za největší problém současné statistiky považuje matení lidí. „Jednou jistý politik v televizi říkal, že průměrná mzda je 20 tisíc, a co ti lidé vlastně chtějí, když polovina z nich je vydělává. Tím ovšem dokázal, že tomu vůbec nerozumí,“ komentuje omyl veřejné osoby.

Podle Cyhelského si veřejnost často plete pojmy spolehlivost a přesnost. „Lidé si myslí, že čím přesnější číslo dostanou, tím je větší pravda, že to tak opravdu je. Ale ono to platí obráceně. Čím větší přesnost, tím menší spolehlivost, tam je nepřímý vztah. Když řeknu, že něco je 2 m 71 cm a 55 mm dlouhé, tak je to přesné, ale je téměř jisté, že to není pravda. Když řeknu, že je to na centimetry, tak je to spolehlivější, byť méně přesné. A když to uvedu v decimetrech, tak je to opět méně přesné, ale spolehlivější. A teď jde o to, co je důležitější. Jestli přesnost, anebo spolehlivost.“

Michal Novotný
odbor vnější komunikace

Právě vychází Statistická ročenka České republiky 2011

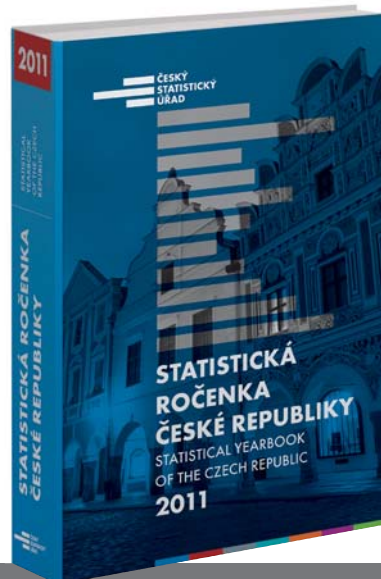
Ani letos nepřijdou příznivci statistických dat zkrátka. Český statistický úřad vydává 22. listopadu objemnou publikaci, která v číslech zachycuje téměř **všechny oblasti života** naší země. V ročence si budou moci její uživatelé nejen listovat, ale i klikat myší, neboť kromě tištěné podoby vychází i v elektronické verzi.

Statistické ročenky vycházejí pravidelně od roku 1957. Předtím byly publikovány podobné knihy, například v roce 1913 vyšel Handbuch, v letech 1920, 1925, 1928 a 1932 zase Statistická příručka. Statistické ročenky spatřily světlo světa v letech 1934–1938, 1941–1944 a 1948.

Změny ku prospěchu

První statistická ročenka samostatné České republiky byla vydána v roce 1993. Za dobu své dlouholeté existence prošla celou řadou obsahových změn. Několikrát se změnila její typografická podoba i vnitřní uspořádání. V letošním roce naleznou zájemci o Statistickou ročenku ČR 2011 její elektronickou verzi na webových stránkách ČSÚ www.czso.cz již ve chvíli vydání tištěné publikace.

Oproti minulým ročníkům znamenalo letošní vydání několik změn. Například v kapitole 5. Národní účty budou uvedeny výsledky revize časové řady 1995–2008 a let 2009 a 2010, která byla publikována na konci letošního zá-

ří. V kapitole 23. Vzdělávání zase naleznou uživatelé tabulky s daty o počtech žáků a učitelů v mateřských a základních školách a v kapitole 26. v části Sport jsou aktualizovány druhy sportů, ve kterých čeští sportovci získali na mistrovstvích světa a mistrovstvích Evropy v minulých letech medaile.

Silný tým

Výrobou statistické ročenky se zabývala redakční rada čítající 24 členů. Čtyři pracovníce z odboru vnější komunikace a další spolupracovníci z ČSÚ, ministerstva, České národní banky a dalších institucí (celkem 112 osob) vytvořili publikaci o rozsahu 812 stran (z to-

ho bylo 519 stran tabulek, 207 metodických úvodů, 25 grafických listů a 61 ostatních stran). Statistická ročenka se skládá ze třiceti kapitol s 529 tabulkami, 101 grafů a třemi kartogramy. Ve všech kapitolách je použito třídění podle Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE, které bylo poprvé použito ve Statistické ročence České republiky 2010.

Objednávky Statistické ročenky

České republiky 2011 vyřizuje:

ČSÚ, odbor informačních služeb,
Na padesátém 81, 100 82 Praha 10,
tel.: 274 052 400, fax: 274 054 070,
e-mail: objednavky@czso.cz

Alena Géblová
odbor vnější komunikace

Z ročenky se můžete například dozvědět, že v roce 2010

- byla v České republice nejvyšší denní maximální teplota vzduchu 37,0 °C v Děčíně a minimální teplota –32,6 °C v Rokytské slati
- bylo vyprodukováno 3 334 240 tun komunálního odpadu
- uzavřelo sňatek 5 nevěst, kterým bylo 16 let, jedna z nich si vzala ženicha staršího 55 let
- rozdíl mezi snoubenci více než 37 let byl při sňatku 23letého ženicha s nevěstou starší než 60 let
- průměrná cena řídičského kurzu (skupiny B) činila 9 316,69 Kč
- nižší než průměrnou hrubou měsíční mzdu bralo 66 % zaměstnanců
- největší rozdíl mezi mzdou muže a ženy byl ve věkové skupině 35–39 let, nejvyšší průměrná hrubá měsíční mzda byla ve věkové skupině 40–44 let a činila 33 884 Kč
- bylo vyvezeno 618 tisíc tun mléka a mléčných výrobků, z toho nejvíce do Německa
- bylo dovezeno 714 tisíc tun ovoce a ořechů, z toho nejvíce z Itálie a Španělska
- bylo sklizeny 2,3 tis. tun léčivých rost-

- lin
- bylo z rybníků a tekoucích vod vyloveno 20,9 tisíc tun kaprů
- byla plocha vinic bílých odrůd 10,6 tisíc hektarů, zatímco modrých odrůd jen 5,6 tisíc hektarů
- bylo v České republice vyrobeno 1 071 315 osobních automobilů a 16 738 tisíc hektolitrů piva (bez nealkoholického)
- 32,6 % z celkové výroby elektřiny připadlo na jaderné elektrárny, na výrobě elektřiny z obnovitelných zdrojů se podílely 9,5 % solární elektrárny
- bylo dokončeno 36 442 bytů, z nich 10 912 v bytových domech a 19 760 v rodinných domech
- navštívilo Českou republiku 133 tisíc Japonců
- bylo odesláno 8 185 milionů SMS zpráv
- byly nejvíce vyhledávané informace na internetu o zboží a službách – 51,6 %, čtení on-line zpráv, novin a časopisů 49,5 %
- činily výdaje na výzkum a vývoj celkem 59 033 milionů Kč
- bylo 806 230 léčených diabetiků...

Už je nás 7 miliard!

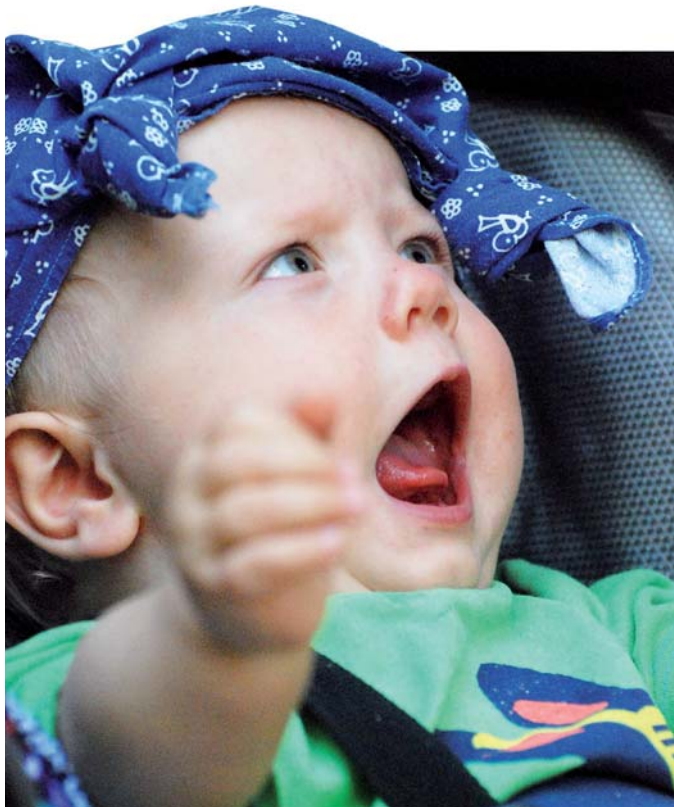
Původně OSN prognózovala **dosažení počtu obyvatel planety 7 miliard až v roce 2013. Nakonec své výpočty upřesnila – tohoto čísla bylo dosaženo již letos, 31. října.**

Do konce 18. století se počet obyvatel zvyšoval velmi pozvolna. Od počátku 19. století, kdy na Zemi žila asi 1 miliarda osob, začalo lidí přibývat. V roce 1927 žily na Zemi 2 miliardy, v roce 1960 to byly 3 miliardy a o 14 let později to byly 4 miliardy lidí. V roce 1987 dosáhl počet obyvatel planety 5 miliard. OSN při této příležitosti stanovila symbolické datum, kdy se tak stalo. Bylo to 11. července 1987 a tento den byl vyhlášen Světovým dnem populace.

Populační hodiny tikají

Když světová populace překročila 12. října 1999 (nebo už 15. června) 6 miliard, Populační divize OSN prognózovala dosažení počtu 7 miliard v roce 2013, 8 miliard v roce 2028 a 9 miliard v roce 2054. Poslední revize byla zpracována v roce 2010 a reflektuje zase určité zrychlení celkového přírůstku světové populace. Dovršení počtu 7 miliard obyvatel Země bylo OSN vypočteno na 31. října 2011. Toto datum samozřejmě není možné přijímat nekriticky, což je zřejmé z populačních hodin, které mají na svých internetových stránkách různé demografické instituce. V okamžiku psaní tohoto textu žilo na Zemi podle Populačního fondu OSN 6 997 185 053 osob. Podle U. S. Bureau census to bylo 6 963 435 949 a podle Národního institutu demografických studií v Paříži 6 991 623 575.

Za nárůstem světové populace v posledních desetiletích stojí především pokles úmrtnosti v rozvíjejících se zemích, který však nebyl doprovázen odpovídajícím

poklesem porodnosti. K něčemu podobnému došlo ale v minulosti i u evropských populací.

Proces označovaný jako demografická revoluce (přechod) započal zhruba v polovině 18. století v Anglii a ve Francii, kde původně vysoká míra porodnosti i úmrtnosti, udržující malý populační přírůstek, postupně klesala. Nejdříve došlo k poklesu úmrtnosti, porodnost klesala až s určitým časovým odstupem, což vedlo ke zvýšení počtu obyvatel. Až po poklesu úrovně porodnosti se populační přírůstek opět zmenšil, někdy mohl být až záporný.

Průběh demografické revoluce v konkrétní oblasti závisí na kombinaci obou složek přirozené reprodukce a také na předchozím vývoji. K výraznému nárůstu populace však v průběhu demografické revoluce vůbec nemusí dojít, což se stalo

ve Francii, kde byl pokles úmrtnosti kopírován poklesem porodnosti, a počet obyvatel se tedy výrazně nezměnil. Zatímco v rozvinutých zemích proces demografické revoluce skončil, v zemích méně rozvinutých demografická revoluce teprve probíhá.

Nejlidnatější je Čína

Každou minutu se na světě narodí 255 dětí a 106 osob zemře. Za den tak přibude zhruba 215 tis. osob, za rok to představuje 79 milionů. Průměrný roční přírůstek celosvětové populace činil v loňském roce 1,2 %. Kdyby se i nadále toto tempo udrželo, pak by se počet obyvatel během příštích 58 let zdvojnásobil. Vůbec nejvyšší roční relativní přírůstek ve výši 2,2 % byl zaznamenán v roce 1963. To by znamenalo, že

by se tehdejší celosvětová populace zdvojnásobila během 32 let. Podle aktuální prognózy bude trvat dalších 13 let, než celosvětová populace dosáhne 8 miliard.

Zatímco dřívější odhady počítaly s tím, že se velikost populace ustálí na 12 miliardách, dnešní prognóza udává hodnotu 10 miliard okolo roku 2150 a dále se již populace zvětšovat nebude. Bude se však měnit zastoupení obyvatel vyspělých a méně vyspělých zemí, neboť za nárůstem světové populace stojí dnes především ony méně vyspělé země. Vysoké populační přírůstky rozvíjejících se zemí jsou a budou v kontrastu s nízkým až nulovým růstem obyvatel v rozvinutých zemích.

Polovinu dnešní světové populace tvoří obyvatelé pouhých sedmi zemí. Nejlidnatějším státem je Čína, v níž k 1. červenci 2011 žilo 1,34 miliardy osob, na druhém místě je Indie s 1,19 miliardy obyvatel a na třetím USA s 312 miliony lidí. Do budoucna se očekává, že počet obyvatel Indie v roce 2020 převyší velikost čínské populace. V roce 2050 bude v Indii žít 1,7 miliardy osob. V Číně se odhaduje nárůst výrazně menší, za 40 let se počet jejich obyvatel odhaduje na 1,4 miliardy. USA budou i nadále třetí nejlidnatější zemí. S velkými přírůstky se počítá v Nigérii, Demokratické republice Kongo, dále na Filipínách či ve Vietnamu, ale především v řadě dalších afrických zemí.

Eva Kačerová
oddělení demografické
statistiky

Výsledky ze sčítání budou koncem roku

Sčítání lidu, domů a bytů je **nejrozsáhlejší statistické šetření**, které se koná jednou za deset let. Práce na přípravě posledního sčítání započaly už v roce 2006.

Letos v prosinci zveřejní ČSÚ předběžné výsledky ze Sčítání 2011 – za trvale bydlící obyvatelstvo. Veřejnost získá přehled o obyvatelstvu ČR, a to podle pohlaví, věku a stupně vzdělání, dále údaje o jeho ekonomické aktivitě a také informace o národnosti a náboženském vyznání. Za domy bude ČSÚ mít data o jejich celkovém počtu a vlastnících. U bytů to zase budou údaje o právním důvodu užívání, vybavení koupelnou, WC, způsobu vytápění, vybavenosti počítačem a internetem. Definitivní výsledky, které ČSÚ zveřejní v průběhu příštího roku, budou za obvyklé bydlící obyvatelstvo. Místo obvyklého pobytu totiž nemusí být totožné s adresou trvalého bydliště.

Náročná příprava

Již na začátku letošního roku startovala informační kampaň, jejímž hlavním cílem bylo vysvětlit, proč je sčítání důležité a jak jeho výsledky ovlivní životy občanů ČR v nadcházejících letech. Kampaň probíhala zejména v televizi, kde se vysílaly dvacetivteřinové informační spoty, a na internetu, kde se kromě spotů využívaly také reklamní bannery a sociální síť Twitter a Facebook.

Na začátku března začali sčítací komisaři roznášet sčítací formuláře do českých domácností a do hromadných ubytovacích zařízení. Polovina dubna byla určena jako termín, kdy měly být vyplněné sčítací formuláře vráceny zpátky statistikům. Občané měli možnost formuláře buď osobně vrátit sčítacímu komisaři, odeslat je obálkou s předtištěnou adresou P. O. Boxu nebo se poprvé v historii zúčastnit sčítání přes internet.

V průběhu druhé poloviny května pak ještě sčítací komisaři navštívili v rámci došetřování vybrané domácnosti, které sice převzaly sčítací formuláře, ale nestihly je vrátit ČSÚ. Začátkem června tak skončila nejviditelnější část sčítání, a to distribuce a sběr sčítacích formulářů.

V té chvíli už ale naplno běžela první fáze zpracování výsledků, do které patřilo skenování a proces validace, tedy rozpoznávání údajů. Celkově bylo sesbíráno 17,3 milionu sčítacích formulářů. Z toho 13 milionů v papírové formě, které bylo třeba naskenovat, a 4,3 milionů elektronicky. Naskenované formuláře se pak dostaly do rukou validátorů, kteří v případě nejasného znaku posuzovali, o jaké písmeno nebo číslici se jedná. Po provedené validaci probíhala fáze kódování. Elektronické i papírové formuláře obsahovaly slovní zápisy, které

bylo třeba zakódovat. Z velké části probíhalo kódování automaticky, ale například u adres, národnosti nebo zaměstnaní byla rozmanitost zápisů taková, že bylo třeba kódovat ručně. Po skončení skenování, validování a kódování se databáze údajů z elektronických a papírových formulářů sloučily do jedné. Teprve potom bylo možné přistoupit k dalším etapám zpracování, nejdříve ke kontrolám přípustnosti hodnot a poté k odstraňování duplicit. Je velmi pravděpodobné, že se někdo sečetl nebo byl sečten dvakrát. Například vysokoškolský student si vyplnil svůj formulář na koleji a jeho rodiče za něj formulář ještě vyplnili doma. Pro srovnání, při Sčítání 2001 bylo takových případů 70 tisíc.

Složitě počítání

Za některé osoby dostal letos ČSÚ více formulářů, od jiných však nezískal žádný. Odhadem se nesečetlo minimálně 130 tisíc lidí. Za tyto chybějící osoby se z eviden-

ce obyvatel (spravuje ji Ministerstvo vnitra ČR) získaly informace, i když ve velmi omezeném množství. Údaje z této části zpracování jsou vstupem pro výpočet předběžných výsledků.

Ve chvíli, kdy je v databázi za každou osobu pouze jeden záznam, je možné přistoupit také k tzv. datové burze, při níž jsou údaje za osoby přiřazovány do domů a bytů podle místa obvyklého pobytu a následně k logickým kontrolám.

První etapa zpracování sčítání je ukončena anonymizací údajů. Při této fázi se odstraní datum narození, rodné číslo, jméno a příjmení, aby nebylo možné dohledat konkrétní osobu. Celé následné zpracování – tvorba odvozených ukazatelů a výstupních tabulek tak již probíhá na anonymizovaných údajích.

Tomáš Chrámek
odbor vnější komunikace

Vzdělávání v hledáčku statistiků

Celoživotní učení je fenoménem zejména posledních dvou desetiletí. Představuje zásadní koncepční změnu pojetí vzdělávání a jeho organizačního principu. Informace o něm získává řada institucí, mezi nimi i Český statistický úřad.

Všechny možnosti učení, ať už již v tradičních vzdělávacích institucích či mimo ně, jsou chápány jako jediný propojený celek.

Dvě etapy

Celoživotní učení lze zásadně členit do dvou základních etap – počáteční a další vzdělávání. Počáteční zahrnuje základní, střední či terciární vzdělávání. Veškeré informace o něm shromažďuje a vyhodnocuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR (MŠMT ČR) a jím řízené organizace. Další vzdělávání je zaměřeno na získání vědomostí, dovedností či kompetencí pomáhajících zlepšení společenského či pracovního uplatnění jednotlivce. Informace o něm jsou většinou získávány a vyhodnocovány na základě šetření organizovaných ČSÚ. Výjimkou je oblast rekvalifikací, které organizuje

a vyhodnocuje Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (MPSV ČR) a jím řízené instituce.

Důležitá šetření

Český statistický úřad zjišťuje informace z této oblasti z několika šetření: CVTS (Continuing Vocational Training Survey) – šetření o vzdělávání zaměstnanců v podnicích, AES (Adult Education Survey) – šetření o vzdělávání dospělých a LFS (Labour Force Survey) – výběrové šetření pracovních sil. Všechny vycházejí z Nařízení Evropské komise a jsou povinné pro všechny členské země Evropské unie.

První dva druhy šetření, realizované v pětiletých cyklech a zaměřené téměř výhradně na vzdělávací aktivity, jsou nejpodstatnější. Šetření LFS se zabývá především statistikou trhu práce, a proto má spíše doplňkový charakter. Infor-

Šetření o vzdělávání zaměstnanců v podnicích

CVTS (Continuing Vocational Training Survey) se realizuje od roku 1994 již počtvrté (potřetí za účasti ČR). Poslední pod označením CVTS 4, resp. VZ 2011, vychází z **Nařízení Komise (EU) č. 822/2010**. Jedná se o výběrové šetření u zhruba deseti tisíc podniků a institucí s deseti a více zaměstnanci téměř všech odvětví ekonomiky ČR (výjimkou je zemědělství, myslivost, lesnictví, rybolov a chov ryb a dále veřejná správa a obrana, vzdělávání a zdravotní a sociální péče) **za referenční rok 2010**. Šetření je zaměřeno na vybrané podniky (ať již svým zaměstnancům odborné vzdělávání poskytují nebo neposkytují), na předmět a způsob vzdělávacích aktivit, vzdělávací politiku, výdaje na vzdělávání, začlenění učňů do pracovního procesu apod. Dopochy budou provedeny matematicko-statistickými metodami tak, aby výsledky byly reprezentativní pro celou ČR, tj. v rozsahu zhruba 50 tisíc podniků a institucí. Obdobně tomu bylo i u předchozích šetření.

Základní výstupy z CVTS 3 (realizovaného v letech 2006–2007 za referenční rok 2005) a z pilotního šetření AES (realizovaného v letech 2007–2008 za období posledních 12 měsíců) najdete na www.czso.cz. včetně mezinárodního porovnání vybraných základních ukazatelů. Výstupy z právě realizovaných šetření (CVTS 4 a AES) budou k dispozici nejdříve koncem roku 2012.

Šetření o vzdělávání dospělých

AES (Adult Education Survey) probíhalo v letech 2007–2008 v jednotlivých členských zemích EU včetně České republiky formou tzv. pilotního šetření pod metodickým vedením Eurostatu. Testovala se metodologie a způsob kladení otázek. Zkušenosti posloužily při vytváření dotazníku a metodologie prvního pravidelného šetření AES, které se realizuje v jednotlivých zemích EU v letech 2011–2012 na základě **Nařízení Evropské komise č. 823/2010**. U nás je sběr dat prováděn na výběrovém souboru zhruba 9,5 tisíce domácností, kde jsou dotazováni **všechny osoby ve věku 18–69 let**. Zjišťuje se především účast jednotlivců v jednotlivých typech vzdělávání. Ziskají se podrobnější informace o tom, kdo vzdělávací aktivity organizoval, financoval, čeho se vzdělávací aktivity týkaly, jaké měli účastníci důvody k účasti, jak byli spokojeni či jaké překážky jim ve vzdělávání bránily. Údaje o vzdělávání budou doplněny informacemi o jazykové vybavenosti nebo o kulturních aktivitách respondentů.

mace o vzdělávání mají samozřejmě i evropské a světové instituce zabývající se statistikou (Eurostat, OECD, UNESCO apod.). Při svých analýzách vycházejí především z dat, která pravidelně od relevantních států dostávají.

Vyšší kvalita

Ke statistikám dalšího vzdělávání byla začátkem roku 2000 zřízena meziresortní pracovní skupina. Tvoří ji zástupci – experti z ČSÚ, MŠMT ČR, MPSV ČR, VŠE, Úřadu vlády ČR, Svazu průmyslu a dopravy ČR a Českomoravské konfederace odborových svazů. V dalších

letech byla jako profesně-poradní orgán využita k realizaci šetření CVTS 2, CVTS 3 a CVTS 4 a také AES. Skupina řeší přípravné práce (tvorba dotazníků v českých podmínkách, formy a metody práce sběru dat a práce v terénu apod.), realizační fáze projektu a závěrečná vyhodnocení průběhu šetření a výstupů. Jejím hlavním profitem je především významně vyšší kvalita realizovaných šetření.

Josef Kotýnek
oddělení statistiky vzdělávání,
zdravotnictví, kultury
a sociálního zabezpečení

Senioři mají chuť pracovat

Vztah české společnosti ke starším spoluobčanům není právě ideální. Řada lidí tvrdí, že senioři jsou jen přítěží. **Statistická data** však potvrzují něco jiného.

Jestliže v roce 1945 byl průměrný věk obyvatel 33,4 roku, v roce 2006 to bylo o 6,8 roku více, tedy 40,2 roku. Index stáří, který vyjadřuje, kolik osob ve věku 65 a více let připadá na 100 osob ve věku 0–14 let, se během poválečného období poměrně dramaticky zvýšil. Jestliže v roce 1945 připadalo v České republice na 100 obyvatel ve věku 0–14 let 34,9 obyvatel ve věku 65 let a starších, pak v roce 2006 jich bylo 102,0. Poprvé v historii tak zastoupení starších věkových skupin (65+) začalo převažovat nad mladšími věkovými skupinami (0–14 let).

Současně s nárůstem celkového podílu seniorů v české populaci došlo také k přesunům uvnitř těchto nejstarších věkových skupin. Sama věková skupina seniorů v souvislosti s prodloužením věku „zestárla“. I když stále je vždy přirozeně nejsilněji zastoupena věková skupina 60–69 let, v posledních letech není její převaha v populaci ve věku 60 a více let již tak silná jako dříve.

Vzdělání pro všechny

Ani z hlediska vzdělání nelze dnešní seniory posuzovat měřítky pro seniory dřívějších generací. Úroveň dosaženého vzdělání se mezi sebou liší, což ovlivňuje jejich život.

Jestliže v roce 1993 mělo pouze základní vzdělání 62,5 % žen a 30,2 % mužů ve věku 65 a více let, v roce 2006 mělo takové vzdělání jen 46,0 % seniorek a 15,5 % seniorů. V roce 1993 mělo ve věku 65 a více let střední vzdělání 35,2 % žen (bez maturity 24,3 % žen a s maturitou 10,9 %) a 59 % mužů

(39,4 % bez maturity a 19,7 % s maturitou). V roce 2006 mělo ve věku 65 let a více střední vzdělání 49,5 % žen (29,5 % bez maturity a 20,0 % s maturitou) a 70,5 % mužů (45,0 % bez maturity a 25,5 % s maturitou). Vysokou školu mělo v roce 1993 pouze 2,2 % seniorek a 10,7 % seniorů ve věku 65 let a více let. V roce 2006 mělo vysokoškolský diplom ve věku 65 a více let 4,5 % žen a 13,9 % mužů. Nárůst středního vzdělání žen se již stačil projevit i u nejstarších věkových skupin, avšak v případě vysokoškolského vzdělání se vzrůst vzdělání žen i ve vyšších věkových skupinách ještě nestačil vyrovnat mužům. I zde však lze očekávat vyrovnání rozdílů v průběhu příštích několika málo let. Nezanedbatelná skupina osob se totiž snaží vzdělávat i ve vyšším věku a účastní se různých druhů neformálního vzdělávání. V roce 2006 se takto vzdělávalo celkem 56,6 tisíc osob ve věku 50 a více let

(ženy zde převažovaly, jejich podíl představoval 53,1 %). Pro představu: skupina ve věku 50 let a starších tvoří 17,6 % ze všech 322,0 tisíc osob, které se v roce 2006 účastnily některého druhu neformálního vzdělávání (mezi ženami jich bylo 17,8 % a mezi muži 17,3 %).

Do práce a podnikání

Podíl věkové skupiny 55 a více let se mezi ekonomicky aktivním obyvatelstvem od roku 1993 do roku 2006 téměř zdvojnásobil. V roce 2006 téměř zdvojnásobil. V roce 2006 bylo ze všech obyvatel České republiky ve věku 55–69 let 41,3 % stále ještě ekonomicky aktivních: ve věku 55–59 let ještě pracovalo 72,3 %, ve věku 60–64 let 25,8 % a ve věku 65–69 let to bylo 9,4 %. Ještě i ve věku 65–69 let stále pracovalo 6,4 % žen a 13,3 % mužů. Počet zaměstnanců ve věku 55 a více let se v roce 2006 oproti roku 1993 zvýšil o 217,0 tisíc (žen přibýlo 102,0 tisíc,

mužů 115,1 tisíc). Počet zaměstnanek ve věku 55 a více let byl v roce 2006 1,9krát vyšší a počet zaměstnanců 1,5krát vyšší než v roce 1993. U podnikatelů vzrostl počet ještě výrazněji: podnikatelek z věkové skupiny 55 a více let v roce 2006 byl 3,7krát vyšší než v roce 1993 a počet stejně starých podnikatelů se zvýšil 3,1krát.

V roce 2006 bylo ve věku 55 let a více 125,1 tisíc pracujících důchodců: 61,2 tisíc žen a 63,9 tisíc mužů. Podle věkové struktury byla v roce 2006 celkově mezi pracujícími důchodci ve věku 55 a více let nejvíce zastoupena kategorie 60–64 let (38,4 %) a nejméně kategorie 65 a více let (26,1 %). Nejvíce pracujících důchodců ve věku 55 a více let pracovalo v oblasti služeb – v roce 2006 jich bylo 88,8 tisíc. V průmyslu pracovalo 28,7 tisíc a v zemědělství pouze 6,8 tisíc.

Mezi ekonomicky aktivními ve věku 55–59 let, tedy v „předdůchodovém“ věku, celkem 21,3 % počítá, že ukončí činnost ještě před dovršením šedesátiletého věku. Uvažuje tak 47,0 % žen a 4,0 % mužů. V období 60–64 let svého věku plánuje ukončení 58,8 % (38,1 % žen a 72,6 % mužů). Do 65 a více let nebo co nejdéle to jde chce pracovat 18,3 % (11,6 % žen a 18,3 % mužů). Přitom 4,4 % pracujících ve věku 55–59 let stále ještě nemá konkrétní představu, kdy přestane pracovat (3,3 % žen a 5,1 % mužů).

Eva Čákiová
spoluautorka publikace ČSÚ
„Život žen a mužů – Analýza dat
z publikace Zaostřeno na ženy
a muže 2007“

Od sedmdesátých let ubývá v České republice sebevražd

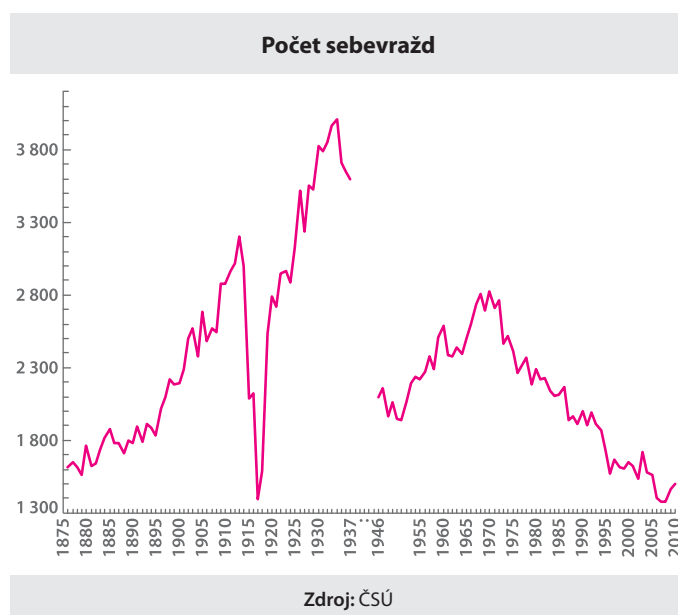
Velký zájem a pozornost vzbuzují sebevraždy, a to zejména tehdy, když si vzala život veřejně známá osoba. ČSÚ má k dispozici údaje o počtu sebevražd za území srovnatelné s dnešní Českou republikou za období od roku 1876. Počty sebevražd za uplynulých pět let jsou menší než kdykoliv předtím.

Současné údaje ČSÚ vycházejí ze zpracování statistického hlášení „Hlášení o úmrtí“, které vyplňují matriky podle hlášení „List o prohlídce mrtvého“ vystaveného lékařem. Základním zdrojem údajů o sebevraždách za dřívější roky jsou publikace „Pohyb obyvatelstva“ za příslušný rok.

V hodnoceném pětiletém intervalu klesl podíl zemřelých sebevraždou z celkového počtu zemřelých na 1,3–1,4 % a na zhruba čtvrtinu z celkového počtu úmrtí na vnější příčiny. Zemřelých sebevraždou je trvale více než zemřelých dopravními nehodami, např. v roce 2010 to bylo již o 595 osob. Zatím pouze jedenkrát (v roce 1969) byl počet sebevražd menší než počet zemřelých při dopravních nehodách.

Podle věku a pohlaví

Úmrtí sebevraždou mužů je trvale více než u žen a to několikanásobně, přičemž podíl mužů na

zemřelých sebevraždou se stále zvětšuje. V roce 2009 to bylo dosavadní maximum – 5,3 sebevražd mužů na 1 sebevraždou ženy. Ve skutečnosti je rozdíl sebevražděnosti mužů a žen ještě větší, neboť ženy mají v populaci větší zastoupení starších věkových skupin, ve kterých je sebevražděnost

vyšší. Pokud tento vliv vyloučíme, pak je intenzita sebevražděnosti mužů větší než žen dokonce téměř šestinásobně.

Počet sebevražd je podle věku rozložen velmi nerovnoměrně. Patrné je zvyšování jejich počtu se stoupajícím věkem, a to až k maximum, které bylo v souhrnu za roky 2006–2010 ve věku 52 roků.

V relativním vyjádření v přepočtu na počet osob dané skupiny sebevražděnost vzrůstala od nejmladšího věku až k prvnímu vrcholu ve věkové skupině 50–54 let. Pak následuje postupné snižování relativního počtu sebevražd, a to až do věku 60–64 let, a teprve v následující pětileté skupině sebevražděnost opět začíná vzrůstat.

Způsoby provedení se liší

V souvislosti s celkovým úbytkem počtu sebevražd došlo k poklesu téměř ve všech významně zastoupených způsobech provedení. Pořadí je podle četnosti hlavních způsobů provedení sebevražd dlouhodobě stabilní. Jednoznačně nejrozšířenějším způsobem je trvale oběšení (uškrcení, zadušení). Za hodnocených pět let připadalo na tento způsob téměř dvě třetiny případů. Ani u dalších nejfrekventovanějších způsobů (zastřelením, otravou, skokem s výše, ostrým předmětem) nedošlo ke změně pořadí.

Mezi muži a ženami jsou ve způsobu provedení sebevraždy výrazné rozdíly. U obou pohlaví je sice na prvním místě oběšení, ale zatímco u mužů tvoří přes dvě třetiny všech sebevražd, u žen značně méně než polovinu. Na dalších pořadích zůstává podle četnosti u mužů zastřelení, otrava a skok s výše, u žen je to otrava, skok s výše (oba způsoby s výrazně větším podílem než u mužů) a pak již s podstatně menším podílem sebevraždou ostrým předmětem.

Záleží na dnech a měsících

Roční období je jedním z faktorů výrazně ovlivňujících počet sebevražd. Dlouhodobě platí, že nejvíce

Definice sebevraždy

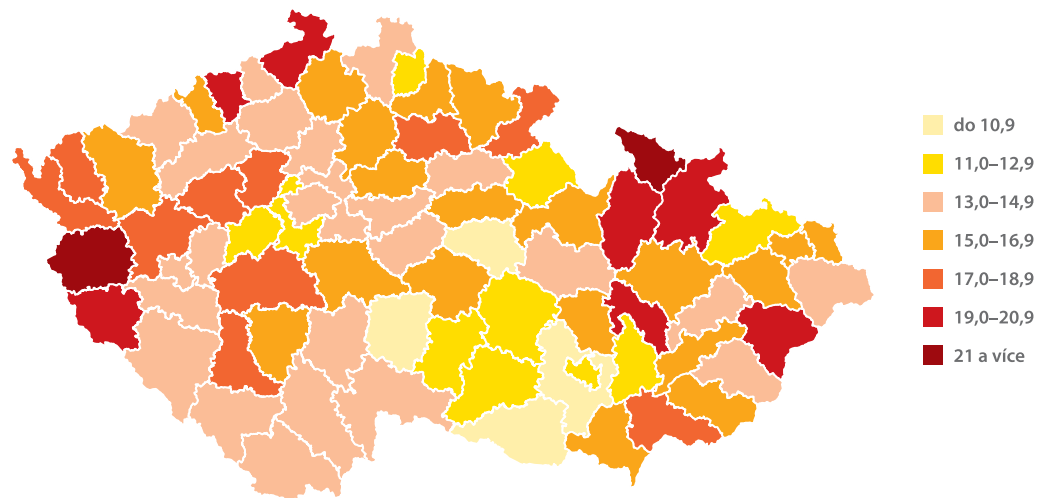
je u různých autorů a v historickém vývoji různá. Většina definic se shoduje na dvou podstatných znacích sebevražděného jednání: dobrovolný úmysl jedince ukončit svůj život a cílevědomě zaměřené jednání vedoucí ke smrti. V současné **Mezinárodní statistické klasifikaci nemocí** (10. revize MKN) termín „sebevražda“ již není, ale je uvedeno pojmenování příčiny „úmyslné sebeotrávení“ nebo „úmyslné sebepoškození“. Sebevraždami jsou v tomto článku míněny úmrtí sebevraždou, nikoliv sebevražděnými pokusy.

sebevražď je v jarních měsících, nejnižší je jejich počet v prosinci. V jednotlivých letech může dojít až k paradoxním výkyvům, např. v hodnoceném pětiletém období byl měsíc největšího počtu sebevražď každý rok jiný – květen, červen, duben, říjen, září. Přitom měsíc září byl ale v jiných třech letech měsícem nejmenšího počtu sebevražď. Zbylé dva roky bylo minimum v prosinci.

Sebevražednost se mění nejen podle měsíců, ale i podle dnů v týdnu. K největšímu počtu sebevražď dochází na začátku týdne, tedy v pondělí. V úterý je již počet viditelně nižší a pak každý následující den až do pátku se průměrná hodnota dále snižuje, ovšem již jen mírně. Další výraznější pokles je v sobotu. Neděle přináší proti sobotě mírné zvýšení, ale údaj zůstává pod úrovní pracovních dní. V relativním vyjádření, vztaženém k průměrnému počtu sebevražď na jeden den v hodnoceném období, je pondělí 16 % nad průměrem a sobota 10 % pod průměrem.

Za roky 2006–2010 bylo 38 dnů, ve kterých nebyla zaregistrována žádná sebevražď. Dny s největším počtem sebevražď (12) byla neděle 2. prosince 2007, úterý 24. února

Průměrný roční počet sebevražď na 100 tis. obyvatel

Zdroj: ČSÚ

2009, pátek 26. února 2010 a čtvrtek 10. června 2010.

Pozornost byla věnována i některým „nevšedním“ dnům, a to

sebevražedností. Velikonoce však byly obdobím podprůměrné sebevražednosti. Vánoce jak v souhrnu, tak v jednotlivých dnech jsou také

než v kterémkoliv srovnávaném předchozím období.

I nadále platí, že nejnižší sebevražednost (vyjádřená počtem sebevražď k počtu obyvatel) je hlavně v moravských event. slezských okresech. Z 10 okresů s nejmenší hodnotou ukazatele za hodnocené období jsou jen dva české. Přes předchozí tvrzení o velkém zastoupení moravských, resp. slezských okresů, mezi těmi, které mají velmi nízkou sebevražednost, jsou paradoxně moravské okresy významně zastoupeny i mezi těmi, které mají sebevražednost za hodnocené pětiletí největší – mezi desítkou s maximálními hodnotami je jich více jak polovina. Výšší ukazatele ostatní okresy výrazně převyšuje tentokrát okres Tachov a Jeseník.

Rok 2007 s počtem 1 375 zemřelých sebevražďou je rokem s historicky nejmenším počtem, druhý je rok 2008.

prvnímu a poslednímu dni v roce, velikonočním a vánočním svátkům. Ve sledovaném pětiletí byl první leden dnem s velmi vysokou

výrazně podprůměrné. Za období let 2006–2010 připadá na vánoční dny jen 63 % průměrného denního počtu sebevražď. Druhý den vánoční byl dokonce jedním ze dnů, ve kterých byl počet sebevražď nejmenší. Poslední den roku, silvestr, je rovněž dnem s nízkou sebevražedností, čímž vzniká značný kontrast k 1. lednu s výrazně nadprůměrnou hodnotou.

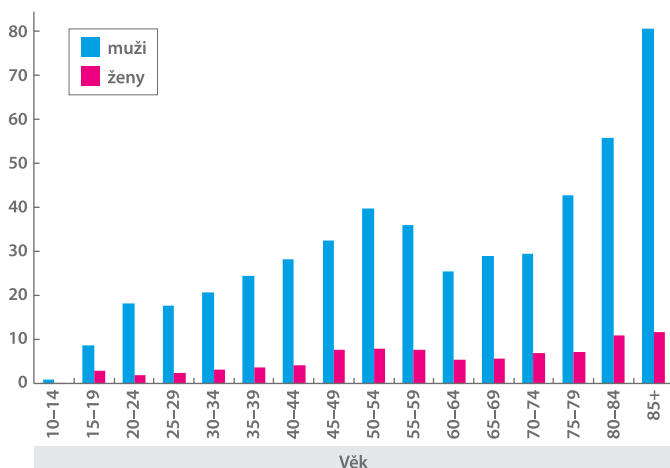
Sebevražďy podle krajů a okresů

Krajem s nejmenší sebevražedností je trvale Vysočina a také Jihomoravský kraj má nízkou hodnotu trvale. Ve dvou posledních pětiletých obdobích byla nejvyšší hodnota v kraji Olomouckém. V žádném kraji nebyla relativní sebevražednost v hodnoceném období větší

Více informací se můžete dočíst v publikaci ČSÚ „Sebevražďy v České republice 2006 až 2010“ nebo na: <http://czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/4012-11>.

Vladimír Polášek
oddělení demografické statistiky

Sebevražďy podle pohlaví a věku na 100 tis. obyvatel za roky 2006–2010

Zdroj: ČSÚ

Mají odborníci na informační technologie na různých ustláno?

Po specialistech v oblasti informačních technologií je stále poptávka. Souvisí to s pronikáním IT do všech oblastí společnosti. Kolik odborníků u nás pracuje a jak se za posledních osm let změnila **výše jejich odměn?**

V roce 2010 pracovalo v České republice téměř 122 tisíc IT odborníků (2,5 % zaměstnané populace). Oproti počátku sledovaného období (1993–2010) se jejich počet významně zvýšil. Nárůst však nebyl zcela plynulý. V roce 1995 činil podíl IT odborníků na zaměstnané populaci 1,2 %, v roce 2002 byl 1,9 %. Mírné zhrounutí v letech 2003–2005 by mohlo být připsáno opožděné reakci na „prasklou bublinu“ internetových start-up firem, přičemž tato euforie u nás polevila o něco později než v USA a zemích západní Evropy. O opětovné oživení se však postaral nárůst přímých zahraničních investic do oblasti strategických služeb a také firmy typu Microsoft, Accenture, LogicaCMG, DHL apod., které těží z různých forem outsourcingu a nearshoringu.

Muži v převaze

Mezi IT odborníky mají dnes drtivou převahu muži (vloni tvořili 89 %). Ne vždy však byli v takové silné převaze. Ještě v roce 1993 tvořily ženy 36 %. K jejich úbytku došlo i v absolutních číslech – a to z 22 tisíc v roce 1993 na pouhých 13 tisíc v roce 2010. Tento výrazný pokles lze pravděpodobně připsat mimo jiné i rychlému rozvoji informačních technologií a zvýšeným nárokům na rozvoj znalostí spojený s časem a flexibilitou zaměstnaných. Dalším z důvodů poklesu zastoupení žen mezi skupinou IT

Kdo je považován za IT odborníka

Hlavním úkolem IT odborníků je vytváření počítačových programů a aplikací, zabezpečení chodu informačních technologií a v neposlední řadě zpřístupnění a usnadnění práce s moderními informačními technologiemi jak firmám, tak také nám, běžným uživatelům. Z hlediska statistiky (na základě klasifikace zaměstnání – KZAM) se IT odborníci dělí na **dvě hlavní skupiny**, které operují v oblasti výpočetní techniky: první tvoří **vědci a odborníci**, druhou **techničtí pracovníci**. Zjednodušeně lze říci, že vědecktí pracovníci se podílí na samotném vývoji nových technologií a souvisejících konceptů (především analytici a vývojáři softwaru a počítačových aplikací a specialisté na databáze a počítačové sítě), zatímco techničtí pracovníci spíše na provozu a podpoře těchto systémů (především technici uživatelské podpory informačních technologií či správci webu).

odborníků může být i samotný vývoj technologií. Ještě na počátku devadesátých let zabíraly počítače celé místnosti a pro jejich obsluhu bylo zapotřebí většího množství lidí, mnohdy právě žen, z nichž velká část byla zaměstnána na obslužných pozicích.

Účast na vysokoškolském vzdělávání v IT oborech může být také jedním z indikátorů, jak budou ženy mezi IT odborníky zastoupeny v budoucnosti. V roce 2001 vystudovalo na vysoké škole obor informatika 16 % žen, vloni 12 %. Toto číslo samozřejmě nestačí k zachování vyššího zastoupení žen v populaci IT odborníků. Je také otázkou, kolik žen se po ukončení studia oboru IT opravdu věnuje.

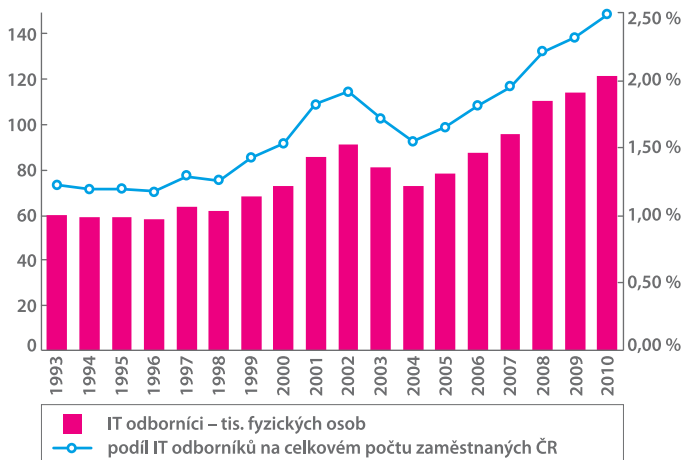
V roce 2010 měla polovina IT odborníků vysokoškolské a vyšší odborné vzdělání, 44 % střední vzdělání s maturitou a pouhých 6 % nižší vzdělání. Zajímavější než dosažená úroveň jejich vzdělání je obor, který vystudovali. Například v roce 2010 bylo ze 40 tisíc osob, které vystudovaly obor informatika, celkem zaměstnáno téměř 31 tisíc. Avšak jen 18,7 tisíc z nich pracovalo ve svém oboru. Na populaci IT odborníků se osoby se vzděláním v oboru informatika podílejí 15 %, zbylá část vystudovala něco jiného.

Dobře placeni

V roce 2010 se průměrný hrubý měsíční plat IT odborníka po-

IT odborníci v ČR v období 1993–2010

Zdroj: ČSÚ

hyboval nad hranicí 44 tisíc Kč. Průměrná hrubá měsíční mzda v České republice činila ve stejném roce asi 28 tisíc Kč. Až do roku 2008 rostly mzdy IT odborníků výrazně rychlejším tempem, než jak tomu bylo u celkových průměrných platů v Česku. V roce 2009 se však strmý nárůst z předchozích let zastavil, oproti roku 2008 se průměrná mzda IT odborníků zvýšila o pouhých 250 Kč a mezi lety 2009 a 2010 pak činil nárůst 257 Kč.

V odměňování mezi jednotlivými kategoriemi specialistů jsou však rozdíly. Nejvyšší mzdy pobí-

rají projektanti a analytici výpočetních systémů (55 tisíc Kč) a programátoři (49 tisíc Kč). Nejméně berou IT odborníci, kteří se zabývají obsluhou průmyslových strojů a výpočetní techniky (29 tisíc Kč).

Významné rozdíly ve výši platů jsou v podnikatelské a nepodnikatelské sféře. V soukromém sektoru jsou platy výrazně vyšší, rozdíl průměrného platu IT odborníků činil v roce 2010 více než 17 600 Kč.

Ve výši průměrné hrubé měsíční mzdy IT odborníků existují mezi muži a ženami rozdíly, stejně jako je tomu i v případě celkových

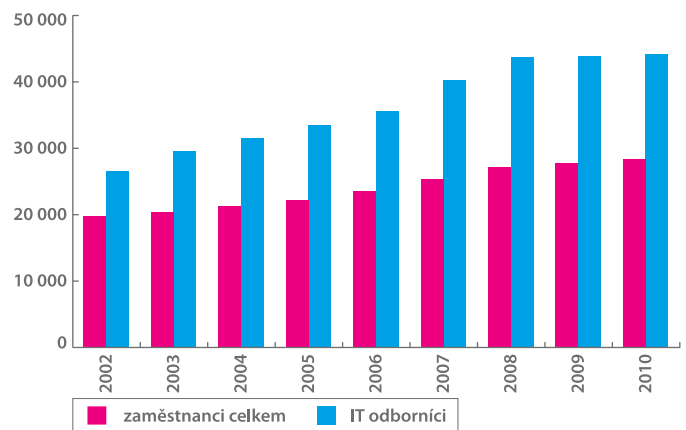
mezd v ČR. V roce 2010 dosáhl průměrný plat mužů na pozicích IT odborníků zhruba 46 tisíc Kč, žen asi 35 tisíc (77 % příjmu mužů, což je o něco výše než je celorepublikový průměr – 73 %).

Pravidlo, že s růstem vzdělání roste i odměna za práci, platí i v oblasti informačních technologií. Průměrná mzda IT odborníka s vysokoškolským vzděláním byla v roce 2010 o více než 16 tisíc Kč vyšší než u středoškolačka s maturitou, který pobíral v průměru 37 tisíc Kč měsíčně. Se vzrůstající úrovní vzdělání dochází k mírnému vyrovnávání úrovně platů mezi muži a ženami. Vloni braly

kých škol, v roce 2001 činil tento podíl 3,5 %. V populaci osob ve věku 20–29 let tvořili v roce 2010 studenti tohoto oboru více než 1,5 % a od začátku sledovaného období jejich zastoupení v populaci mladých lidí vzrostlo o více než 1,1 p. b.

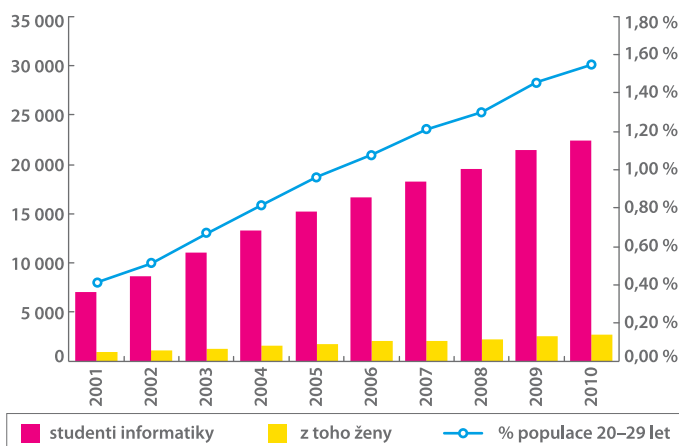
Jestliže počet všech studentů informatiky vzrostl během sledovaného období více než třikrát a průměrný meziroční nárůst jejich počtu činil 13,7 %, v případě žen byl meziroční nárůst pomalejší a to 12 %. Za celé sledované období se počet vysokoškolaček v oboru IT zvýšil 2,7krát na zhruba 2 800 v roce 2010. Během sle-

Průměrná hrubá měsíční mzda v ČR, 2002–2010 (v Kč)

Zdroj: ČSÚ

Studenti vysokých škol v oboru informatika v ČR

Zdroj: Ústav pro informace ve vzdělávání a dopočty ČSÚ

odbornice se středním vzděláním bez maturity 74 % platu mužů se stejným stupněm vzdělání. V případě vysokoškolsky vzdělaných žen byl tento podíl 80 %.

Studentky oboru IT v menšině

V roce 2010 studovalo vysokou školu v oboru informatika zhruba 22 tisíc osob, což bylo 5,7 % všech vysokoškolačků. Oproti roku 2001 vzrostl počet studentů IT oborů více než trojnásobně a zvýšilo se i zastoupení studentů informatiky na všech studentech vysoko-

školy došlo kolísalo zastoupení studentek informatiky mezi 12–14 %. Ačkoliv v celkové populaci vysokoškolských studentů převládají ženy (56 % v roce 2010), v informatice jsou ženy v menšině, což je jistě způsobeno technickým charakterem oboru.

Více se dozvíte na:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/lidske_zdroje_pro_informacni_techologie

Eva Skarlandtová
oddělení statistiky výzkumu,
vývoje a informační společnosti

Energetika v 21. století

Uhlí, ropa, jádro nebo sluneční záření a biomasa? Čeští energetici a politici jádro v žádném případě neztracují. Nový ředitel ČEZ počítá s investicí do jaderné energetiky ve výši až 200 miliard korun.

České energetiky čeká v příštích dvaceti letech těžká práce. Stát se totiž v Bruselu už před časem zavázal, že na konci tohoto období bude vyrábět v roce 13 % energie z obnovitelných zdrojů.

Obnovitelné zdroje jsou omezené

V současnosti u nás vzniká z obnovitelných zdrojů necelých 7 % energie. Odborníci se shodují na jednom – kapacita vodních elektráren je v podstatě vyčerpaná. Čistou energii z rakouských kaskád můžeme jen zdálky obdivovat. Omezení má i větrná energie – kromě vhodných ploch ke stavbě větrníků naráží tento alternativní zdroj často na odpor místních občanů, kteří se obávají hluku, zásahu do krajiny nebo ohrožení ptactva. Není proto divu, že energetičtí podnikatelé se zaměřili zhruba před deseti lety na

Alternativní zdroje energie

- energie vody
- geotermální energie
- spalování biomasy
- energie větru
- energie slunečního záření
- využití tepelných čerpadel
- energie příboje a přílivu oceánů

solární elektrárny, zvláště když stát nastavil jasně příznivé podmínky výkupních cen.

Fotovoltaické elektrárny dodávaly vloni do sítě proud pro zhruba čtyřicet tisíc domácností, podíl povolna narůstá. K tomu je tu další masa rodinných domů i podnika-

telských provozů, které si pomocí slunce vyrábějí elektrinu či teplo pro svou vlastní spotřebu a přenosovou síť tak vůbec nezatěžují.

Z toho je vidět, že přes veškerou podporu je solární energie v našich zeměpisných šířkách jen doplňkovým zdrojem. Nejsme na Sahaře. Už dnes totiž existují studie, podle kterých by jen desetina této africké pouště dokázala (už za současných technologií) vyprodukovat 50 terrawatů – a to je pětkrát víc, než světová populace dnes spotřebuje. Základní problém je ale samozřejmě stále s přepravou čisté energie do Evropy.

Česko jádro neztracuje

I proto český stát pracuje na nové surovinové a energetické koncepci. Podle ní má dojít k využití nejrůznějších energetických zdrojů od jaderné energetiky přes teplárství

až po dodávky ropy. A to přesto, že na Západě po japonském neštěstí získala jaderná energetika další nelichotivý punc.

Nový generální ředitel ČEZ Daniel Beneš chce nejdříve dostavět nové bloky v Temelíně až za 200 miliard Kč. Teprve potom bude firma uvažovat o spuštění nových bloků v Dukovanech (zhruba kolem roku 2030). ČEZ už podle slov nového šéfa nebude v ČR investovat do obnovitelných zdrojů, ale možná obnoví těžbu uranu.

Podle premiéra Petra Nečase by se měly využívat především domácí zdroje. „Naše surovinová a energetická bezpečnost musí vycházet z aktualizované podoby Státní energetické koncepce a Státní surovinové politiky. Oba dokumenty chceme dokončit v závěru letošního roku,“ doplňuje ministr průmyslu a obchodu Martin Kocourek.

Česko se totiž podle politiků nechce spoléhat příliš na pokles cen obnovitelných zdrojů, ale spíše na uhlí a jádro. Například nedávno zvolená předsedkyně Energetického regulačního úřadu (ERÚ) Alena Vitásková je pro prolomení limitů těžby hnědého uhlí a je proti podpoře obnovitelných zdrojů.

„Vyhodnocujeme dopady biomasy a bioplynu na ceny energií. Už teď je vidět, že těchto zdrojů bude do budoucna mnoho. Nechceme, aby nastal podobný problém jako s fotovoltaikou,“ vysvětluje Vitásková jednu ze svých priorit.

Solární panely běží sotva 40 dní v roce

Solární zdroje jsou průměrně využívány jen 11 % roční doby – tedy necelých 40 dní. To je v českých podmínkách nejméně ze všech obnovitelných zdrojů.

Všechny alternativní zdroje jsou efektivnější než slunce. U větrníků je to podle ERÚ 22 %, malé vodní elektrárny vykazují využití 42–65 % a bioplynové stanice 86 % dnů v roce.

Ze všech druhů obnovitelných zdrojů se vyrobí ze slunce v Česku 12 % elektřiny, ale spolknou 55 % státní podpory. Zatímco v roce 2004 činila podpora všech typů obnovitelných zdrojů necelé dvě miliardy korun, za rok 2010 to je nejméně čtyřnásobek.

Zaručené zisky

Stát se snaží nastartovaný boom už přes rok zmrazit. Od poloviny loňského února platí v Česku stop stav pro vydávání souhlasů na nové sluneční elektrárny a jejich připojení. Podle České fotovoltaické asociace je reálné, aby v ČR vzniklo do konce roku 2011 jen zhruba 1 200 MW nových solárních zdrojů. Podle Energetického regulačního úřadu bylo k 31. 8. 2011 instalováno 1 970,8 MW výkonu ve slunečních elektrárnách.

Pro omezení jsou i ekologové. „Pro sluneční elektrárny začnou konečně platit reálné ceny elektřiny. Je dobře, že poslanci nepodlehli tlaku některých zákonodárců, kteří prosazovali zachování podpory pro velké projekty,“ chválí stát Edvard Sequens ze sdružení Calla.

Sluneční elektrárny v ČR

První sluneční elektrárna o výkonu 10 kW byla uvedena do provozu v roce 1998 na vrcholu hory Mravenečník v Jeseníkách (dnes je umístěna jako demonstrační zařízení v areálu JE Dukovany coby součást informačního centra).

Největší boom v roce 2010

Od roku 2000 zaváděl stát nástroje na podporu fotovoltaiky, a to jak podporou demonstračních projektů, tak podporou vývoje a výzkumu.

Podpora vyvrcholila v roce 2010, kdy však bylo dosaženo nejvyšší míry disproporce mezi vyšší výkupní ceny elektřiny z fotovoltaických instalací a náklady na pořízení solárních panelů. To také zapříčinilo obrovský boom výstavby fotovoltaických zařízení domácími i zahraničními investory. Stát musel v průběhu roku na doporučení ČEPS podporu omezit, aby nestabilní fotovoltaické instalace nerozkořily elektrizační soustavu.

Přesto se **Česká republika** stala koncem roku 2010 **třetím největším provozovatelem** fotovoltaických elektráren na světě.

Zdroj: <http://www.alternativni-zdroje.cz>

Rozhodnutí státu ale spíše rozjelo velký byznys na kraji zákona či za jeho hranicemi, jak se ukázalo letos v létě. Pracovníci Energetického regulačního úřadu totiž čelí podezření, že při povolování solárních elektráren pomáhali podvodníkům. Vyloučena není ani korupce. Případem se již zabývá Útvar pro odhalování korupce a finanční kriminality. Úřad totiž od 15. prosince do silvestra 2010 povolil fungování 328 slunečních elektráren.

Právě a jen elektrárny spuštěné do konce loňského roku mají přitom nárok na loňskou výkup-

ní cenu elektřiny po dobu dvaceti let. Letos spuštěné elektrárny mají podmínky asi o čtvrtinu horší. Právě proto se na konci loňského roku se spuštěním elektráren tolik spěchalo.

Pod drobnohledem je například i největší elektrárna na fotovoltaiku v zemi. Elektrárna v Ralsku o výkonu 38,3 MW byla připojena do sítě 29. prosince 2010, dva dny před tím, než o polovinu klesla výkupní cena solárního proudu. Vlastníkem je ČEZ, který ji koupil jako výhodnou akvizici.

Využití biomasy

Obcím a zemědělcům se víc než větrné a sluneční elektrárny ovšem zamlouvá spalování biomasy. Řeší totiž problémy s odpadem i volné kapacity orné půdy. V Česku v současnosti funguje přes stovku zemědělských bioplynových stanic, které zpracovávají plodiny a živočišné zbytky a z bioplynu vyrábějí elektrickou energii a teplo. Do roku 2013 by jejich počet mohl vzrůst téměř trojnásobně na 310, spočítala Agrární komora. V roce 2013 by tyto stanice spo-

třebovaly plodiny ze 77,5 tisíce hektarů půdy.

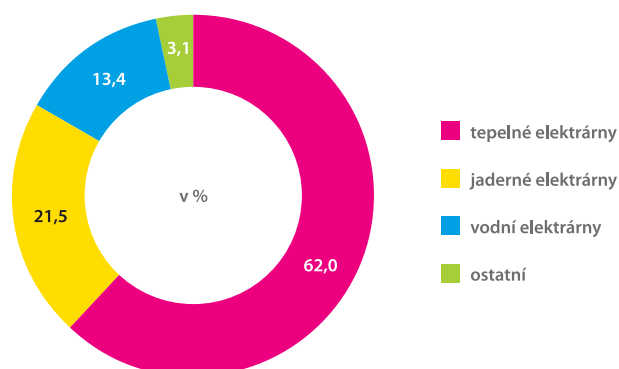
Komora odhaduje, že plodiny, které neslouží k výrobě potravin ani krmiv pro zvířata, v současné době zabírají 680 tisíc hektarů půdy, tedy zhruba devětkrát více, než by měla dosáhnout plocha využitá pro bioplynové stanice za tři roky. V Česku stále klesají stavy hospodářských zvířat, tím vzniká problém s využitím části orné půdy, na níž se pěstovaly krmné plodiny, jejichž potřeba se snižuje. Řadě zemědělců příjmy za energie pomáhají přežít propad cen u mléka, obilí a další produkce.

Podmínky pro bioplyn

Podle šéfa Agrární komory Jana Veleby bioplynové stanice dávají na rozdíl od slunečních a větrných elektráren stabilní výkon po celý rok. Jejich většímu rozšíření pomůže, pokud se vytvoří podmínky pro napojení bioplynu na plynovod i to, jestli se podaří prosadit podporu nejen pro výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů, jak je tomu nyní, ale také tepla.

Hlavní náplní pro zemědělské bioplynové stanice je kombinace kukuřice a kejdy. Naopak komunální bioplynové stanice využívají biologický odpad jako zbytky ovoce, trávy, masa a podobně. Náklady na vybudování bioplynové stanice činí zhruba 40 až 50 milionů Kč. Farmáři na ně mohou čerpat dotace z Programu rozvoje venkova, který má na starosti Ministerstvo zemědělství ČR, a programů ministerstev životního prostředí nebo průmyslu a obchodu. Dotace mohou dosáhnout až dvou pětin ceny na vybudování stanice, doba návratnosti investice je deset až dvanáct let.

Struktura výroby elektřiny v zemích OECD

Zdroj: IEA, 2010

Jiří Němeček
odbor vnější komunikace

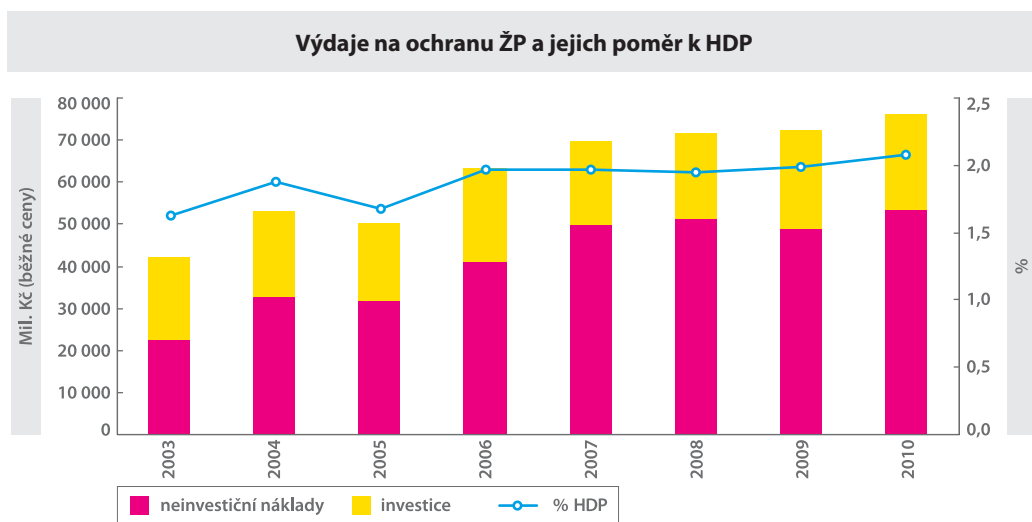
Čištění odpadních vod je ekologickým hitem

Dvě pětiny veškerých investic do životního prostředí – **více než 9 mld. Kč** – mířily vloni do nakládání s odpadními vodami. Spočítal to Český statistický úřad, který tyto údaje sleduje jako první ze zemí bývalého východního bloku už od roku 1986.

Na investice na ochranu životního prostředí bylo celkem vydáno 22,6 mld. Kč. Oproti roku 2009, kdy tyto výdaje dosáhly 23,5 mld. Kč, se jedná o mírný pokles (o 3,6 %). Z dlouhodobého pohledu nejde o žádnou výjimku. „V roce 1990 byl podíl investic na ochranu životního prostředí na HDP 1,1 %, v roce 2010 jsme na úrovni 0,6 % HDP,“ uvedla předsedkyně ČSÚ Iva Ritschelová.

Požadavek Unie

Zatímco podnikový sektor byl v investování opatrný, vládní sektor zvýšil investice o více než polovinu. „Tento nárůst byl s největší pravděpodobností způsoben povinností obcí s více než dvěma tisíci obyvateli napojit veřejnou kanalizaci na čistírnu odpadních vod v požadované kvalitě, a to k poslednímu dni roku 2010. Tento požadavek je součástí přístupových smlouvy České republiky k Evropské unii,“ vysvětluje Eva Kožoušková, pracovnice ČSÚ.

Zdroj: ČSÚ

Nejvíc platí stát

Pětina investičních prostředků na nakládání s odpadními vodami (1,8 mld. Kč) přichází z grantů a dotací ze zahraničí. Hlavním investorem je stát (57 %), který vloni investoval přes 5,1 mld. Kč.

Celkové objemy investic na ochranu životního prostředí v prů-

běhu let 2003 až 2010 kolísaly okolo 20 mld. Kč. V celém období sice jasně dominují investice do oblasti nakládání s odpadními vodami, ale v posledních letech získávají na významu i investice v oblasti nakládání s odpady. Běžné provozní výdaje na provoz sběrných dvorů a skládek, ale také i platby za skládání, separaci či odvoz odpadu

přišly vloni na téměř 35 mld. Kč. To jsou plné dvě třetiny všech neinvestičních výdajů na ochranu životního prostředí. Ty se přitom zvýšily z 23 mld. Kč v roce 2003 na 54 mld. Kč v loňském roce.

Tomáš Chrámecký
odbor vnější komunikace

Do vědy směřují miliardy

V roce 2010 dosáhly celkové výdaje na výzkum a vývoj v České republice téměř **60 mld. Kč, což odpovídá 1,6% podílu na HDP.** Jedná se o vůbec nejvyšší hodnotu od roku 1993.

Po meziročním poklesu celkových výdajů v této oblasti v roce 2008 (způsobeném především propadem soukromých investic a nárůstem v roce 2009, který nastal díky veřejným a zahraničním investicím) zaznamenala Česká republika v roce 2010 výrazný meziroční nárůst investic – o 3,7 mld. Kč (6%). Nejvíce meziročně vzrostly investice ze soukromých tuzemských podnikatelských zdrojů – o 4,2 mld. Kč.

Hlavním zdrojem financování vědy a výzkumu je již tradičně podnikatelský sektor. Vloni investoval do české vědy 28,9 mld. Kč, což činilo téměř polovinu všech financí směřujících do této oblasti. Stejně jako je podnikatelský sektor hlavním zdrojem financí, tak je také hlavním sektorem jejich spotřebovávání (60%). Na druhém místě je vládní sektor, přestože se jeho podíl na celkových výdajích na výzkum a vývoj v posledních deseti letech snížil, a to především ve prospěch vysokoškolského sektoru. Tyto dva sektory v roce 2010

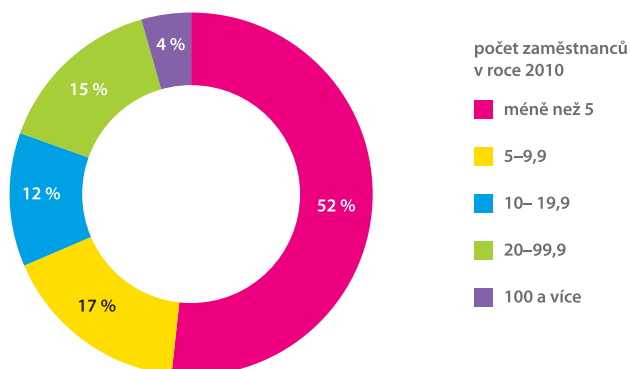
zaujímalý přibližně stejný podíl celkových výdajů na vědu a výzkum (19,4 %, resp. 18 %).

Vzhledem k nadvládě podnikatelského sektoru v českém výzkumu je nejvíce finančních prostředků utráceno za experimentální vývoj. V roce 2010 směřovalo na tyto činnosti celkem 25,3 mld. Kč (43 %), na aplikovaný výzkum 17,9 mld. Kč (30 %) a na základní výzkum, který je dominantou především vládního sektoru, pak zbylých 15,9 mld. Kč (26 %).

I přes velmi nízký podíl České republiky na celkových výdajích na výzkum a vývoj v zemích EU27, se jedná společně s Polskem o zdaleka nejvyšší hodnotu ze všech nových členských zemí. Například v porovnání s Maďarskem jsou investice do vědy u nás větší dvakrát a v porovnání se Slovenskem téměř sedmkrát (údaje za rok 2009).

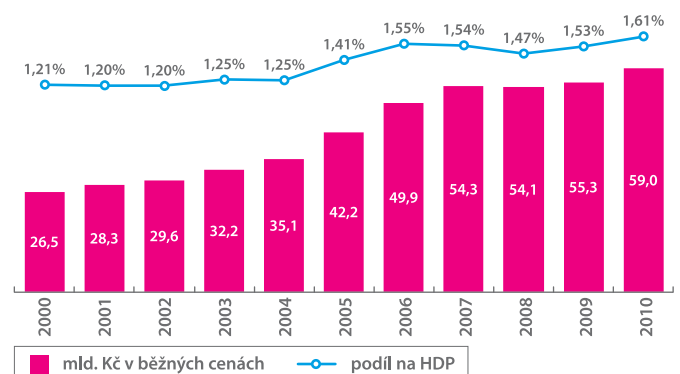
Tomáš Chrámeký
odbor vnější komunikace

Počet zaměstnanců vědeckých a výzkumných pracovišť

Zdroj: ČSÚ

Kolik peněz se ročně utratilo za vědu a výzkum v Česku?

Zdroj: ČSÚ

Badatelé, kteří nepublikují, jako by ani neexistovali

S tím, jak roste objem peněz alokovaných do vědy a výzkumu, stoupá i potřeba zpětné vazby, která by dokládala účelnost vynaložených prostředků.

Jednou z možností hodnocení badatelského úsilí jsou **články akademiků a vědců v impaktovaných časopisech.**

Existuje několik možností hodnocení výstupů vědeckých a výzkumných aktivit. V podnikatelském sektoru, který se orientuje zejména na aplikovaný výzkum, jde především o produktové a procesní inovace vzniklé z výzkumných a vývojových činností. Napříč sektory jsou to počty udělených patentů a jejich následné licencování či prodej jiným subjektům. Ve vládním a vysokoškolském sektoru, který je pro změnu zaměřen na základní výzkum, se přihlíží zejména k údajům o počtu otištěných článků v impaktovaných časopisech.

Honba za úspěchem

Impakt faktor a statistiky Thomson Reuters dnes promlouvají do života vědců a výzkumníků nemalou měrou. Touha po okamžitých výsledcích, na základě kterých

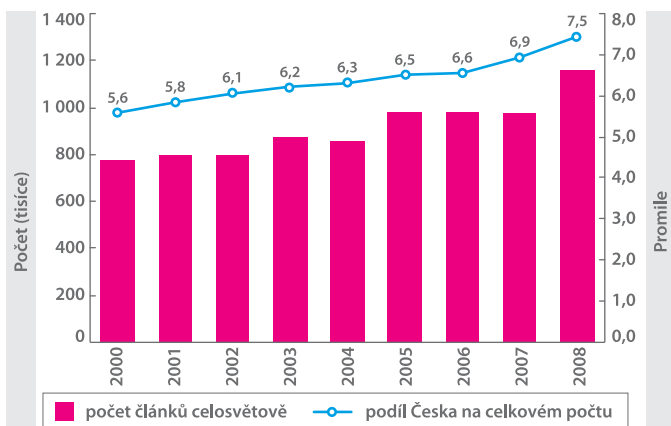
by bylo možné hodnotit relativní úspěšnost výzkumu, vede, spíše žene, akademiky a vědce ke klávesnicím počítačů, kde vznikají články odesílané do redakcí vybraných impaktovaných časopisů po celém světě. Výsledkem zvýše-

né publikační produktivity našich výzkumníků je postupně vzrůstající podíl na celosvětovém objemu článků otištěných v impaktovaných periodikách. Nešvarem poslední doby se stala snaha hodnotit i české vysoké školy na základě počtu příspěvků uveřejněných v impaktovaných časopisech. Nicméně by se nemělo zapomínat, že vysoké školy a univerzity jsou a priori vzdělávací instituce a nikoli továrny na články, i když značně sílí tlak, aby se v rámci univerzit a vysokých škol rozvíjel jak výzkum, tak kooperace s různými subjekty. Výše uvedené názorně ilustruje až raketový ná-

Impaktovaný časopis

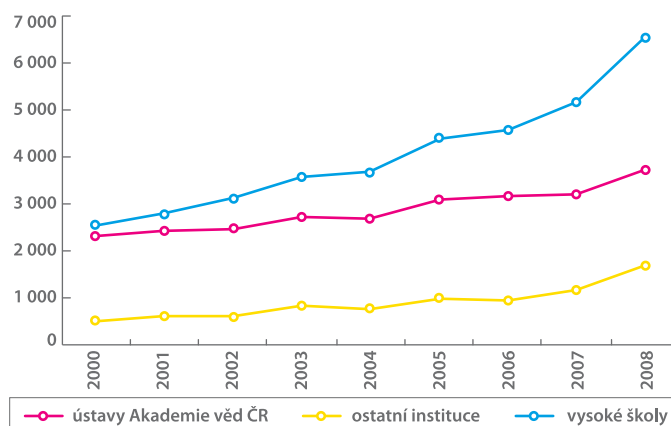
čili vědecké periodikum, které má tzv. impakt faktor. Aby se stal časopis impaktovaným, musí splnit pevně stanovená kritéria. O úspěchu či neúspěchu „kandidatury“ rozhoduje společnost Thomson Reuters. V případě kladného stanoviska je následně kalkulován impakt faktor daného časopisu.

Počet článků publikovaných v impaktovaných časopisech celosvětově a podíl České republiky na tomto počtu v letech 2000–2008 (promile)

Zdroj: Custom analytical database for Czech Republic institutions, including Czech Republic national data and world/field data, 2000–2008

Počet článků v impaktovaných časopisech vzniklých na jednotlivých typech českých institucí v letech 2000–2008

Zdroj: Custom analytical database for Czech Republic institutions, including Czech Republic national data and world/field data, 2000–2008

růst počtu článků pocházejících z českých vysokých škol. Jen mezi lety 2000 a 2008 činil průměrný roční nárůst počtu článků z českých vysokých škol 12,5 % (versus 6,1 % pro ústavy Akademie věd ČR).

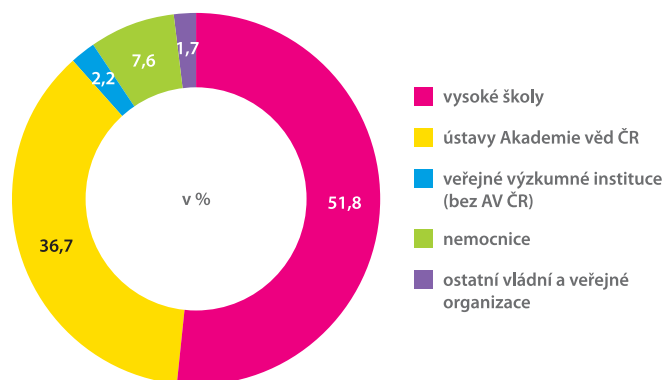
Praha v čele

Diskuzi o impakt faktoru přenecháme povoláním a podívejme se nyní na to, jak si vedou články z českých institucí ve světovém měřítku. Stranou nezůstane ani vzájemné srov-

Impakt faktor

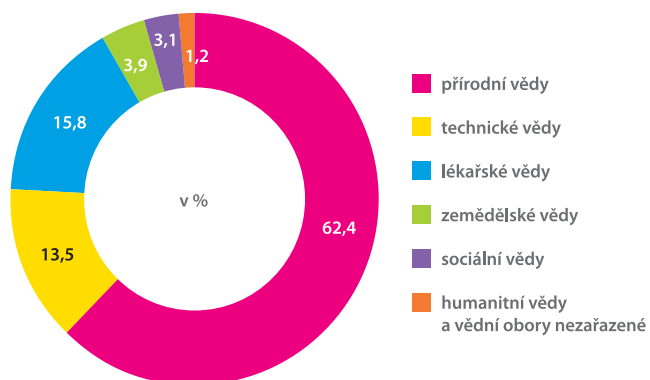
vznikl při Institute for Scientific Information (ISI) a týká se jednotlivých vědeckých periodik. Hodnota impakt faktoru vypovídá o tom, do jaké míry jsou články otištěné v určitém vědeckém časopise citovány, neboli zda mají ohlas v odborných kruzích. Pro rok 2010 se počítá následovně: součet citací z roku 2010 pro články otištěné v roce 2009 a 2008 lomeno celkovým počtem článků otištěných v roce 2009 a 2008. Důležité je zmínit, že množství citací (odkaz na dříve uveřejněný článek) logicky úzce koreluje s celkovým počtem článků uveřejněných v daném periodiku. A nejen to, zároveň existují markantní rozdíly v intenzitě citovanosti článků různých vědních disciplín. Neopomenutelný **vliv má i množství autorů článku**, opět platí úměra: více autorů – větší (sebe)citovanost. Neblahým důsledkem výše uvedeného je polarizace vědeckých časopisů a jim odpovídajících vědních oborů na ty s impakt faktorem celkově vyšším (neurovědy, klinická medicína) a ty s nízkou hodnotou impakt faktoru (matematika, sociální vědy).

Výzkumné instituce a jejich podíl na celkovém počtu článků v impaktovaných časopisech vzniklých v Česku za období 2000–2008

Zdroj: ČSÚ podle údajů Custom analytical database for Czech Republic institutions, including Czech Republic national data and world/field data, 2000–2008

Vědní obory a jejich podíl na celkovém počtu článků v impaktovaných časopisech vzniklých v Česku za období 2000–2008

Zdroj: ČSÚ podle údajů Custom analytical database for Czech Republic institutions, including Czech Republic national data and world/field data, 2000–2008

nání jednotlivých českých regionů včetně porovnání našich výzkumných institucí.

Kapka v moři

Položme si ruku na srdce a upřímně si přiznejme, že příspěvky vzniklé na českých institucích tvoří jen kapku v moři vědeckých pojednání z celého světa. V roce 2000 mělo na českých institucích svůj původ necelých 6 článků z 1 000 (5,6 promile). Během osmi let se tento podíl posunul o něco výše a činil 7,5 promile.

Nejvíce vědeckých pojednání v období mezi lety 2000 a 2008 vzniklo na území hl. m. Prahy – 63 %, následuje Jihomoravský kraj (16,5 %) a kraj Středočeský (6,2 %). Na samém chvostu nalezneme kraj Karlovarský a Kraj Vysočina. Dominance Prahy je

logickým důsledkem koncentrace výzkumných pracovišť a vysokých škol do metropole Česka. Překvapením může být fakt, že více než 50 % článků z období 2000–2008 má svůj původ na vysokých školách. Ústavy Akademie věd (AV ČR) spolu s ostatními veřejnými výzkumnými institucemi přispěly zhruba 39% podílem.

Současně je třeba dodat, že vysoké školy a univerzity disponují zhruba 6krát vyšším počtem výzkumných pracovníků nežli ústavy AV ČR spolu s ostatními veřejnými výzkumnými institucemi.

Pokud se zaměříme na jednotlivé instituce, vyvine vedoucí postavení ústavů AV ČR (37 % impaktovaných článků), následuje Univerzita Karlova (20 %) a Masarykova univerzita (6 %). Podíl zbývajících institucí se pohybuje pod hodnotou 4 %.

Fyzika, biologie a chemie

Není tajemstvím, že některé vědní obory se těší relativně hojnějšímu uveřejňování v impaktovaných časopisech. Takovouto „vědní“ diferenciaci můžeme dokumentovat i pro články pocházející z českých

institucí. Ve sledovaném období byly nejvíce vydávány články zabývající se problematikou z oblasti věd přírodních a lékařských (78 %). Zle si nevedly ani příspěvky zaměřené na technické disciplíny (16 %). Při pohledu na podrobnější členění v úrovni vědních oborů se zde profilují pomyslní lídři, neboli vědní obory s rozhodujícím podílem na celkovém objemu českých článků publikovaných mezi lety 2000 a 2008, jsou jimi vědy fyzikální (19 %), biologické (17 %) a chemické (15 %). Nemalý podíl zaujímají také články věnující se klinické medicíně (10 %).

Robin Rašín
oddělení statistiky výzkumu,
vývoje a informační společnosti

Analýza publikační činnosti nebyla snadná

Data o publikačních aktivitách autorů z českých institucí byla získána v roce 2009. Tehdy se komise poradního orgánu Rady pro výzkum, vývoj a inovace zabývala potřebou provedení indikátorových analýz institucionálně financovaných organizací v České republice.

Jednáním se společností Thomson Reuters byla pověřena AV ČR. Podařilo se jí získat databázi „Custom analytical database for Czech Republic institutions, including Czech Republic national data and world/field data“ s 129 142 výsledky za období 2000–2008, ve které měl alespoň jeden z autorů uvedeno „Czech Republic“. Soubor od Thomson Reuters obsahoval přes 6 tisíc různých názvů organizací. Pracovníkům AV ČR se postupně podařilo z dostupných údajů sjednotit názvy organizací. Ne vždy to ale bylo možné, např. pro AV ČR v případě neúplné identifikace ústavu byl článek přidělen Knihovně AV ČR. Výsledkem byla modifikovaná databáze, kde figurovalo 153 českých výzkumných organizací a 52 921 článků.

Tisíce záznamů

Celkový počet odborných článků za období 2000–2008, které mají svůj původ na českých výzkumných institucích, převyšuje 50 tisíc. Z metodologického hlediska musí být zdůrazněno, že na vzniku jednoho článku se mohlo podílet více autorů z více institucí. Takovýto článek je posléze započítán u každé z participujících institucí, neboli nedochází k poměrovému dělení. Ve výsledku proto evidujeme skoro 130 000 záznamů o výsledku (článku) pro oněch 153 institucí. V této podobě byla uvedená databáze předána pracovníkům ČSÚ, přičemž použité členění vědních

oborů a disciplin neumožňovalo analýzu a komparaci s již zpracovanými údaji o výzkumu a vývoji. Thompson Reuters totiž rozlišuje více než 25 hlavních vědních oblastí, které se dále člení na 250 dílčích vědních oborů. Předmětem jejich interní analýzy je v současné době přes 10 000 impaktovaných odborných periodik. Oproti tomu ČSÚ pracuje s členěním na 6 hlavních vědních oblastí, jež se dělí do 42 dílčích vědních oborů. Proto bylo přistoupeno k jisté úpravě a simplifikaci originálních dat, ta byla agregována do vědních oborů, které se vyskytují ve Frascati manuálu. Nadto došlo i k jistému seskupení jednotlivých institucí podle jejich zaměření (vysoké školy, ústavy AV ČR, nemocnice, veřejné výzkumné instituce, ostatní vládní a veřejné organizace).

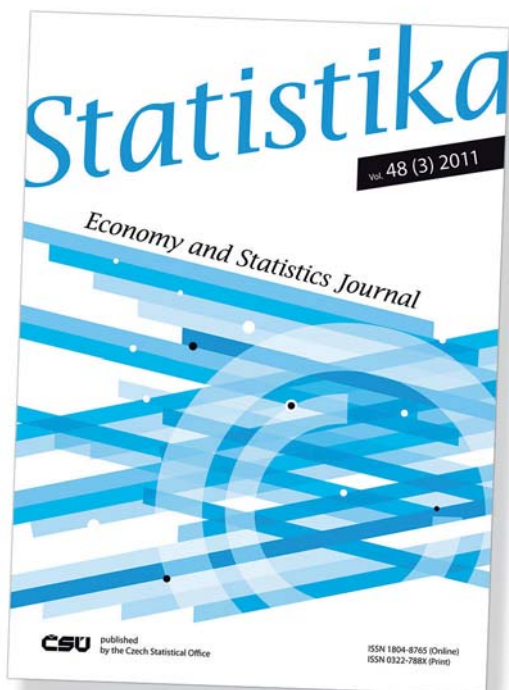
Statistika

Economy and Statistics Journal

Recenzovaný vědecký časopis vydávaný Českým statistickým úřadem od roku 1964. Strategickým cílem periodika je vytvářet platformu umožňující národním a mezinárodním statistickým a výzkumným institucím prezentovat pokrok a výsledky komplexních analýz z oblastí ekonomické, sociální a environmentální. Unikátnost časopisu spočívá v jeho prvotním zaměření na prezentaci kvalitních analytických výstupů jako podpory rozhodovacích procesů a způsobů prezentace originálních metodik v oblasti statistiky.

Vychází 4x ročně pouze anglicky (sekce: analýzy, metodologie, knižní recenze).

Cena jednoho výtisku je 66 Kč, roční předplatné včetně poštovného – 356 Kč, internetová verze – zdarma.

Z OBSAHU č. 3/2011:

Analýzy: Stanislava Hronová, Richard Hindls, Adam Čabla: Conjunctural Evolution of the Czech Economy | Vítězslav Ondruš: Compilation of Non-Financial Balances in the Czech Republic | Julie Poláčková: Measurement of Life Satisfaction across the Czech Republic | Zdeněk Lejsek: Tourism Employment Module: Case of the Czech Republic | Ondřej Nývlt, Štěpán Tourek: Labour Market Transition between Q3 2009 and Q3 2010 (a Longitudinal Study)

http://www.czso.cz/statistika_journal

Demografie

revue pro výzkum populačního vývoje

Jediný odborný recenzovaný demografický časopis v České republice. Vychází od roku 1959 a vydává jej Český statistický úřad. Zveřejňuje aktuální články, analýzy a přehledy o populačním vývoji v ČR i v zahraničí, poskytuje data o sňatečnosti, rozvodovosti, porodnosti, úmrtnosti, potratovosti, o migraci a analýzy populačních cenů. Ve zpravodajské části přináší informace o české a zahraniční literatuře v podobě recenzí a anotací a o hlavních demografických akcích.

Vychází 4x ročně, od roku 2011 ve třech číslech česky a v jednom čísle anglicky.

Cena jednoho výtisku je 58 Kč, roční předplatné včetně poštovného je 310 Kč.

Z OBSAHU č. 3/2011:

Články: Pavel Čtrnáct: Úvodník | Michaela Němečková: Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2010 | Zdeněk Dušek – Šárka Šustová: Analýza obyvatelstva z hlediska rodinného stavu s využitím modelů vícečetné demografie | Dagmar Bartoňová – Ondřej Nývlt: Rodinné domácnosti na trhu práce: vývoj ekonomické aktivity matek a otců z hlediska věku dětí | Luděk Šídlo: Stárnutí lékařů primární zdravotní péče v ČR

<http://www.czso.cz/demografie>

ČSÚ vydává většinu svých výstupů na www.czso.cz v on-line verzi.

Data jsou přístupná ve formátech .doc, .xls a .pdf.

S vodou se virtuálně obchoduje

Společnost si stále více uvědomuje, že nedostatek vody se stává celosvětovým problémem. Není proto divu, že tomuto tématu se také věnoval 58. světový statistický kongres v rámci doprovodné akce „Water Theme Day“.

Koncem srpna se do irského Dublinu sjeli na kongres statistici. ČSÚ reprezentovala Miloslava Veselá. V sekci, která byla zaměřena na problematiku sběru kvalitních dat, vystoupila s výsledky projektu, který řešilo její oddělení statistiky životního prostředí již dva roky. Projekt Eurostatu byl zaměřen na zjištění možnosti pravidelného získávání dat pro vyplnění jednotného dotazníku o vodě za

území oblastí povodí. Standardně jsou Eurostatem požadována data za ČR celkem o podzemních zásobách vody, přítoku a odtoku, odběrech podzemní a povrchové vody, o vypouštěném znečištění podle odvětví ekonomické činnosti a podle druhu vypouštěného znečištění, dále o vodovodech, kanalizacích a čistírnách odpadních vod. V rámci projektu se podařilo získat data a vyplnit standardní tabulky také za tři hlavní povodí a osm dílčích povodí ve spolupráci s Českým hydrometeorologickým ústavem, Podnikem povodí Vltavy a Ministerstvem zemědělství ČR.

Objemy se ztrojnásobily

Velmi zajímavé téma přinesla přednáška Jamese McDonnella na téma virtuální obchod s vodou. Zamýšlel se nad problematikou zahraniční-

ho obchodu s potravinami náročnými při pěstování na vodu. Až 80 % celosvětové spotřeby vody připadá na zemědělství. Zatímco některé země mají dostatečné zdroje vody, jiné jsou odkázány na dovoz potravin, při jejichž pěstování je vysoká spotřeba vody a v podobě těchto potravin tak zprostředkova-

ně dochází ke spotřebě vody i v zemích, kde je jí nedostatek. Virtuální obchod s vodou tedy narůstá v objemu obchodovaného zboží mezi stálými obchodními partnery spíše, než že by se zvyšoval počet obchodujících zemí. V průměru se mezi lety 1986 až 2007 počet zemí zdvojnásobil, ale objemy obchodované virtuální vody se ztrojnásobily. Obchod s potravinami tak vede k vyšší spotřebě globálních vodních zásob. Týká se to zejména potravin založených na spotřebě pšenice. Zatímco USA jsou více než 22 let největším vývozcem virtuální vody, Čína vystřídala Japonsko v pozici největšího dovozce virtuální vody především díky zvýšení dovozu sojových bobů.

Miloslava Veselá
oddělení statistiky životního prostředí

O čem jednala Voorburg skupina

Již 26. setkání statistiků z oblasti služeb proběhlo letos v září v Newportu v Jižním Walesu, kam odborníky pozval Centrální statistický úřad Velké Británie. ČSÚ se fóra účastní od roku 2006.

Voorburg skupina byla utvořena v roce 1986 na přání Statistické komise OSN s cílem rozvinout statistiku služeb. Jméno skupiny bylo odvozeno z názvu města v Nizozemsku, kde se konalo první setkání. Od té doby byla tato fóra pořádána již v 19 dalších světových městech. Pozornost Voorburg skupiny je trvale zamě-

řena na rozvoj klasifikací, konceptů, metod a nejlepších praktik v šetření a kalkulaci cenových indexů a tržeb v oblasti služeb. Na začátku byla Voorburg skupina kritizována mezinárodními organizacemi z elitářství, avšak počet jejich účastníků se v posledních deseti letech významně zvýšil. Služby jsou pro popis a stanovení nevhodnějších metod šetření

a oceňování dosti komplikované. Proto každá informace a vazba získaná na mezinárodních úrovních je velmi užitečná. Letošního pracovního fóra se zúčastnilo přes 50 statistiků z 27 zemí světa.

Z důvodu větší srozumitelnosti musely být všechny pracovní dokumenty detailněji strukturovány. Na webových stránkách <http://www4.statcan.ca/english/>

voorburg je možno najít dva typy v angličtině. Základní dokumenty – „Miniprezentace“ zahrnují problematiku cen, tržeb a klasifikací v daných oblastech služeb. Ty bývají většinou odprezentovány třemi vybranými zainteresovanými zeměmi. Do této kategorie přispěl i ČSÚ. S prezentací na téma „Cenový index v oblasti neživotního pojištění kalkulovaný v České republice“ vystoupil Jiří Šulc. Druhým typem jsou „Odvětvové dokumenty“, které shrnují a doporučují nejlepší šetřící postupy a praktiky pro každou službu probranou v minulém roce.

Pestrá nabídka

V tomto ročníku byla agenda zaměřena na odvětvové dokumenty v oblasti **bankovních, úklidových, ubytovacích a stravovacích služeb**. Dále z hlediska změn kvality služby byl věnován čas reklamním službám a letecké dopravě a v neposlední řadě bloku „Miniprezentací“ v oblasti technických zkoušek a analýz, výzkumu a vývoje, neživotního pojištění, sběru a likvidace odpadu a nakonec údržby a oprav motorových vozidel.

Jiří Šulc
odbor statistiky cen

Proč se změnilly názvy krajů

Od 1. srpna 2011 se na základě novely ústavního zákona změnil název vyššího územního samosprávného celku „**Vysočina**“ na „**Kraj Vysočina**“. Důvodem byla poslední aktualizace Klasifikace územních statistických jednotek (CZ-NUTS).

Český statistický úřad zavedl pro územní členění České republiky Klasifikaci územních statistických jednotek (CZ-NUTS) opatřením ČSÚ ze dne 27. dubna 1999 zveřejněným v částce 33/1999 Sb. Klasifikace CZ-NUTS byla zveřejněna v příloze tohoto opatření a vstoupila v platnost dne 1. ledna 2000.

Základem byla ústava

Konstrukce klasifikace vycházela z jednotných metodických principů Eurostatu. Vymezení územních statistických jednotek bylo provedeno Českým statistickým úřadem po dohodě s Eurostatem na základě usnesení vlády České republiky č. 707/1998 ze dne 26. října 1998. Východím materiálem byl ústavní zákon č. 347/1997 Sb. ze dne 3. prosince 1997 o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. Klasifikace podchytila nově vzniklé územně správní uspořádání České republiky (14 krajů) a nahradila do té doby platný číselník krajů a okresů. Kraje byly na základě kritérií rozlohy a počtu obyvatel pro jednotky NUTS zařazeny na úroveň NUTS 3. Pro potřeby poskytování dat však bylo nutné na úrovni NUTS 2 vytvořit sdružené kraje, tzv. oblasti. Vytvoření úrovně NUTS 2 má v případě České republiky ryze statistický charakter. Klasifikace CZ-NUTS vymezila 6 úrovní (NUTS 0 – stát, NUTS 1 – území, NUTS 2 – oblast, NUTS 3 – kraj, NUTS 4 – okres, NUTS 5 – obec), avšak pro číslování obcí se

nadále využíval číselník základních územních jednotek.

Opatřením ČSÚ ze dne 15. června 2001 zveřejněným v částce 88/2001 Sb. byly v návaznosti na ústavní zákon č. 176/2001 Sb. oznámeny změny názvů čtyř krajů (úroveň NUTS 3) a jedné oblasti (úroveň NUTS 2), a to s platností od 10. července 2001. Konkrétně se jednalo o následující změny: název „Budějovický kraj“ byl nahrazen názvem „Jihočeský kraj“, „Jihlavský kraj“ názvem „Vysočina“, „Brněnský kraj“ názvem „Jihomoravský kraj“ a „Ostravský kraj“ názvem „Moravskoslezský kraj“, název oblasti „Ostravsko“ se změnil na „Moravskoslezsko“.

Stejný metr

Na jaře roku 2000 započal Eurostat s přípravami nařízení (ES) č. 1059/2003, na jehož základě pak mezinárodní standard NUTS obdržel právní status. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1059/2003 ze dne 26. května 2003 o zavedení společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS) bylo zveřejněno v Úředním věstníku Evropské unie dne 21. června 2003 a pro členské státy vstoupilo v platnost 11. července 2003. Mimo jiné přineslo sjednocení systému kódového označení územních jednotek, ukončení evropské klasifikace NUTS úrovní NUTS 3, přičemž každý členský stát může rozhodnout o dalších hierarchických úrovních dělení svého území (v CZ-NUTS byla zachována úroveň NUTS 4 – okresy), a rozšíření klasifikace u každého

Co je to CZ-NUTS

Kraje, stejně jako další územní samosprávné celky (oblasti, území, stát) České republiky vymezuje Klasifikace územních statistických jednotek (CZ-NUTS), která je od roku 2004 součástí společné regionální klasifikace Evropské unie – **Klasifikace územních statistických jednotek (NUTS)**. Akronym NUTS pochází z francouzského názvu La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques. Klasifikaci CZ-NUTS spravuje a aktualizuje oddělení klasifikací, číselníků a SMS Českého statistického úřadu.

členského státu o územní jednotku „Extra-Regio“ na všech úrovních NUTS kromě NUTS 0. Tyto jednotky zahrnují ekonomická území, která nelze přiřadit k žádnému konkrétnímu regionu státu (např. vzdušný prostor, mezinárodní vodstvo apod.).

V návaznosti na toto nařízení Evropského parlamentu a Rady byla aktualizovaná také klasifikace CZ-NUTS, a to sdělením ČSÚ č. 228/2004 Sb. ze dne 14. dubna 2004 s účinností od 1. května 2004. Oproti předchozí verzi byly překódovány některé územní jednotky a zavedeny výše zmíněné územní jednotky Extra-Regio.

Poslední aktualizace

V důsledku přistoupení České republiky a dalších 9 zemí k Evropské unii dne 1. května 2004 bylo vydáno nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1888/2005, kterým se mění nařízení (ES) č. 1059/2003. Příloha tohoto nařízení je pozměněna ve smyslu rozšíření o územní statistické jednotky NUTS 0 až NUTS 3 přístupujících států. Klasifikace

CZ-NUTS se tak stala součástí evropské klasifikace NUTS.

Další aktualizace klasifikace CZ-NUTS byla provedena sdělením ČSÚ č. 201/2007 Sb. ze dne 26. července 2007 s účinností od 1. ledna 2008. Touto aktualizací byla z klasifikace vyňata úroveň NUTS 4 (okresy). Dále byly na úrovni NUTS 3 změněny kódy u kraje Vysočina a u Jihomoravského kraje.

Nižší územní členění (NUTS 4 a NUTS 5) je od 1. ledna 2008 v rámci Evropské unie jednotně řešeno novým systémem LAU (Local Administrative Units).

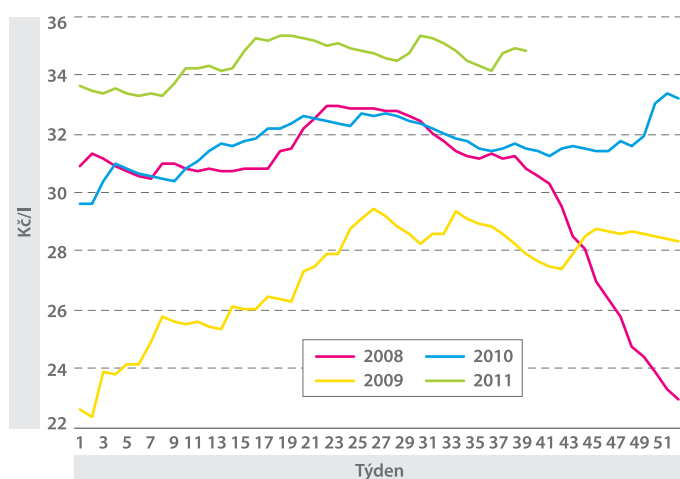
Poslední aktualizace byla provedena na základě sdělení ČSÚ č. 241/2011 Sb. ze dne 16. srpna 2011. V návaznosti na nabytí účinnosti ústavního zákona č. 135/2011 Sb. se od 1. srpna 2011 mění název územní statistické jednotky NUTS 3 „Vysočina“ na „Kraj Vysočina“. Kód platný pro tento kraj zůstává neměnný.

Jaroslava Fabianková
oddělení klasifikací,
číselníků a SMS

Vývoj cen pohonných hmot

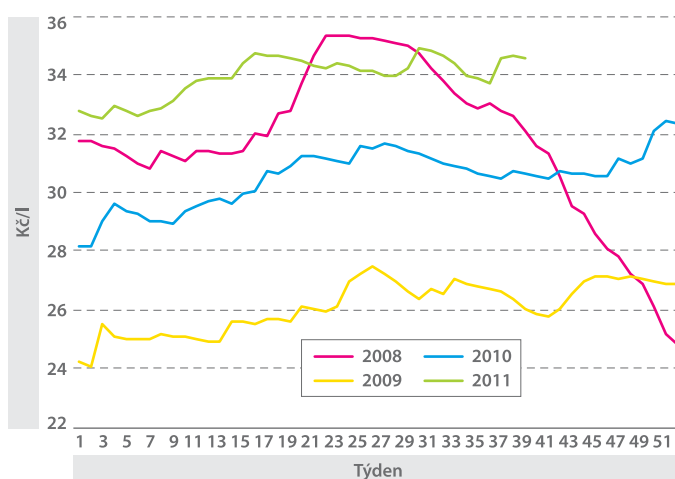
V ČSÚ jsou ceny pohonných hmot zjišťovány prostřednictvím týdenních výkazů od 14 hlavních distributorů pohonných hmot v ČR. Vykazující distribuční společnosti pokrývají přibližně **60 % trhu s pohonnými hmotami**.

Týdenní spotřebitelské ceny v letech 2008–2011
Natural 95

Zdroj: ČSÚ

Týdenní spotřebitelské ceny v letech 2008–2011
Motorová nafta

Zdroj: ČSÚ

Všech 14 společností každý týden vykazuje průměrné ceny jednotlivých pohonných hmot ze všech svých čerpadel v ČR platné v pondělí příslušného týdne. Jedná se o spotřebitelské ceny (ceny pro konečného spotřebitele) a zahrnují tedy i spotřební daň a DPH. Daně obsažené v těchto cenách představují v současné době u benzínů cca 45 % a u nafty cca 50 % z celkové ceny.

Výpočet ceny

Přehled pohonných hmot, u kterých se sledují spotřebitelské ceny, je uveden v tabulce „Pohonné hmoty ve spotřebním koši“. Za jednotlivé pohonné hmoty se počítají průměrné týdenní i měsíční ceny. Průměrná cena za ČR za příslušný týden každé pohonné hmoty se vypočte jako vážený průměr z cen vykázaných distribučními společ-

Pohonné hmoty ve spotřebním koši

Stálá váha	Název reprezentanta	Měrná jednotka
4,100022	Benzín automobilový Special 91 oktanů	1 l
26,380609	Benzín automobilový Natural 95 oktanů	1 l
0,488372	Benzín automobilový Super Plus 98 oktanů	1 l
4,796306	Motorová nafta	1 l
1,210132	Plyn LPG	1 l

Průměrné ceny (Kč/l)

Rok	Motorová nafta	Natural 95
2008	31,74	30,32
2009	26,10	27,15
2010	30,57	31,74
I.–IX. 2011	33,94	34,47

Zdroj: ČSÚ

Spotřebitelské ceny pohonných hmot jsou pravidelně uveřejňovány na internetových stránkách ČSÚ, průměrné ceny týdenního šetření každý pátek příslušného týdne a průměrné měsíční ceny **10. kalendářní den** následujícího měsíce. Kromě toho jsou týdenní ceny pravidelně zasílány Generálnímu ředitelství pro energii Evropské komise.

nostmi, kde jsou jako váhy použita prodaná množství příslušné pohonné hmoty příslušnou společností. Průměrná měsíční cena jednotlivých pohonných hmot se vypočte jako prostý aritmetický průměr z týdenních cen.

Ceny za paliva

Jak se vyvíjely spotřebitelské ceny pohonných hmot v jednotlivých týdnech posledních čtyř let, je názorně vidět na grafech. Vyplývá z nich, že obě komodity – motorová nafta a benzín Natural 95 – měly s výjimkou roku 2008 ve všech letech podobný vývoj cen a v průběhu každého roku měly rostoucí tendenci. Přitom se každým rokem jejich ceny zvýšily.

V roce 2009 a 2010 byly ceny pohonných hmot nejnižší na začátku roku (v 1. a 2. týdnu). Nejvyšší ceny v roce 2009 měly po-

honné hmoty na konci června (ve 26. týdnu), zatímco v roce 2010 ceny kulminovaly až na konci roku (v 51. týdnu).

Tento trend s malými odchylkami pokračoval i v roce 2011, kde se opět vyskytovaly nejnižší ceny v lednu a únoru (Natural 95 v 6. týdnu a motorová nafta ve 3. týdnu). Zatím nejvyšší cena 35,37 Kč/l byla letos do konce září zaznamenána u Naturalu 95

v květnu (v 18. týdnu) a u motorové nafty 34,88 Kč/l v červenci (ve 30. týdnu).

V roce 2008 byl vývoj cen Naturalu 95 i motorové nafty překotný a od následujících let odlišný jak výší cen v první polovině roku, tak jejím dalším průběhem. Ceny Naturalu 95 v roce 2008 kopírovaly vývoj cen z roku 2010 až do září (do 38. týdne), kdy ceny roku 2008 prudce klesaly, až se při-

blížily úrovni nejnižších cen ze začátku roku 2009 (ve 2. týdnu 22,36 Kč/l). Ceny motorové nafty se v roce 2008 držely pod úrovní cen z letošního roku a od května (od 22. týdne) do konce července (do 30. týdne) vystoupaly na vůbec nejvyšší cenové hodnoty během uvedených čtyř let. Maximální cena motorové nafty v tomto období dosáhla v roce 2008 (ve 22. týdnu) 35,35 Kč/l. A následně

(od 30. týdne) až do konce roku 2008 ceny prudce klesaly, až se podobně jako u benzínu Natural 95 přiblížily úrovni nejnižších cen ze začátku roku 2009 (ve 2. týdnu 24,05 Kč/l).

Pavla Šedivá
oddělení statistiky
spotřebitelských cen

Očekávané události ČSÚ v listopadu 2011

Tiskové konference ČSÚ

15. | Jak se měnilo obyvatelstvo Prahy v posledních deseti letech

24. | Význam vzdělání pro uplatnění se na trhu práce

29. | Jak se změnilo využívání počítačů za poslední tři roky

Rychlé informace

4., 11., 18, 25. | Šetření průměrných cen vybraných výrobků – pohonné hmoty a topné oleje (44.–47. týden)

4. | Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS (3. čtvrtletí 2011)

7. | Zahraniční obchod (září 2011) | Stavebnictví (září 2011) | Průmysl (září 2011)

8. | Cestovní ruch (3. čtvrtletí 2011) | Maloobchod (září 2011) | Služby (3. čtvrtletí 2011)

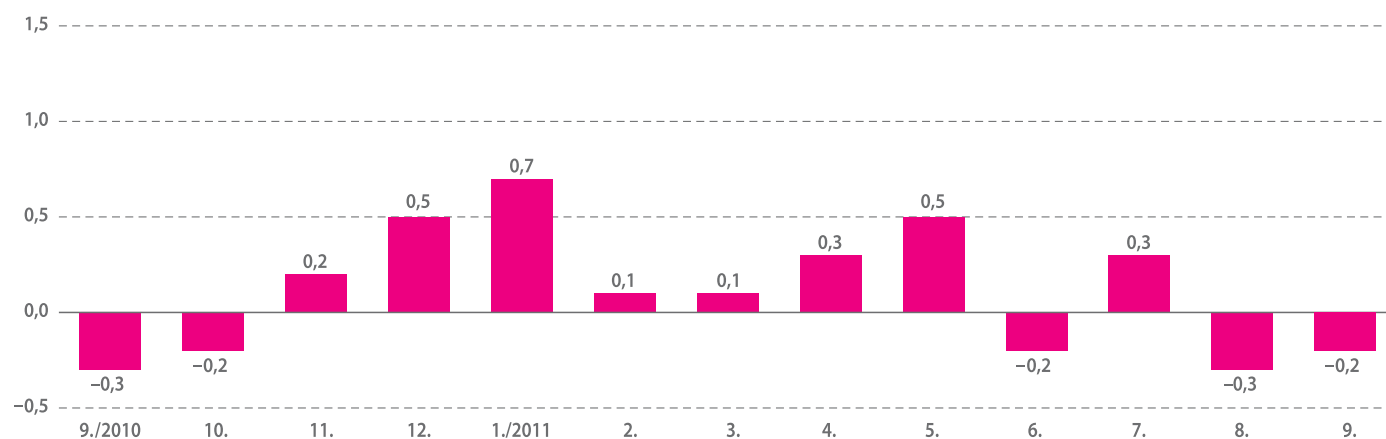
9. | Indexy spotřebitelských cen – inflace (říjen 2011)

11. | Šetření průměrných cen vybraných výrobků – potravinářské výrobky (listopad 2011) | Vybrané ukazatele hospodářství (září, říjen 2011)

15. | Indexy cen vývozu a dovozu (září 2011) | Indexy cen výrobců (říjen 2011) | Předběžný odhad čtvrtletního HDP (3. čtvrtletí 2011)

24. | Konjunkturální průzkum (za podniky průmyslové, stavební a další)

Meziměsíční změny spotřebitelských cen (v %)

Zdroj: ČSÚ

Výběr výstupů ČSÚ v říjnu 2011

e-2113-11 | Odhady sklizně – operativní zpráva (k 15. 9. 2011)

Odhady sklizně zemědělských plodin za ČR a jednotlivé kraje v ukazatelích: hektarový výnos (v t/ha) a celková sklizeň (propočten z odhadovaného hektarového výnosu a osevní plochy). Porovnání s předchozím rokem.

 zdarma

e-8004-11 | Výroba vybraných výrobků v průmyslu (2010)

Přehled o výrobě vybraných výrobků v průmyslu ČR za rok 2010.

 zdarma

e-9601-11 | Ukazatele výzkumu a vývoje (2010)

Publikace obsahuje podrobné údaje o struktuře výdajů na výzkum a vývoj a o struktuře zaměstnanců výzkumu a vývoje podle sektorů provádění výzkumu a vývoje, klasifikace ekonomických činností, velikosti ekonomických subjektů a vědních oblastí. Výdaje na výzkum a vývoj jsou uvedeny včetně zdrojů financování a nákupů služeb výzkumu a vývoje od jiných subjektů pro výzkum a vývoj.

 zdarma 100 Kč 200 Kč

e-4211-11 | Volby v ČR v mapách (2000 až 2010)

Přehled výsledků všech voleb v ČR uskutečněných v období let 2000 až 2010 v kartogramech a grafech. Zobrazuje vývoj výsledků voleb do obou komor Parlamentu ČR, do krajských a obecních zastupitelstev a do Evropského parlamentu.

 zdarma

e-1303-11 | Okresy České republiky (2010)

Obsahuje vybraná data za okresy a kraje v roce 2010.

 zdarma

e-321307-11 | Obce Plzeňského kraje (2010)

Základní údaje za správní obvody obcí s rozšířenou působností. Dokument v internetové podobě je doplněn číselníkem obcí a částí obcí za Plzeňský kraj.

 zdarma

e-4019-11 | Demografická ročenka ČR (2010)

Základní údaje o pohybu obyvatelstva za města za roky 2001 až 2010. Aktualizace dříve vydaného produktu w-4018 s doplněním údajů za rok 2010 a za nová města.

 zdarma 170 Kč 340 Kč

e-2110-11 | Porážky hospodářských zvířat (srpen 2011)

Údaje o porážkách hospodářských zvířat za měsíc a od počátku roku v členění podle druhů (skot, prasata, ovce, kozy, koně, drůbež) a krajů (kromě drůbeže). Počty poražených zvířat (kromě drůbeže), celková a průměrná živá hmotnost, celková a průměrná jatečná hmotnost a produkce masa.

 zdarma

e-4034-11 | Demografická ročenka okresů (2001 až 2010)

Vybrané demografické údaje za období roků 2001 až 2010. Údaje jsou přepočteny na území aktuálních okresů. Aktualizace dříve vydaného produktu w-4034 s doplněním údajů roku 2010.

 zdarma

a-8212-11 | Analýza výstavby nebytových budov v České republice (2006 až 2010)

Statistická data o nově dokončených nebytových budovách v letech 2006 až 2010. Analýza je zaměřena na regionální odlišnosti jednotlivých charakteristik výstavby.

 zdarma

e-9707-11 | Informační ekonomika v číslech 2011 (2010)

Základní přehled o stavu a vývoji ICT v následujících oblastech: IT odborníci, výdaje a investice, výzkum a vývoj a patenty, zahraniční obchod, ICT sektor.

 zdarma zdarma zdarma

e-8105-11 | Ropa, ropné produkty a zemní plyn (červenec 2011)

Údaje bilanční statistiky primárního zpracování ropy, zdrojové části dodávek ropných produktů a zemního plynu na trh v ČR podle mezinárodní metodiky IEA, které jsou prezentovány v časové řadě tří let.

 zdarma

e-6001-11 | Zahraniční obchod České republiky (leden až srpen 2011)

Údaje o zahraničním obchodu ČR celkem, v teritoriální (podle hlavních uskupení a vybraných zemí) a ve zbožíové struktuře (podle SITC 1 a SITC 2).

 zdarma

e-8003-11 | Vybrané finanční ukazatele v průmyslu (1. pololetí 2011)

Vybrané ukazatele finančního hospodaření podnikatelských subjektů v průmyslu v třídění podle sekcí, příp. i oddílů CZ-NACE – finanční ukazatele tokové (výkony, výkonová spotřeba, účetní přidaná hodnota), finanční ukazatele stavové (aktiva a pasiva).

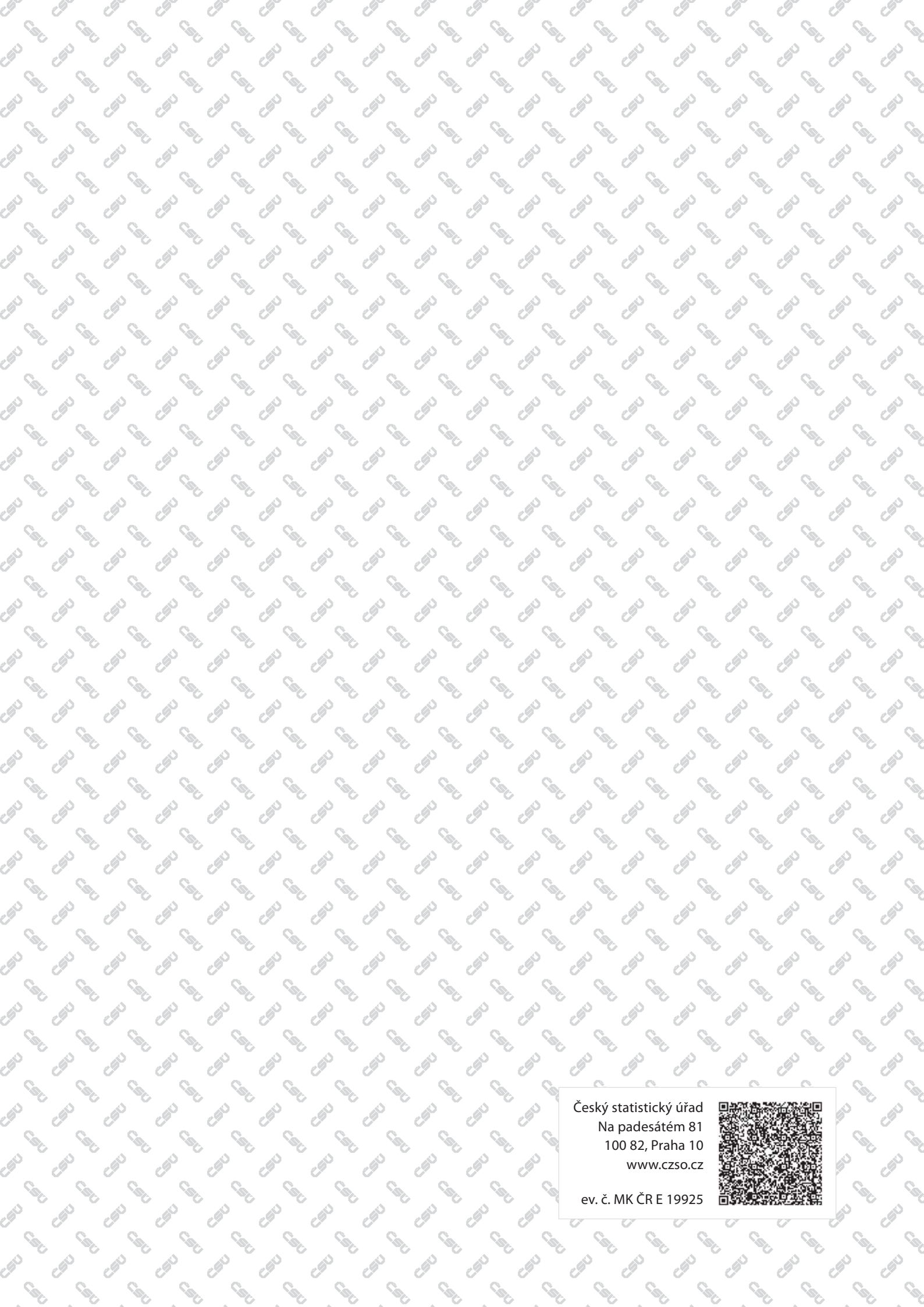
 zdarma

 datová sada

 publikace v elektronické podobě

 publikace v tištěné podobě

Uvedené publikace je možné objednat (e-mail: objednavky@czso.cz, tel.: 274 052 400, 274 052 732) nebo přímo zakoupit v prodejně publikací v ústředí ČSÚ (Na padesátém 81, Praha 10). Všechny publikace ČSÚ najdete na www.czso.cz.

Český statistický úřad
Na padesátém 81
100 82, Praha 10
www.czso.cz
ev. č. MK ČRE 19925

Nejste si jisti svým obchodním partnerem?

Vyzkoušejte RES – Registr ekonomických subjektů. Informace ČSÚ zdarma!

CO JE RES:

- veřejný seznam pro celou ekonomickou veřejnost,
- eviduje každou právnickou nebo fyzickou osobu s postavením podnikatele a organizační složky státu, které jsou účetní jednotkou,
- průběžně se aktualizuje a je zdarma přístupný na internetových stránkách ČSÚ,
- www aplikace umožňuje hledání v registru podle nabízených možností (např. IČO, název firmy aj.),
- naleznete zde adresu sídla firmy, její právní formu, obory činností vyjádřené statistickou klasifikací činností nebo velikostní kategorii podle počtu zaměstnanců.

Podnikatelská veřejnost je cíleně matena nabídkami některých soukromých společností k registraci mezi české ekonomické subjekty. Tyto databáze však nemají nic společného s Registrem ekonomických subjektů, který ze zákona spravuje pouze Český statistický úřad. Oproti soukromým společnostem úřad tuto činnost nijak nezpoplatňuje.

www.pixmac.cz

www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/registr_ekonomickych_subjektu